قواعد اللغة العربية

ARAPÇA

DİLBİLGİSİNE

GİRİŞ

OKTAY YILMAZ

Eğitim Yayınları

İrtibat: 0535- 745 00 72
eneoktay7@gmail.com
elmuderris@hotmail.com

Eğitim Serisi : 1

Dizgi : O. Yılmaz

Kapak : Beyzanur Yılmaz

▪ İÇİNDEKİLER

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَـٰنِ الرَّحِيمِ

Allah'a hamd ü senalar, efendimiz Muhammed Mustafa'ya, salât ü selamlar olsun.

Arapçanın, inanç ve kültürümüz açısından önemli malum! Diğer yandan Arapça bugün, yeryüzünde konuşulan en önemli ve yaygın dünya dillerinden biridir. Bu dilin önemi, arap ülkelerinin resmi dili olmasından öte, daha çok büyük bir inanç ve medeniyet dili olmasından kaynaklanmaktadır. Tarih boyunca bu dilin en önemli üstadlarının çoğunlukla, ana dili Arapça olmayan diğer müslüman halkalar arasından çıkmış olması da bunu gösterir.

Mısır el-Ezher Üniversitesi mezuniyetinden itibaren arapçadan çevriler yapmakta ve değişik seviyelerde Arapça dersleri vermekteyim. Bu eğitim öğretim süreci içinde, Arapça dilbilgisinin temel konularını, öğrencilerimiz için anlaşılır bir üslup ile özetleme ihtiyacı hasıl oldu. Bu ihtiyaca binaen, Arapça dilbilgisi konusunda yazılmış kaynakları da faydalanarak, elimizde bulunan bu Dilbilgisine Giriş kitabını hazırladım. Kitabın amacı Arapça dilbilgisini temel seviyede vermek olunca, konular, ayrıntılara çok fazla girilmeden, ama önemli hususlar da ihmal edilmeden örnekleriyle açıklanmıştır.

Dil, anlama, konuşma ve yazma itibariyle bir bütündür. Dolayısıyla Arapça öğreniminde gramerin yanısıra, kıraat ve muhadeseye de önem verilmelidir.

Yüce Mevla'dan bu mütevazı çalışmayı, kendi vechi kerimi için atılmış bir adım olarak kabul buyurmasını, Kuran dilinin taliplileri için faydalı kılmasını ve bizleri hayırlara ulaştırmasını niyaz ediyorum.

Mart, 2009
Oktay Yılmaz

HARFLER الحروف العربية

ا = elif	ط = tı
ب = be	ظ = zı
ت = te	ع = ayn
ث = (se) (peltek)	غ = ğayn
ج = cim	ف = fe
ح = hâ	ق = kaf
خ = (hı) (boğazdan)	ك = kef
د = dal	ل = lam
ذ = (zel) (peltek)	م = mim
ر = ra	ن = nun
ز = ze (keskin)	و = vav
س = sin	ه = he
ش = şın	لا = lamelif (lam ile elif harfinin birleşmiş halidir)
ص = sad	ى = ye
ض = dad	

Arapça yirmisekiz harften oluşur.لا (lamelif) müstakil bir harf değildir. Lam ve efifden oluşmuştur. Arapça harfler şemsi ve kameri olmak üzere ikiye ayrılır:

Şemsi Harfler : Şemsi harflerle başlayan bir ismin başına (ال) takısı gelince lam harfi okunmaz. Lamdan sonraki harf şeddelenerek okunur. Bu harfler şunlardır:

ت ، ث ، د ، ذ ، ر، ز ، س ، ش ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ل، ن

Örnek : الشّمْسُ ، الصّادقُ ، الدّارُ

Kameri Harfler : Kameri harfler ile başlayan kelimelerin başına (ال) takısı gelince lam cezimli okunur. Kameri harfler şunlardır:

أ، ب ، ج ، ح ، خ ، ع ، غ ، ف ، ق ، ك ، م ، ه ، و ، ي

Örnek : القَمَرُ ، العْينُ ، الكليمةٌ

Hareke ve İşaretler : Arapça harfleri içinde sesli harf bulunmadığından bunların okunuşu birtakım hareke ve işaretler yardımıyla gerçekleşir. Arapçada temel hareke ve işaretler şunlardır:

الفتحة - Fetha : ـَ şelinde olup harfe e – a sesi vermektedir.

الكسرة - Kesra : ـِ şeklinde olup harfe i – ı sesi vermektedir.

الضمة - Zamme: ـُ şeklinde olup harfe u sesi vermektedir.

الجزم -Cezm : Harflerin üsütüne konulan yuvarlak şekildeki bu sükun, harfin harekesiz olmasını sağlar.

الشدّة -Şedde : ـّ şeklinde harfin üzerine gelen şedde o harfin iki kere okunmasını sağlar.

التنوين - Tenvin : Aslında sakin bir nun olan tenvin belirsiz isimlerin sonuna gelir. قَلَمٌ ، قَلَمٍ ، قلماً gibi.

Uzatma harfleri: (و)Vav , (ي) ye ve (ا) elif uzatma harfleridir. Bunlar aynı zamanda illet harfleridir de.

KELİME VE KISIMLARI الكلمة و أقسامه

Arapçada, cümle içinde belli bir anlamı olan söze “kelime” denir.
Kelime üç kısımdan oluşur: İsim, fiil, harf.

İsim: Zamana bağlı olmaksızın kendi başına bir anlam ifade eden kelimedir.
الشجرةُ : ağaç, العلمُ : ilim, القلمُ : kalem …

İsmin en belirgin alemetleri tenvin alabilmesi, başına harfi cer ve lamı tarif (ال) gelebilmesi, müfred, mübteda, fail ve muzaf olarak gelebilmesidir.

Fiil: Zamana ve kişiye bağlı olarak bir işi veya oluşu bildiren kelimedir.
كَتَبَ : yazdı, يَكْتُبُ : yazıyor, أُكْتُبْ : yaz !

Fiilin alemetleri: Fiilin başına قد، السين، سوف، إن،لمْ، لمّا... gibi harflerin gelebilmesidir.

Harf: Yalnız başına bir anlam ifade etmeyip, diğer kelimelerle beraber anlam ifade edebilen kelimedir.
في : de, da… (harfi cer), أمْ : yoksa… (atıf harfi), أ : mi? (soru edatı)

Harflerin, harfi cer gibi bir kısmı amil olabilirken , قدْ ve هل gibi bir kısım harfler ise amil değildir.

Cümle: İki veya daha çok kelimeden kurulmuş, tam mana ifade eden söz dizisine **cümle veya kelam** denir. Arapça da isim cümlesi ve fiil cümlesi olmak üzere iki tür cümle vardır.

İsim ile başlayan cümlelere isim cümlesi denilmektedir.
العلم نورٌ : İlim, nurdur.
الجوّ باردٌ : Hava soğuktur.

Fiil ile başlayan cümlelere ise fiil cümlesi denilmektedir.
شَمّ الرجلُ وَرْدَةً : Adam gül kokladı.
سَمِعْتُ النصيحة : Nasihatı dinledim.

(Cümle ve kısımlar ile ilgili bilgiler ileride ayrıntılı olarak gelecektir.)

İŞARET İSİMLERİ أسماءُ الإشارة

Yakın için kullanılan işaret isimleri:

هَذا : bu

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
هولاءِ bunlar	هَذانِ bu ikisi	هَذا bu	المُذكر Müzekker
هولاءِ	هَتانِ	هَذهِ	المؤنث Müennes

Uzak için kullanılan işaret isimleri:

ذَلكَ : şu

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
أولائكَ şunlar	ذانِكَ şu ikisi	ذَلكَ şu	المُذكر Müzekker
أولائكَ	تانِكَ	تِلكَ	المؤنث Müennes

Örnek:

هذا بيْتٌ : Bu evdir.
ذَلِكَ مسْجِدٌ : Şu camidir.
تِلكَ بِنْتٌ : Şu kızdır.
هولاءِ رجالٌ : Bunlar adamdır.

Mekân İçin Kullanılan İşaret İsimleri:

هُنا : burada , burası
هُناكَ : orada, orası

هُنالِكَ : orada, orası
ثَمَّ : orada, orası. Bu isimler aynı zamanda “ vardır” anlamını da içerir.
Örneğin:
ألولدُ هُنا في الغرفةِ : Çocuk burada odadadır.
هُناكَ ثلاثةُ كُتُبٍ : (Orada) üç kitap vardır.

ZAMİRLER الضمائر

Zamirler ismin yerini tutan marife kelimelerdir.
Munfasıl Zamirler (Ayrı Yazılan Zamirler) : هُوَ : o , أنْتَ : sen, أنا : ben gibi ayrı yazılan zamirlerdir.

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
هُمْ onlar	هُماَ o ikisi	هُوَ o	الغائب Gaib
هُنَّ onlar	هُماَ o ikisi	هِيَ o	الغائبة Gaibe
أنتُمْ siz	أنْتُما siz ikiniz	أنْتَ sen	المخاطب Muhatab
أنتنَّ siz	أنْتُما siz ikiniz	أنْتِ sen	لمخاطبة Muhataba
نَحنُ (biz)	–	أنا (ben)	المتكلّم Mütekellim

Örnek :

أناصالحٌ : Ben, Salih’im.
هِيَ زَيْنبُ : O, Zeyneb’dir.
هُوَ أحمدُ : O, Ahmet’tir.
هُما خالدٌ و محمودٌ :O ikisi Halid ve Mahmud’dur.
هُمْ طلابٌ : Onlar öğrencilerdir.

Mensub Munfasıl Zamirler: Bunlar genellikle mefulü bih olarak gelir.

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
إيّاهُم onları	إيّاهُما o ikisini	إيّاه onu	الغائب Gaib
إيّاهُنّ onları	إيّاهُما o ikisini	إيّاها onu	الغائبة Gaibe
إيّاكُمْ sizi	إيّاكُما siz ikinizi	إيّاكَ seni	المخاطب Muhatab
إيّاكُنَّ sizi	إيّاكُما siz ikinizi	إيّاكِ seni	لمخاطبة Muhataba
إيّانا bizi	---	إيّايَ beni	المتكلّم Mütekellim

أعطيتُهُ إيّاه : Onu, ona verdim.
يٌعلّمُهُ المُديرُ إيّاه : Müdür ona, onu öğretiyor.

Muttasıl Zamirler: Kelimeyle birleşen zamirlerdir.

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
ـهُمْ	ـهُما	ـه (onun…)	الغائب Gaib
ـهُنَّ	ـهُما	ها	الغائبة Gaibe
كُمْ	كُماَ	كَ (senin…)	المخاطب Muhatab
كُنَّ	كُماَ	كِ	لمخاطبة Muhataba
ناَ	–	ـي (benim…)	المتكلّم Mütekellim

Zamirlerin kullanımına örnek:

قَلَمٌ : kalem	بيْتٌ : ev
قلمُهُ : onun kalemi (müz.)	بيْتهُ : onun evi (müz.)
قَلَمُها : onun kalemi (mün.)	بيْتُها : onun evi (mün.)
قلمُهُمْ : onların kalemi (müz.)	بيْتُهُمْ : onların evi (müz.)
قَلَمُهُنَّ : onların kalemi (mün.)	بيْتهُنَّ : onların evi (mün.)
قَلَمُكَ : senin kalemin (müz.)	بيْتُكَ : senin evin (müz.)
قَلَمُكِ : senin kalemin (mün.)	بيْتُكِ : senin evin (mün.)
قَلَمُكُمْ : sizin kaleminiz (müz.)	بيْتُكُمْ : sizin eviniz(müz.)
قَلَمي : benim kalemim	بيْتي :benim evim
قَلَمُنا : bizim kalemimiz.	بيْتُنا : bizim evimiz

Cümle içinde kullanımı:

هذا قلمُ أحْمدَ : Bu, Ahmed'in kalemidir.
هذا قلمُهُ : Bu, onun kalemidir.
هذا قلمُ الطلابِ : Bu, öğrencilerin kalemidir.
هذا قلمُهُمْ : Bu, onların kalemidir.

Müstetir (Örtülü) Zamirler : Müstetir Zamir; açıkta görünmeyip zihnen takdir edilen zamirdir.

Mütekellime delalet eden müstetir zamirler:
أحفظُ الشِعْرَ :Şiir ezberliyorum.
Bu cümlede أحفظُ fiili muzaridir. Fiili muzarinin failini biz أنا (ben) olarak tadir etmek durumundayız.الشِعْرَ kelimesi ise mefulu bih olarak mensubtur.
نحفظُ الشِعْرَ: Şiir ezberliyoruz.
نحفظُ fiili muzari merfuudur. Ref alemeti zamme-i zahiredir. Fail müstetir zamirdir, نحنُ olarak takdir ediyoruz. الشِعْرَ kelimesi mefulu bih, mensubtur. Nasb alemeti açık fethadır.

Muhataba delalaet eden müstetir zamir:
تحفظُ الشِعْرَ :Şiir ezberliyorsun.
Burada da örtülü faili أنت (sen) olarak takdir ediyoruz.
إحفظِ الشِعْرَ : Şiir ezberle. إحفظِ emri hazırdır. Faili müstetir, takdiren أنت'dir. الشِعْر mefulun bihdir.

Gaib için takdir edilen müstetir zamir :
قرأ الدرسَ : Dersi okudu. قرأ fiili mazidir. Faili müstetir, takdiren هو 'dir.(o) . الدرسَ mefulun bihdir.

قرأتِ الدرس : Dersi okudu. قرأ Fiili mazi, تِ müenneslik te'sidir. Fail müstetir, takdiren هي'dir. الدرس mefulun bihtir.

SORU EDATLARI أدوات الإستفهام

أ : mi ?
هَلْ : mi ?
ما : ne ?
مَنْ : kim ?
ماذا : ne, neyi ?
لِماذا : niçin ?
مَتَى : ne zaman ?
أيّانَ : ne zaman? (gelecek zaman için kul.)
أينَ : nerede ?
كَمْ : kaç? (sayı sorusu)
كَيفَ : nasıl? (durum sorusu)
أنّى : nasıl, ne zaman ?
أيٌّ : hangi, hangisi ?

Soru edatları أيٌّ dışında mebnidir. أيٌّ ise murebdir. Genellikle muzaf olarak kullanılır.

Soru edatı cümlenin başında bulunur. Bazı örnekler:
أأنْتَ يوسف ؟ : Sen Yusuf musun?
نعم، أنا يوسف : Evet, ben Yusuf'um.

هَل هَذا كِتابٌ ؟ : Bu kitap mıdır?
لا، هَذا دَفْتَرٌ ؟ : Hayır, bu defterdir.

مَنْ هَذا ؟ : Bu kim?
هَذا عَلِيٌّ : Bu, Ali'dir.

أينَ أحمدُ ؟ : Ahmet nerede?
أحمدُ في البيتِ : Ahmet evdedir.

كَمْ كِتابا عَلى المكْتَبِ؟ : Masada kaç kitap var?
عَلى المكْتَبِ خَمْسَةُ كُتُبٍ : Masada beş kitap vardır.

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi sayı sorusu için olan (كَمْ) den sonra müfret, mensub isim gelir.
Bir de çokluk (كَمْ)i vardır. Soru için değil, çokluk ifadesi için kullanılır. Örneğin: كَمْ منْ كِتابٍ قَرَأتُ ! : Ben nice kitaplar okudum !(Buna kem-i haberiye de denir).

أيُّ كِتابٍ هَذا ؟ : Bu hangi kitaptır?
هَذا كِتَابُ الفِقهِ : Bu, fıkıh kitabıdır.

İstifhami inkari, yani soru edatından sonra olumsuzluk edatı bulunan soruların cavabında نعم ve لا yerine olumlu cevapta (بلى), olumsuz cevapta (كلاّ) kullanılır.

أما ذهبتَ إلى المدرسة؟ : Okula gitmedin mi?
بلى، ذهبتُ : Evet, gittim.
كلاّ، ما ذهبتُ : Hayır, gitmedim.

أليسَ اللهُ بأحكمِ الحاكمينَ؟: "Allah hükmedenlerin en mükemmeli değil midir?" (Tin, 8)
Cevap " Evet, en mükemmelidir" anlamında بَلَى olarak gelir.

YER ZARFLARI ظروف المكان

Mekan yani yer zarfları fiilin gerçekleşme mekanını gösterir. أين؟ (nerede ?) sorusunun cavabı olarak gelir.

قُدّامَ – أمامَ : önünde	وَسَطَ : orta
خَلْفَ : arkasında	تِجاهَ : yön
فَوْقَ : üstünde	حِذاءَ : hiza
تَحْتَ : altında	قربَ : yakını
بَيْنَ : arasında	حَولَ : etrafı
وَراءَ : ötesinde	شرقَ : doğu
عِنْدَ : yanında	غربَ : batı
يمين : sağ	جنوبَ : güney
يسارَ : sol	شِمالَ : kuzey
جانبَ : yan	داخِلَ : iç
مُقابِلَ : karşısında	خارجَ : dış
ذاتَ اليَمين : sağa, sağda	مكانَ : yer
ذاتَ الشِمال : sola, solda	عِنْدَ – لدَى gibi yanında

Örnekler:
السيّارةُ أمامَ البيْتِ : Araba, evin önündedir.
الوَلَدُ خَلْفَ الشَجَرةِ : Çocuk, ağacın arkasındadır.
العُصفورُ فَوقَ الغُصْنِ : Serçe, dalın üzerindedir.
الكُرَّةُ تحْتَ السَرير : Top, yatağın altındadır.
المُدَرِّسُ بَيْنَ الطُلابِ : Öğretmen, öğrencilerin arasındadır.
الحَديقةُ وَراءَ المَسْجِدِ : Park, mescidin ötesindedir.
العامِلُ عِندَ المدير : İşçi, müdürün yanındadır.

سرْتُ جانبَ النَّهرِ : Nehrin kenarında yürüdüm.
إستانبول في غرب تركيا : İstanbul, Türkiye'nin Batı'sındadır.

Zarf edatları, cümle içinde muzaf konumunda bulunduğundan kendisinden sonraki kelimeyi muzafun ileyh olarak cer eder.

ZAMAN ZARFLARI ظروف الزمان

Zaman zarfları fiilin gerçekleştiği zamanı gösterir. مَتى؟ (ne zaman?) sorusunun cevabı olark gelir.

يومَ : gün	ثانيةً : saniye
شهرَ : ay	دقيقةً : dakika
سنةً- عاماً : yıl	وقتَ : vakit
ساعةً : saat	أبدا : ebedi
صباحاً : sabah	حينَ : ne zaman ki
ظهرا : öğle	نهاراً : gündüz
عصرا : ikindi	ليلاً : gece
مساءً : akşam	لحظةً : bir an
أسبوعاً : hafta	ليلةً :bir gece

Zarfı zaman ve zarfı mekân mefulü bihin iki kısmıdır. İleride mefulün bih başlığı altında tekrar bu konuya değinilecektir.

Haftanın günleri - أيام الأسبوع :

Cumartesi	السّبت	1
Pazar	الأحد	2
Pazartesi	الأثنين	3
Salı	الثلاثاء	4
Çarşamba	الأربعاء	5
Perşembe	الخميس	6
Cuma	الجمعة	7

Aylar الشهور

	Hicri Aylar	Miladi Aylar	Miladi Aylar
Ocak	محرم	كانون الثاني	يناير
Şubat	صفر	شباط	فبراير
Mart	ربيع الأول	آذار	مارس
Nisan	ربيع الآخر	نيسان	ابريل
Mayıs	جمادى الأولى	آيار	مايو
Haziran	جمادى الآخرة	حزيران	يونيو
Temmuz	رجب	تموز	يوليو
Ağustos	شعبان	آب	أغسطس
Eylül	رمضان	ايلول	سبتمبر
Ekim	شوال	تشرين الأول	أكتوبر
Kasım	ذو القعدة	تشرين الثاني	نوفمبر
Aralık	ذو الحجة	كانون الأول	ديسمبر

Mevsimler فُصُولٌ

اَلرَّبِيعُ	:	İlkbahar
اَلْصَّيْفُ	:	Yaz
اَلْخَرِيفُ	:	Sonbahar
اَلشِّتَاءُ	:	Kış

TAMLAMALAR:

İSİM TAMLAMASI الإضافة

İsim tamlaması en az iki isimden oluşur.

بابُ البيتِ : evin kapısı
مضاف م. إليه

Burada البيت kelimesi, باب kelimesini tamlıyor. Dolayısıyla البيت kelimesi tamlayan, باب kelimesi ise tamlanandır. Arapçada, tamlanana muzaf, tamlayana da muzafun iley diyoruz. Örnekler:

سقفُ البيتِ : evin çatısı
مضاف م. إليه

سيّارةُ المديرِ : müdürün arabası
مضاف م. إليه

ساعةُ الرجلِ : adamın saati
مضاف م. إليه

Önce muzaf, sonra muzafun ileyh gelir. Bu sıralamaya kesinlikle dikkat edilmelidir.

Muzafın harekesi cümle içindeki konumuna göre değişse de, muzafun ileyhi daima kesra ile harekelenir. Yani mecrurudur.

Muzaf nekre, muzafun ileyh marife olarak gelir. Muzafun ileyhin nekre olması durumunda, muzaf tahsis (mahsus olma) anlamı kazanır. Örnekler:

كتابُ الطالبِ : öğrencinin kitabı --- كتابُ طالبٍ : (herhangi) bir öğrencinin kitabı
إمامُ المسجدِ : mescidin imamı --- إمامُ مسجدٍ : (herhangi) bir mescidin imamı
ساعةُ الذهبِ : altın saat --- ساعة ذهبٍ : (herhangi) altın bir saat.

Müfred kelime muzaf olunca sonundaki çift harekeden biri düştüğü gibi, müsna ve cemi müzekker salimlerin de nunları (ن) düşer.

Aşağıda görüleceği üzere muzaf durumundaki müfred معلّمٌ kelimesinden tenvin, ikil معلّمان kelimesinden ve cemi müzekker معلّمونَ kelimesinden de nunlar düşmüştür.

معلّمُ المدرسةِ : okulun öğretmeni (müfred)
معلّماَ المدرسةِ : okulun iki öğretmeni (müsenna)
رأيتُ معلّميْ المدرسةِ : okulun iki öğretmenini gördüm.(müsna, nasb hali)
معلّموُ المدرسةِ : okulun öğretmenleri (cemi müzekker salim, ref hali)
رأيتُ معلّمي المدرسةِ : okulun öğretmenlerine selam verdim.(cem müz. salim, nasb hali)

Zincirleme isim tamlamalarında yalnız sondaki muzafun ileyh ال takısı alır.
Örnek:
مفتاحُ بابِ البيتِ : evin kapısının anahtarı
قلمُ مديرِ المدرسةِ : okulun müdürünün kalemi
بنتُ إمامِ المسجدِ : mescidin imamının kızı

(بعد) ve (قبْل) muzaf olarak gelirler. Fetha üzere mebni olan bu kelimeler muzafun ileyhleri hazfedilince zamme üzere mebni olurlar.

قرأ عليٌّ منْ قبْلُ : Ali önceden okudu.
حَضرَ أحْمدُ إلى الدرس منْ بَعدُ : Ahmed derse sonradan geldi.

SIFAT TAMLAMASI الصفاةُ و الموصوفُ

Tabii olduğu kelimenin, nasıllık ve niceliğini bildiren kelimeye sıfat, nasıllığı bildirilen kelimeye mevsuf denir.

Sıfat tamlamasında sıfat, daima nitelediği isimden sonra gelir ve her bakımdan ona tabii olur. Dolayısıyla önce mevsuf, sonra sıfat gelir.

رجلٌ سمينٌ : şişman adam. Burada رجل kelimesi mevsuf yani nitelenen, سمين kelimesi ise sıfat yani niteliktir. Sıfata nat, mevsufa menut da denir.

طالبٌ مجتهدٌ : çalışkan öğrenci
موصوف صفة

بنتٌ جميلةٌ : güzel kız
موصوف صفة

بيتٌ نطيفٌ : temiz ev
موصوف صفة

مسجد كبيرٌ : büyük camii
موصوف صفة

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sıfat daima mevsuftan sonra gelir ve onunla aynı harekeyi taşır. Örnekler:

جاءَ الطالبُ المجتهدُ : Çalışkan öğrenci geldi.
كلمتُ الطاابَ المجتهدَ : Çalışkan öğrenciyle konuştum.
سلمتُ على الطاابِ المجتهدِ : Çalışkan öğrenciye selam verdim.

Sıfat her bakımdan mevsufuna uymakla beraber gayri akil(yani insan dışındaki) çoğulun sıfatı müfred müennes olarak gelir. Örnek:

في الشارع سياراتٌ كثيرةٌ : Caddede birçok araba var.
عندي أقلامٌ جميلةٌ : Bende birçok güzel kalem var.
في إستانبول مساجدُ كبيرةٌ : İstanbul'da bir çok büyük camii var.
في المكتَبَةِ كُتُبٌ مُفيدةٌ : Kütüphanede birçok faydalı kitap var.

Akıllı varlıklar yani insanlar için kullanılan çoğul kelimelerin sıfatları ise "sıfat her konuda mevsufuna uyar" kuralı gereğince yine çoğul olarak gelir. Örnek cümleler:

جاءَ طفلٌ صغيرٌ : Küçük bir çocuk geldi.
رأيتُ طفلاً صغيراً : Küçük bir çocuk gördüm.

جاءتْ طفلةٌ صغيرةٌ : Küçük bir kız çocuğu geldi.
جاءَ أطفالٌ صِغَارٌ : Küçük çocuklar geldi.
جاءتْ طِفلاتٌ صغيراتٌ :Küçük kız çocukları geldi.

HARFİ CERLER VE ANLAMLARI بعض حروف الجرِّ

İsmin başına gelerek sonunu cer eden harflere, harfi cer denir. Harfi cerin sonunu cer ettiği kelimeye, mecrur denir. Yirmiye yakın harfi cer vardır. Bunlardan en çok kullanılanlar şunlardır:

ب : - ile, için, sebebiyle, e, a, de, da … gibi anlamlarda kullanılır.
كتبتُ الرسالة بالقلمِ : Mektubu kalem ile yazdım.
أكلت بالملعقةِ : Kaşık ile yedim.

مِنْ : den, dan anlamlarında kullanılır.
تخافُ الفأرةُ من القطِّ : Fare kediden korkar.
مَشيْتُ من الدارِ إلى المدرسة : Evden okula yürüdüm.

إلى : e, a, -ye … gibi anlamlarda kullanılır.
ذهبَ خالدٌ إلى البيتِ : Halit eve gitti.
القراءةُ أحبّ إليّ من الحديثِ : Okumak benim için konuşmaktan daha güzeldir.

عنْ : den, dan, tarafından gibi anlamlarda kullanılır.
رضِيَ اللهُ عن المؤمنينَ : Allah müminlerden razı oldu (olsun!)
بيتي بعيدٌ عن المدرسةِ : Evim okula uzaktır.

عَلَى : üzerinde, üzerine, - rağmen, e, a … gibi anlamlarda kullanılır.
الكتابُ على الرفِّ : Kitap raftadır.
عَلَيْكَ أنْ تَجْتَهدَ كثيراً : Çok çalışman gerekir!

في : de, da, içinde gibi anlamalara gelir.
الطالبُ في المدرسةِ : Öğrenci okuldadır.

وَلَكُمْ فِي الْقِصاصِ حَياةٌ : 'Sizin için kısasta hayat vardır'. (Bakara,179)

ل : için, dolayı, sebebiyle gibi anlamlarda kullanılır.
الحمدُ لله : Hamd, Allah'adır.
سافرتُ للتِجارةِ : Ticaret için yolculuk yaptım.

ك : gibi, benzer anlamlarında kullanılır.
علِيٌ كالأسدِ : Ali, aslan gibidir.
صَرَخَ الرجلُ كأسد : Adam, aslan gibi kükredi.

حتّى: -ceye kadar, ta ki gibi anlamlarda kullanılır.
بَذلَ الرجلُ مالَهُ حتّى آخرِ ليرةٍ : Adam malını son lirsasına kadar harcadı.
سهرتُ حتى الصباح : Sabaha kadar uyumadım.

رُبَّ : olur ki, muhtemeldir ki, belki, nice gibi anlamlarda kullanılır.
رُبَّ رجلٍ عاقلٍ لا مالَ لهُ : Nice akıllı kimseler vardır ki malı yoktur.
رُبَّ عالِمٍ فاضل لقيتُهُ : Nice faziletli alimlerle karşılaştım!

Başka harfi cerler de vardır. Örneğin kasem için kullanılan, و (vav) ve تَ (te) gibi. واللهِ , باللهِ, تاللهِ : Vallahi, billahi, tallahi.

MARİFE VE NEKRE المعرفة والنكرة

Belirli bir kişiyi veya şeyi gösteren isme marife (belirli) isim denilir. Nekre (belirsiz) ise belirsiz bir kişi veya şeyi gösteren isimdir.

رأيتُ الرجلَ : "Adamı gördüm" cümlesinde رجلَ kelimesinin başına belirlilik takısı olan 'el' (ال) geldiğinden dolayı marifedir.
رأيتُ رجلاً : "Adam gördüm" cümlesi ise, herhangi bir marifelik özelliğine sahip olmadığından nekredir.

Marife İsimler Şunlardır:

Alem (Özel İsimler) : أحمدُ، إستانبول، الكعبةُ ...

Harf-i Tarifli İsimler(ال) : الكتابث، البيتُ، العلمُ ...

Zamirler : هُوَ ، أنا، أنتَ، قلمُها، كتابُكَ ...

İşaret İsimleri : هَذأ ، هذِه، ذلِكَ ، هؤلاءِ ...

İsmi Mevsuller : الذي، التي، الذين ...

İzafetle Marifelik Kazanan İsimler: قلمُ المدرّس، بابُ الغرفةِ ...

İSİMLERDE MÜZEKKERLİK- MÜENNESLİK
التذكير و التأنيث في الأسماء

İsimlerde tenis yani müenneslik alameti şunlardır:

1- Kapalı ta(ة): Ta'u marbuta (مربوطة) veya ta'u tenis de denilir.
نظيفٌ ــ نظيفةٌ : temiz
مذكر ــ مؤنث

طالبةٌ : (bayan) öğrenci, مُهندسةٌ : (bayan) mühendis, حقِيبةٌ : çanta

2- Elif-i Memdude: (الممدودة) ki ismin sonunda (اء) şeklinde yazılan elifdir.
أحمرُ ــ حمراء : kırmızı

أبيض ــ بيضاءُ : beyaz

أحسنُ ــ حَسنَاءُ : güzel

أعرجُ ــ عرجاءُ : topal

Özellikle renk ve beden kusurlarını bildiren kelimelerin müennesleri elifi memdude ile gelmektedir. Elifi memdudeler kelimenin aslından değildir ve elifi memdude ile gelen isimler gayri munsariftir.

3- Elif-i Maksura (المقصورة) : Kısa Elif: İsmin sonunda (ـَى)şeklinde yazılan elifdir.

عطشانُ ــــ عطشىَ : susuz

جوعان ــــ جوعىَ : aç

ملآن ــــ ملآى : dolu

أكبرُ ــــ كُبرَى : en büyük

Elif-i maksura da kelimenin aslından değildir. Maksura isimler de gayri munsariftir.

Tenis alemeti bulunmadığı halde müennes olan isimler:

1- Kadınlara verilen özel isimler:
زينبُ ، مريمُ ، عائشةٌ

2- Dişi varlıkları gösteren cins isimler:
أمٌ : anne , أُخْتٌ : kız kardeş , أتانٌ : dişi eşek

3- Bedenin çift azaları:
أُذُنٌ : kulak , رِجْلٌ : ayak , عَيْنٌ : göz

4- Ülke, şehir ve kabile isimleri:
تركيا ، الشامُ ، قريشٌ

5- Rüzgâr ve çeşitli ateş isimleri:
دَبورٌ : batı rüzgarı, سعِيرٌ : şiddetli ateş , نارٌ : ateş

6- Canlı fakat akıl sahibi olmayan topluluk isimleri:
حَمّامٌ : güvercin(ler), غَنَمٌ : koyun(lar) , إبِلٌ : deve(ler).

Müennes İsimlerin Kısımları:

1- **Hakiki Müennes**: Tenis alameti bulunsun veya bulunmasın gerçek dişi varlıkları gösteren isimlerdir.
مريمُ ، زينبُ ، مَرْأةٌ : kadın, بِنْتٌ : kız

2- Lâfzî Müennes: Tenis alameti olan müzekker isimlerdir.
مُعاويةٌ، حمزةُ، أسامةٌ، خليفةٌ

3- **Semaî Müennes**: Tenis alameti olmayan cansız varlıklardan müennes olarak kabul edilen isimlerdir.
شَمْسٌ : güneş, نفسٌ : can, حَرْبٌ : savaş

Mübalağa için gelen فعّالةٌ vezninin sonundaki ة dişilik için değil, mübalağa içindir.
علامةٌ : allame / çok bilgili, رحّالةٌ : çok gezen, نسّابةٌ : soy bilgini

TEKİL, İKİL, ÇOĞUL المفرد و المثنى و الجمع

Müfred: Tek bir varlığa delalet eden kelimeye denir.
عَلِيٌّ : Ali (bir kişi), بَيْتٌ : (bir) ev, قلَمٌ :(bir) kalem …

Müsna (Tensiye) : İki varlığa delalet eden kelimeye denir.
قلَمان - قلميْن : iki kalem
ولدان- ولدين : iki çocuk
كتبان- كتابين : iki kitap
حقيبتان – حقيبتين : iki çanta

Cemi: İkiden fazla varlığa delalet eden kelimedir.
مُسْلمون : (erkek) Müslümanlar, مُسلماتٌ : (kadın) Müslümanlar
مُهندسِين : (erkek) mühendisler, مهندساتٍ: (bayan) mühendisler

أقلامٌ : kalemler, كُتب : kitaplar

Son harfleri illet harflerinden hali müfred kelimelerin ref hali zamme(ُ-), nasb hali fetha (َ-), cer hali kesra (ِ-) ile olur.

İkillerin ref hali kelimenin sonuna (ان) gelmesi, nasb ve cer hali ise (ـِيْن) gelmesi ile olur.

Cemi müzekker salim kelimelerin ref halleri kelimenin sonunun (ون) gelmesi, nasb ve cer halleri ise kelime sonunun (ينَ)gelmesi şeklinde olur.

Cemi müennes salim kelimelerin sonu ise ref halinde (ـاتٌ), nasb ve cer halinde ise (ـاتٍ)şeklinde gelir.

Müfred, müsna ve cemi kelime içinde kullanımı:
(Tekil) :
جاءَ مدرِّسٌ : Bir öğretmen geldi. (ref hali)
رأيتُ مدرِّساً :Bir öğretmen gördüm. (nasb hali)
سلّمْتُ على مدرِّسٍ : Bir öğretmene selam verdim. (cer hali)

(İkil) :
جاءَ مدرِّسان : İki öğretmen geldi. (ref hali)
رأيتُ مدرِّسين : İki öğretmen gördüm (nasb hali)
سلّمتُ على مدرِّسيْن : İki öğretmene selam verdim (cer hali)

Cemi müzekker salim: (Müzekker çoğul)
جاءَ مدرِّسون : Öğretmenler geldi. (ref hali)
رأيتُ مدرِّسين : Öğretmenleri gördüm. (nasb hali)
سلّمتُ على مدرِّسينَ : Öğretmenlere selam verdim. (cer hali)

Cemi müennes salim : (Müennes çoğul)
جاءتْ مُدرِّساتٌ : Öğretmenler geldi. (ref hali)
رأيتُ مُدرِّساتٍ : Öğretmenleri gördüm. (nasb hali)
سلّمْتُ على مُدرِّساتٍ : Öğretmenlere selam verdim. (cer hali)

Kırık Çoğul - (جَمْعُ المُكسَّر) : Tekil kelimenin yapısında değişiklik yapılarak elde edilen çoğuldur. Cemi mükesser kelimelerin belli vezinleri olsa da bunların yapımı belli bir kaideye göre değil, semaîdir. Kurala değil, nakle dayanır. Kırık çoğulların azlığı ve çokluğu gösteren çeşitli vezinleri mevcuttur.

Azlık Çoğulu – (جَمْع القِلّةْ) : Üçten dokuza kadar olan çoğula delalet eder.

Dört vezni vardır. Bunlar:

1- أفْعُلُ Vezni:

نَهْرٌ– أنهُرُ : nehir

شهر– أشهر : ay

نفس – أنفس : nefis, can

2- أفْعَالُ Vezni:

ورق – أوراق : yaprak

طفل – أطفال : çocuk

قلم – أقلام : kalem

3- أفْعِلَة Vezni:

طعام – أطعمة : yemek

مثال – أمثلة : misal

زمان – أزمنة : zaman

4- فِعلَة Vezni:

غلام – غِلمة : delikanlı

أخ – إخوة : kardeş

فتىً – فتية : genç

Çokluk Çoğulu – (جمع الكثرة): Birçok vezni vardır. Bunlardan bazıları şunlardır.

فَعْلٌ : Vezni:

خَضْراءُ – خُضْرٌ : yeşil

عمياء – عميٌ : ama, kör.

حمراء ـ حمرٌ : kırmızı

فَعُلٌ : Vezni:
كتاب ـ كتُبٌ : kitap
طريقٌ ـ طُرُقٌ : yol
رسول ـ رسُلٌ : elçi

فُعَلٌ : Vezni:
أمّةٌ ـ أمَمٌ : ümmet
جملة ـ جمل : cümle
صورةٌ ـ صورٌ : resim

فَعْلى : Vezni:
جريحٌ ـ جرْحىَ : yaralı
أسير ـ أسرى : esir
ميّث ـ موتى : ölü

فُعّالُ : Vezni:
تاجر ـ تجّار : tacir
كاتب ـ كتّاب : yazar
حاكم ـ حكّامُ : hakim, yönetici

فِعالٌ : Vezni:
ريحٌ ـ رياحٌ : rüzgar
جبل ـ جبالٌ : dağ
بحر ـ بحارٌ : deniz

فُعولٌ : Vezni:
قلبٌ ـ قلوبٌ : kalp
علم ـ علومٌ : ilim
عين ـ عيونٌ : göz

بقي أحمد في السجنِ أشهراً وحامدٌ شهوراً : Hapiste Ahmet birkaç ay, Hamit aylarca kaldı.
سهرَتْ أعيون و نامتْ عيونٌ لِأمورٍ تكون أوْ لا تكون : Olacak ve olmayacak işler için (birkaç) göz uyanık kaldı, (birçok) göz uyudu.

RENKLER الألوان

	Müennes :	Çoğul / Müzekker :
Beyaz	بيضاء	أبيض /ج بيض
Siyah	سوداء	أسود / ج سُود
Kırmızı	حمراء	أحمر /ج حُمر
Sarı	صفراء	أصفر / صُفر
Yeşil	خضراء	أخضر / خُضر
Mavi	زرقاء	أزرق / زُرق
Esmer	سَمراء	أسمر / سُمر
Kumral	شقراء	أشقر / شُقر
Mor	بنفسجيّة	بنفسجي ـ مور
Lacivert	أرجوانيّة ـ كُحليّة	أرجُواني ـ كُحلي
Kestane rengi	كستنائيّة	كَسنائي
Pembe	ورديّة	وَرديْ
Kahverengi	قهوائيّة ـ بنيّة	قَهوائي ـ بنيّ
Gri	رماديّة	رَمادي
Turuncu	بُرتقاليّة	بُرتقالي
Elâ	عسليّة	عَسلي (يميل إلى البني)

Örnek cümleler:

1- ما لونُ اللّبن ؟ : Süt ne renktir?

- اللّبنُ أبيضٌ : Süt bayazdır.

2- ما لونُ اللّيمون؟ : Limonun rengi nedir?

- اللّيمونُ أصفرٌ : Limon sarıdır.

3- ما لونُ السّماءِ؟ : Gökyüzünün rengi nedir?

- السّماءُ زرقاءٌ. : Gökyüzü mavidir.

4- ما لونُ السّبورةِ ؟ : Yazı tahtasının rengi nedir?

- السّبورةُ بيضاء : Tahta beyazdır.

5- ما لونُكَ ؟ : Senin (teninin) rengin ne?

- لوني أسمرٌ : Rengim esmerdir.

6- قميص أحمد أزرقُ و قميص عليّ أخضرُ : Ahmed'in gömleği mavi, Ali'nin gömleği yeşildir.

7- عندي حِذاءٌ أسودُ و حقيبة سوداءُ : Ben de siyah ayakkabı ve siyah çanta var.

8- سيارةُ عليّ حمراءُ : Ali'nin arabası kırmızıdır.

FİİLER ألأفعالُ

Arapçada başlıca üç siga (kip) vardır. Geçmiş zaman (mazi), geniş zaman (muzari) ve emir.

MAZİ FİİL الفعل الماضي

İşin geçmiş zamanda yapıldığını gösteren fiile, mazi fiili denir.

جَرَى الولدُ : Çocuk koştu.

وقفَ الرجُلُ : Adam durdu.

جاءتِ البنتُ : Kız geldi.

Filli mazinin çekim tablosu:
ذهب : gitti

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المثنى	المفرد	
ذهبَوا	ذهَبَا	ذهَبَ	الغائب
ذهَبْنَ	ذهَبَتا	ذهَبَتْ	الغائبة
ذهَبْتمْ	ذهَبْتُما	ذهَبْتَ	المخاطب
ذهَبْتُنَّ	ذهَبْتُما	ذهَبْتِ	لمخاطبة
ذهَبْنا	–	ذهَبتُ	المتكلّم

Fiil, meçhul çekiminde de aynı ekleri alır:
دُهِبَ ـ دُهِبا ـ دُهِبوا.. : Gidildi.
دُهِبَ إلى البيتِ : Eve gidildi.
كُتِبَ الدرْسُ : Ders yazıldı.

Geçmiş zaman (-di'li geçmiş zaman) anlamında kullanılır.
كتبَ الدرسَ : Dersi yazdı.
قَرأ الكِتابَ : Kitabı okudu.
Mazi ما ile olumsuz yapılır.
ما كَتبَ : yazmadı
ما ذَهَبَ : gitmedi
Mazinin başına (قد) gelince tahkik ifade eder, maziye (miş'li) geçmiş zaman anlamı verir.
قد صدق : (Kesinlikle) Doğru söylemiştir.
قدْ علِمَ : (Kesinlikle) Bilmiştir.

Mazi fiil dua için kullanılırsa muzari anlamı kazanır.
غفر اللهُ لكَ : Allah seni bağışlasın!
عفى أللهُ عَنْكَ : Allah seni affetsin!

MUZARİ FİİL الفعل المضارع

Muzari şimdiki zamanı, geniş zamanı ve gelecek zamanı gösterir.

يلْعبُ الولدُ : Çocuk oynuyor.

أغْسلُ وُجْهي : Yüzümü yıkıyorum

نقْرأُ القُرانَ : Kuran okuyoruz.

Filli muzarinin çekim tablosu:

يَذْهَبُ : gidiyor

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المثنى	المفرد	
يَذهَبونَ	يَذهَبانِ	يَذهَبُ	الغائب Gaib
يَذهَبْنَ	تَذهَبانِ	تَذهَبُ	الغائبة Gaibe
تَذهَبونَ	تَذهَبانِ	تَذهَبُ	المخاطب Muhatab
تَذهَبْنَ	تَذهَبانِ	تَذهَبينَ	لمخاطبة Muhataba
نذهَبُ	ـ	أذهَبُ	المتكلّم Mütekellim

Muzarii meçhul de aynı ekleri alarak çekilir.
يُذهَبُ ـ يُذهبانِ ـ يُذهبونَ : gidilir….
Fiili Muzari, şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zamanı içerir.

Muzarinin başındaki (قَدْ) ihtimal ifade eder.
قد يضرب : dövebilir
قد يَذْهَبُ : gidebilir
Muzarii (لا) ve (ما) ile olumsuz yapılır. (ما) genellikle şimdiki zaman, (لا) gelecek zamanı olumsuz yapmak için kullanılsa da, birbiri yerine kullanıldığı da olur.
ما يكتب : yazmıyor
ما يعلم : bilmiyor
لا يفهم : anlamaz
لا يسأل : sormaz

Muzarinin başına (لَنْ) gelince onun sonunu nasb edip, manayı gelecek zamanda tekitli olumsuza çevirir.
لنْ يقبلَ : asla kabul etmeyecek
لنْ يذهبَ : asla gitmeyecek

لَمْ muzariyi cezm eder ve manayı mazi olumsuza çevirir.
لمْ يقرأ : okumadı
لم يَسْمَعْ : işitmedi

لمّا henüz anlamındadır. Muzarinin başına gelip sonunu cezmeder.
لمّا يذهَبْ : henüz gitmedi
لمّا يجلسْ : henüz oturmadı

Muzarinin başına gelen س ve سوفَ istikbal harfleridir. Gelecek zaman bildirir. س yakın, سوف uzak gelecek için kullanılır.
سأذهبُ إلى البيتِ : Eve gideceğim.
سوف أسافر إلى أنقره : Ankara'ya yolculuk yapacağım.

Fiili Muzarinin Başına Lam (ل) Getirilerek Tekid Edilmesi:
Muzari başına lam getirilerek tekid edilebilir:
إنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا : "Muhakkak biz, elçilerimize mutlaka yardım edeceğiz." (Mümin, 51)

Fiili Muzarinin Sonuna Nun (ن) Getirilerek Tekid Edilmesi:

Fiili muzari sonuna şeddeli veya şeddesiz nun getirilerek de tekid edilebilir. Aynı şekilde emir fiilinin de tekidi mümkündür. Muzari fiili nun ile tekid edilince gelecek zaman anlamı kazanır.

والله لأسعيَنّ إلى الخير : (şeddeli)
والله لأسعيَنْ إلى الخير : (şeddesiz)
" Vallahi, mutlaka ve mutlaka hayıra koşacağım (onun için çalışacağım) "!

MUZARİ'NİN BEŞ SİGASI أفعال الخمسة

Muzarinin şu beş sigasında bulunan nunlar (ن) nasb ve cezm halinde düşer.
Beş siga :
يفعلان — يفعلون
تفعلان — تفعلون
تفعلين —

Muzarinin "nunu nisve" ile birleşen iki sigası ise mebnidir. Bunlar gaibe ve muhataba çoğul sigalarıdır: تفعلن و يفعلن

Mensub Muzarinin Çekimi:
لَنْ يَذهَبَ : gitmeyecek

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لَنْ يَذهَبوا	لَنْ يَذهَبَا	لَنْ يَذهَبَ	الغائب Gaib
لَنْ يَذهَبنَ	لَنْ تذهبا	لَنْ تذهبَ	الغائبة Gaibe
لَنْ تذهبوا	لَنْ تذهبا	لَنْ تذهبَ	المخاطب Muhatab
لَنْ تذهبْنَ	لَنْ تذهبا	لَنْ تذهبي	لمخاطبة Muhataba
لَنْ نذهَبَ	–	لَنْ أذهَبَ	المتكلم Mütekellim

Meczum muzarinin çekimi:

لَمْ يَذهَبْ : gitmedi

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المثنى	المفرد	
لَمْ يَذهَبُوا	لَمْ يَذهَبَا	لَمْ يَذهَبْ	الغائب Gaib
لَمْ يَذهَبْنَ	لَمْ تذهبَا	لَمْ تذهبْ	الغائبة Gaibe
لَمْ تذهبوا	لَمْ تذهبَا	لَمْ تذهبْ	المخاطب Muhatab
لَمْ تذهبْنَ	لَمْ تذهبا	لَمْ تذهبي	لمخاطبة Muhataba
لم نذهَبْ	–	لم أذهَبْ	المتكلم Mütekellim

EMİR FİİL فعل الأمر

Emir, bir şeyin olmasını veya yapılmasını istemektir. Emri hazır, muzariden yapılır. Atılan muzari harfinden sonraki harf sakinse emrin başına hemze getirilir. Hemzenin harekesi aynul fiilin harekesine göre belirlenir. Aynul fiilin harekesi zamme ise hemze de zamme olur. Fetha veya kesra ise hemze kesra ile harekelenir. Atılan muzari harfinden sonraki harf sakin değilse, hemze getirilmez. Emrin müfred müzekker sigası daima meczum olur.

Örnek:

ذهَبَ – يذهَبُ – إذهَبْ

دَخَلَ – يدْخلُ – أدْخُلْ

عَلّمَ – يُعَلّمُ – علّمْ

إذهَبْ : git!, أُدْخُلْ : gir!, علِّمْ : öğret!

Emri Hazırın Çekimi:

إذهَبْ : Git!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
إذهَبوا	إذهَبا	إذهَبْ	المخاطب Muhatab
إذهَبنَ	إذهَبا	إذهَبي	لمخاطبة Muhataba

Emri Gaibin Çekimi:

لِيَذهَبْ : gitsin!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لِيَذهَبوا	لِيَذهَبا	لِيَذهَبْ	Müzekker
لِتَذهَبوا	لِتَذهَبا	لِتَذهَبْ	Müennes

Nehiy – النهي : Bir şeyin yapılmamasını istemeye veya yasaklamaya nehiy denir.

Nehyi Hazırın Çekimi:

لا تَذهَبْ : gitme!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لا تَذهَبوا	لا تَذهَبا	لا تَذهَبْ	Müzekker
لا تَذهَبْنَ	لا تَذهَبا	لا تَذهَبي	Müennes

Nehyi Gaibin Çekimi:

لا يذهَبْ : gitmesin !

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لا يذهَبوا	لا يذهَبا	لا يذهَبْ	Müzekker
لا يذهَبنَ	لا تَذهَبا	لا تَذهَبْ	Müennes

FİİL HAKKINDA BİLGİLER:

Malum- Meçhul:
Malum Fiil - (Etken Fiil) : Faili bilinen, belli olan fiillere denilir.

كَسَرَ الطالِبُ القلمَ : Öğrenci kalemi kırdı.
Meful - Fail - Malum fiil

فتحتْ البنتُ البابَ : Kız kapıyı açtı.
Meful - Fail - Malum fiil

Meçhul Fiil- (Edilgen Fiil) : Faili belli olmayan, mefulünü naibi fail merfu olarak alan fiildir.

كُسِرَ القلَمُ : Kalem kırıldı.
Naibi faiil- mechul fiil

فُتِحَ البابُ : Kapı açıldı.
Naibi faiil- mechul fiil

Lazım – Müteaddi :

Lazım – (Geçişsiz) : Mefulü bihi doğrudan doğruya almayıp ancak harfi cerler vasıtasıyla alan fiilerdir. Bu durumda failin yaptığı iş, bir mefule geçmeyip failin üzerinde kalır.

نامَ الولدُ في الفراش : Çocuk yatakta uyudu.
Lazım fiil

جلسَ العاملُ على الكُرسيّ : İşçi sandalyeye oturdu.
Lazım fiil

Müteaddi- (Geçişli): Nefulü bihini doğrudan doğruya harfi cersiz olarak alabilen fiildir. Bu durumda failin işi kendi üzerinde kalmayıp mefule etki eder.
شَرِبَ الرجلُ الماءَ : Adam su içti.
müteaddi fiil

Mutavaat- (Dönüşlülük) : Müteaddi fiilin lazım fiile dönüşmesidir. Müteaadi fiil mutavaatı yapılınca mefulu lazım fiilin faili olur.

التلاميذَ المُدَرِّسُ جمَعَ : Öğretmen öğrencileri topladı.
Meful - Fail - Müteaddi fiil

التلاميذُ إجتمعَ : Öğrenciler toplandı. (Mutavaatı yapılmış fiili)
Fail - Lazım fiil

قطعتُ الماءَ : Suyu kestim.
إنقطعَ الماءُ : Su kesildi. (Mutavaatı yapılmış fiili)

Aldığı Mefulu Bihe Göre Fiiller:

1- **Tek Mefulü Bih Alan Fiiller**: Bunlar anlam tamam olduğu için tek mefulü bih ile yetinirler. Örneğin:
قرأتُ الكتابَ : Kitabı okudum: قرأتُ fiil ve fail, الكتابَ mefulü bihtir. Bu cümlede mana tek meful ile tamam olduğu için başka bir mefule ihtiyaç kalmamıştır.

2- **İki Mefulü Bih Alan Fiiller**: Tek meful ile mana tamam olmadığı için ikinci bir meful alırlar. Bu filler ikiye ayrılır:
a- Aslen mübteda ve haber olan iki kelimeyi, iki meful olarak alan fiiller. Zann, yakin ve tahvil fiilleri böyledir.

Zann Fiilleri: ظنّ - خال - زعم - حسب - جعل – عدّ - هبْ
Örnek:
ظنَّ الكسولُ النّجاحَ سهلاً :Tembel, başarıyı kolay zannetti.
2. meful - 1. meful

Yakin Fiilleri: علم - رأى - وجد - درى-تعلّم
Örneğin:
رأى الطالبُ العلمَ نافعاً : Öğrenci ilmi faydalı gördü (bildi).
2. mef. – 1. mef.

Tahvil (Dönüşüm) Fiilleri : جعل - رد - صيّر- وهب اتخذ - ترك
Örneğin:
صيَّر المَثّالُ الطّينَ تمثالاً : Heykeltraş balçığı heykele dönüştürdü.
2. mef. - 1. mef.

b- Aslen mübteda ve haber olmayıp iki mefulü alan fiiller : منح، وهَب، علّم، فهّم، منع أعطى ،كَسا، سَأل، ألبس :

Örneğin:
وهبَ اللهُ الإنسانَ عقلاً : Allah, insana akıl verdi.
2. mef. - 1. mef.

3- **Üç Meful Alan Fiiller**: أرى- أخبر- أنبأ- أعلم - نبّأ - حدّث - خبّر : . Bunlar bildirdi, haber verdi, gösterdi anlamlarına gelen fiillerdi.

Örnek:

أريْتُهُ العلمَ نافعاً : Ona ilmin faydalı olduğunu gösterdim.
Burada أريْتُهُ fiili mazi, ta (التاءُ) mahallen mefru fail, ha (الهاءُ), zamiri, malahhen mensub 1. meful, العلمَ 2. meful, نافعاً 3. meful.

FİİLİMSİ İSİMLER أسماءُ الأفعال

Bazı isimler belli bir zamanı göstermeleri ve fiilin amelini işlemeleri nedeniyle fillere benzerler. Ancak bunlar fiillerin alemetlerini almazlar. Mebnidirler:

1- Fiili Mazi Anlamındaki İsimlerine Örnek:
هيهات: uzak oldu, شتّانَ : ayrıldı, سرعانَ : hızlandı, شكانَ : hızlı

2- Fiili Muzari İsimlerine Örnek:
آهٍ : Elem ve üzüntü ifadesidir. Acı çekiyorum anlamındadır.
بخٍ : Güzel buluyorum, iyi karşılıyorum anlamında kullanılır.
وَيْ: Şaşırıyorum anlamındadır.
بجَلْ: Yeter anlamındadır.

3- Fiili Emir İsimlerine Örnek:
دونك : al !
رويدكَ : ağır ol !

هلمَّ : gel !
صَهْ : sus !
آمين : kabul et !
إليكَ : uzaklaş !
حَذارِ : sakın !

İSMİ MEVSUL الإسمُ المَوصولُ

İsmi Mevsul: Anlamı kendisinden sonra gelen cümle ile açıklanan ve bu cümleyi başka bir cümleye bağlayan marife bir isimdir.

ما : ki o şey …
مَنْ : ki o kimse…
الّذي : ki o …

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
الّذينَ	الّذانِ	الّذي	المُذكّر Müzekker
ألّلوَتي	ألّتانِ	الّتي	المؤنث Müennes

الولدُ الّذي في البيتِ هُو أخي : Evdeki çocuk benim kardeşimdir.
أحترمُ المرءُ الّذي يعلمُّني : Bana öğreten kişiye saygı duyarım.

Sıla Cümlesi: İsmi mevsullerden sonra gelen cümleye sıla cümlesi denir.

مَنْ – مَا – أيٌّ : Bunlar müşterek ismi mevsullerdir. Çekimleri yoktur.

مَنْ : İnsanlar için kullanılır.
يَحتَرمُ الطالبُ مَنْ يُعلّمُهُ : Öğrenci kendisine öğretene hürmet eder.
أكْرَمتُ مَنْ في البيتِ : Evde bulunana ikram ettim.

مَا : Gayri akil varlıklar için kullanılır.

عَلَّمَ الإنسانَ ما لمْ يَعْلَمْ : "İnsana bilmediğini öğretti."(Alak, 5)
قرأتُ ما في الكِتابِ : Kitaptakini okudum.

أيٌّ : murebdir. مَنْ ve ما yerine de kullanılır. Müennesi أيّةٌ dür.
أعْلَمُ أيّهُمْ هُوَ شُجاعٌ : Hangisinin cesur olduğunu biliyorum.
تَكَلّمْ معَ أيِّ الرِجالِ هُوَ أفْضالُ : En faziletli adam ile konuş!

Aid Zamiri: Sıla cümlesini ismi mevsule bağlayan zamire denir. Aid zamiri bariz, müstetir veya mahzuf olarak gelebilir.
خَمَشَني القِطُّ الّذي ضَرَبْتُهُ : Dövdüğüm kedi beni ısırdı.
ـهُ bariz aid zamiridir.

İSİM الإسمُ

Zamana bağlı olmaksızın kendi başına bir anlamı olan kelimelere isim denir.
İsimlerin Bölümleri: İsimler köklerine göre ikiye ayrılır:
Camid- (جامدٌ) : Bir varlığa isim olarak verilmiş olup, başka kelimeden türememiş kelimedir.
رأسٌ : baş
عَيْنٌ : göz
رَجُلٌ : adam

Müştak – (مشْتقٌ) : Bir fiil veya diğer bir isimden türeyen kelimedir.
فَتَحَ ـــ مِفْتاح : anahtar – (açtı fiilinden)
طَبَخَ ـــ مَطْبَخ : mutfak – (pişirdi filinden)
لَعِبَ ـــ مَلْعَب : oyun yeri – (oynadı fiilinden)

Son Harflerine Göre İsimler:
1-**Sahih İsim-** (الإسم الصحيح): Son harfinde illet harfi bulunmayan isimdir. Bu isimler iraplarını zahiri olarak açıktan alırlar.
أسَدٌ : aslan
قَلَمٌ : kalem
سَحَابٌ : bulut

2- **Maksur İsim -** (الإسم المقصور) : Son harfi şeklinde yazılan elif olup, elifden önceki harfin harekesi meftuh olan isimdir.

فَتىً : genç

معَنىً : mana

مستشْفىً : hastane

Maksur isimler irabını takdiri olarak alır. Yani alması gereken hareke açıktan konamadığı için zihnen takdir edilir. Örneğin :

جاءَ الفتَى :(Genç geldi) الفتى kelimesi fail ve merfudur. Ref alemeti ise elifi maksure üzerine takdir edilen mukadder zammedir.

رأيّتُ الفتَى : (Genci gördüm) الفتى kelimesi bu cümlede mefulü bih olması nedeniyle mensubtur. Nasb alemeti elif üzerine takdir edilen mukadder fethadır.

مررْتُ بالفتَى : (Gence uğradım) : الفتى kelimesi bu cümlede mecrur isimdir. Cer alameti, elifi mukaddere üzerine takdir edilen mukadder kesradır.

3- **Menkus İsim** –(الإسم المنقوص) Son harfi (ي) olup, bir önceki harfinin harekesi kesra olan isimdir.

المفْتي : müftü

القاضي : kadı, hakim

المُنادي : münadi, bağıran

Menkus isimin irabı: Ref halinde kelime sonuna zamme takdir edilir.

جاءَ القاضي : (Hakim geldi) القاضي kelimesi fail ve dolayısıyla merfudur. Ref alemeti ye üzerine takdir edilen mukadder zammedir.

هذا قاضٍ عادلٌ : (Bu adil bir hakimdir) cümlesinde قاضٍ haber olarak merfudur. Ref alemeti ise ye üzerinde takdir edilen zammedir. Telaffuz zorluğu nedeniyle ye hazfedilerek yerine tenvin getirilmiştir.

Nasb hali: Ya fetha aldığı için lafzidir.

رأيّتُ القاضيَ يحكمُ بينَ النّاس : (Hakimi insanlar arasında hükmederken gördüm) القاضيَ mefulü bih mensubtur. Nasn alemeti olarak sonuna zahiri fetha almıştır.

رأيْتُ قاضياً : (Bir hakim gördüm) قاضياً mefulu bih mensubtur. Nasb alemeti ise zahiri fethadır.

Cer halinde ya üzerine kesra takdir edilir.
سَلّمْتُ على القَضي : (Hâkime selam verdim)

4- **Memdud İsim-** (الإسم المَمدود) Sonunda zaid eliften sonra elifi memdude (اء) bulunan isimdir. İrabı sahih isim gibidir. Gayri munsarfitirler.
السّماءُ : gök
الصحراءُ : sahra
الحمراءُ : kırmızı

CÜMLE الجُمْلَةُ

İki veya daha çok kelimeden kurulmuş, tam mana ifade eden söz dizisine cümle denir. Arapça da isim cümlesi ve fiil cümlesi olmak üzere iki tür cümle vardır:

İsim Cümlesi: Bir durumu, bir varlığın nasıl olduğunu haber verir, bir hükü m bildirir. İsim cinsinden bir kelime ile başlar.
البيتُ نظيفٌ : Ev temizdir.
السيّارةُ سَريعَةٌ : Araba hızlıdır.
القِصّةُ طَويلَةٌ : Hikâye uzundur.

Fiil Cümlesi: Genellikle zamana bağlı olayları anlatır ve fiil ile başlar.

قرأ الطالبُ الكِتابَ : Öğrenci kitabı okudu.

قطَفتُ زَهْرةً : Çiçek kopardım.

ذهب الرجلُ إلي البيتِ : Adam eve gitti.

İSİM CÜMLESİ الجمْلةُ الإسْميّةُ

İsim cümlesinde, söze kendisiyle başlanan kelimeye mübteda (المبْتدأ) denilir. Mübteda, isim cümlesinin öznesidir. Öznenin durumunu haber veren kelimeye haber (الخَبَر) denilir. Haber isim cümlesinin yüklemidir.

Mübteda daima marife, haber ise nekiradır. Mübteda ve haber merfudurlar.

البابُ مَفْتوحٌ : Kapı açıktır.

المبْتدأ الخَبرُ

المَرْأةُ عَجوزَةٌ : Kadın yaşlıdır.

المبْتدأ الخَبرُ

البيتٌ نظيفٌ : Ev temizdir.

المبْتدأ الخَبرُ

Mübteda özne, haber yüklemdir.

(Mübteda – Haber başlığı altında bu konu daha ayrıntılı olarak gecelektir.)

FİİL CÜMLESİ الجُمْلةُ الفعليّةُ

Fiil cümlesi fiil ile başlar. Yapılan, yapılmakta olan veya yapılacak olan bir işi anlatır.
Fiil cümlesinde esas unsur, fiil ile bu fiili işleyen faildir. Mübteda isim cümlesinin öznesi olduğu gibi, fail de fiil cümlesinin öznesidir. Fail daima merfudur. Müfred kelimenin ref hali zamme iledir.

جَلسَ الرجلُ : Adam oturdu.

فاعل فعل

يلعَبُ الطفْلُ : Çocuk oynuyor.

فعل فاعل

سَقَطَ الوَرَقُ : Yaprak düştü.

فعل فاعل

(Bu konu ayrıntılı olarak ileride fail bahsinde gelecektir.)

FİİL CÜMLESİNDE NESNE/ MEFULU BİH المفعول بهِ

Fiilin yaptığı işten etkilenen lafza, mefulu bih denir.

أغْلقَ الرجُل البابَ : Adam kapıyı kapattı.
فعل فاعل المفعول بهِ

ركبت القطار : Trene bindim
فعل فاعل المفعول بهِ

Yukarıdaki cümle nesne olmadan tam bir mana ifade etmez. Neyi sorusunun cevabı mefulu bih ile verilir.. Yani mefulu bih, fiilin işinden etkilenen lafızdır. Mefuller mensubattandır. Müfred kelimenin nasb alameti fethadır.

Not: Fiil cümle başında gelirse, daima müfred olur.

كَتَبَ الطالِبُ الدَرْسَ : Öğrenci dersi yazdı.
فعل فاعل المفعول بهِ

كَتَبَ الطلابُ الدَرْسَ : Öğrenciler dersi yazdılar.
فعل فاعل المفعول بهِ

BEŞ İSİMİN İRABI الأسماء الخَمْسة

Şu beş ismin irabı harf ile olur. Bunların ref hali vav (و) , nasb hali elif (ا) , cer hali ye (ي) iledir.
Beş İsim:
أبٌ : baba
أخٌ : kardeş
حمٌ : kayınpeder
ذو : sahip
فو : ağız

Örnek:

1 - هَذا أبوكَ : Bu senin babandır. هَذا mübteda, أبوكَ haber. Haber konumundakiأبوكَ vav ile ref olmuştur.
رَأيتُ أباكَ : Senin babanı gördüm. رَأيتُ fiil ve fail, أباكَ meful, أباكَ elif harfi ile nasb olmuş.
سَلّمْتُ على أبيكَ : Babana selam verdim. سَلّمْتُ fiil ve fail, على أبيكَ car mecrurdur. أبيكَ Ye ile mecrur olmuş.

2- ذو: (sahip) kelimesinin kullanımına örnek.
أحمدُ ذو مالٍ : Ahmed mal sahibidir. (Ref hali)
رَأيتُ ذا مالٍ : Mal sahibi gördüm. (Nasb hali)
سَلّمْتُ على ذي مالٍ : Mal sahibine selam verdim. (Cer hali)

Müennesi ذاتُ olarak gelir. Örneğin;
زَينبُ ذاتُ جمالٍ : Zeyneb, güzellik sahibdir (güzeldir)
عائشة ذاتُ علمٍ : Aişe, ilim sahibidir.

MERFULAR ا لمرفوعاتُ

FAİL الفاعل

Fail : Fiil cümlesindeki öznedir. Genellikle fiilden sonra gelir ve işi yapanı gösterir. Hükmü refdir. Yani daima merfu olur.

ماتَ الرجلُ : Adam öldü.
Fail - Fiil

تلعبُ البنتُ : Kız oynuyor.
Fail - Fiil

جاءَ المدرِّسُ : Öğretmen geldi.
Fail - Fiil

قرأتْ المرأةُ الكتابَ : Kadın kitabı okudu.
Meful - Fail - Fiil

Fiil ile fail arasında müzekkerli müenneslik açısından uyum vardır.

Fail tensiye ve cem de olsa fiil başta geldiği sürece müfred olarak gelir.

قال الرجلُ ـ قال الرجلان ـ قال الرجالُ : Bir adam dedi, iki adam dedi, birçok adam dedi.

NAİBİ FAİL نائب الفاعل

Naibi fail meçhul fiillerde failin yerine geçen mefule denir. Meful naibi fail olunca merfu olur.

فَتَحَ الرجلُ البابَ : Adam kapıyı açtı.
m.bih.- fail- fiil

فُتِحَ البابُ : Kapı açıldı.
n.fail- meç. fiil

عَلَّمَ المُدَرِّسُ التِلْميذَ القراءةَ : Öğretmen öğrenciye okuma öğretti.
2. mef.- 1. mef.- fail- fiil

عُلِّمَ التِلْميذُ القراءةَ : Öğrenciye okuma öğretildi.
mef. -n.fail- fiil

Lazım fiillerde car ve mecrur naibi fail olur.
جَلَسَ الطلابُ في الصَفِّ : Öğrenciler sınıfta oturdu.
جُلِسَ في الصَفِّ : Sınıfta oturuldu.

Car ve mecrur yoksa masdar naibul fail olur.
قالَ الرجلُ قوْلاً جَميلاً : Adam güzel bir söz söyledi.
قيلَ قَوْلٌ جميلٌ : Güzel söz söylendi.
mas.

Zaman zarfı naibi fail olabilir.

صُمْنا رمَضَانَ : Ramazan orucunu tuttuk.

صيمَ رمَضَانُ : Ramazan orucu tutuldu.

Mekan zarfı naibi fail olabilir.

جَلَسَ الرجلُ أمامَكَ : Adam senin önünde oturdu.

جُلِسَ أمامُكَ : Senin önün oturuldu.

n.fail – mec. Fiil

MÜBTEDA VE HABER المبْتدأ الخَبرُ

Mübteda; isim cümlesinin kendisiyle başladığı isimdir ve merfudur.

العلمُ نافِعٌ : İlim faydalıdır.

المبْتدأ الخَبرُ

المُعلّمانِ مُخْلِصَنِ : İki öğretmen ihlaslıdır.

المبْتدأ الخَبرُ

التلاميذُ مُجْتَهِدون : Öğrenciler çalışkandır.

المبْتدأ الخَبرُ

Haber; isim cümlesinin ikinci kısmıdır. Mübtedanın nasıl ve ne durumda olduğunu haber verir. Merfudur.

الرَجُلُ فاضلٌ :Adam faziletlidir.

المبْتدأ الخَبرُ

الطلابُ ناجحونَ : Öğrenciler başarılıdır.

المبْتدأ الخَبرُ

الأقْلامُ جَميلةٌ : Kalemler güzeldir.

المبْتدأ الخَبرُ

Haber genellikle nekre olur ve mübtedadan sonra gelir. Mübteda ve haber arasında müzekkerlik, müenneslik; müfredlik ve cemi olma bakımlarından uyum vardır. Ancak mübteda gayri akil bir isimin çoğulu olursa, haber müfred müennes olarak gelir.

الكُتُبُ مُفِيدَةٌ : Kitaplar faydalıdır.
المبْتدأ الخَبرُ

البيوتُ جميلةٌ : Evler güzeldir.
المبْتدأ الخَبرُ

Haberin Öne Geçtiği Yerler:

1)Mübteda nekre olup, haber zarf veya car-mecrur (şibhi cümle) olursa.

عِنْدِي كِتابٌ :Yanımda bir kitap vardır. (Zarf)
الخَبرُ المبْتدأ

في حَقِيبَتِي قَلَمٌ : Çantamda kalem vardır. (Car- Mecrur).
الخَبرُ المبْتدأ

2)Haber soru ismi olursa.

مَنْ أنْتَ ؟ : Sen kimsin?
الخَبرُ المبْتدأ

كَيْفَ حالُكَ ؟ : Nasılsın?
الخَبرُ المبْتدأ

Not: Soru isminden sonra gelen kelime zarf, harfi cerli isim veya fiil ise, bunlar mübteda olamayacağından, soru isimi mübteda olur.

منْ جاءَ؟ : Kim geldi?
المبْتدأ الخَبرُ

منْ في البيْتِ؟ : Evde kim var?
المبْتدأ الخَبرُ

3)Mübteda da habere ait bir zamir bulunursa.

في الدّارِ صاحِبُها : Evde sahibi var.
الخَبرُ

للعاملِ جزاءُ عملِهِ : İşçinin çalışmasının karşılığı vardır.
الخَبرُ المبْتدأ

4)Mübteda da hasr (özellik veya hükmün kendisine ait olması) kastedilirse.

ما عالِمٌ إلاّ أللّهُ : Allah'tan başka alim yok.

الخَبرُ المبْتدأ

إنّما الشاعِرِ البُحْتُرِيٌّ : Şair ancak Buhteri'dir.

ألخَبرُ المبْتدأ

Haberin Geliş Şekilleri:

1) **Müfred Haber:**

a) Müfred isim:

العلمُ نافعٌ : İlim faydalıdır.

b)Sıfat terkibi:

زينبُ بنتٌ جميلةٌ : Zeyneb güzel bir kızdır.

c)İzafet terkibi:

هذا أبو خالدٍ : Bu, Halid' in babasıdır.

d) Şibh-i izafe:

هذا الرجل أبٌ لِعَلِيّ : Bu adam, Ali'nin babasıdır.

e) Şibh-i fiil:

أخوكَ ذاهِبٌ إلي الحَديقةِ : Kardeşin bahçeye gidiyor.

2)**Cümle Olan Haber:**

a) İsim cümlesi:

علِيٌّ أبوهُ مُهَنْدِسٌ : Ali'nin babası mühendistir.

المبْتدأ الخَبرُ

b) Fiil cümlesi:

الطّالبُ يدرسُ الطِبَّ : Öğrenci tıp okuyor.

المبْتدأ الخَبرُ

c) Şart cümlesi:

الكَرِيمُ إِنْ تُكْرِمْهُ يُكْرِمْكَ : Cömere ikram edersen sana ikram eder.
الخَبرُ المبْتدأ

3) **Şibh Cümle Olan Haber :**

a) Zarflar:
أحمَد عِنْدَكَ : Ahmet senin yanındadır..

b) Harfi cer ve mecrur ile:
العصفورُ على الشَّجرةِ : Serçe ağacın üstündedir.

Mübtedanın Geliş Şekilleri:

a) Müfred kelime olarak:
العلمُ مفيدٌ : İlim faydalıdır.

b) Müevvel mastar olarak:
أنْ تَصوُموا خَيْرٌ لَكُمْ : Oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

c) Zaid harfi cerli isim olarak gelebilir:
هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ أحَدٍ : Yanınızda herhangi bir kimse var mıdır?

Mübtedanın Nekra Olması: Mübteda umumilik ve hususilik bildirince nekre olarak gelir

1) **Mübtedanın umumilik ifade etmeside şöyle olur**:

a) Kelimenin ifade ettiği bütün bireyler kastedilince.
إِنْسَانٌ خيْرٌ مِنْ بَهيمَةٍ : İnsan (bütün insanlar) hayvandan daha üstündür.

b) Soru edatından sonra gelince
هَلْ أَحَدٌ في الدار : Evde kimse var mı?

c) Olumsuzluk edatından sonra gelince
ما جاهِلٌ بيْنَنا : Aramızda cahil yoktur.

2) **Mübteda şunlarla hususilik kazanır**:

a) Sıfatla:
زَارَنا صَدِيقٌ كَرِيمٌ : Cömert bir dost bizi ziyaret etti.
الخَبرُ المبْتد

b) İzafetle:
زِيادةُ خَيْرٍ خَيْرٌ : Hayrın çoğu hayırdır.
الخَبرُ المبْتد

c) Şibhi fiil, fail veya meful aldığında:
عِلْمٌ بِاللّهِ خَيْرٌ : Allah'ı bilmek hayırlıdır.
بِاللّهِ kelimesi, عِلْمٌ mastarının mefulu bihidir.

Mübteda ile haber arasına zamirul fasl: (ayırma zamiri) gelebilir.

الرَجُلُ هُوَ الكَرِيمُ :O adam, cömerttir.
Haber- z. Fasl- müb.

İNNE (إنَّ) VE BENZERLERİ

إنَّ ve benzerleri, isim cümlesinin önüne gelip, mübedayı kendisine isim alarak nasb, haberini de ref eder. Bunlar: إنّ ، أنّ ، كأنّ ، لكِنّ ، ليْتَ ، لعَلَّ.

إنّ: **Tekit ve pekiştirme harfidir.**

إنَّ السيَّارةَ سَريعةٌ : Gerçekten araba hızlıdır.
haberi ismi

إنّ الشارِعَ مُزْدَحِمٌ : Şüphesiz cadde kalabalıktır.
haberi ismi

أنّ: إنّ **gibi tekit harfidir. İsim cümlesinin manasını mastara çevirir.**

عَلِمْتُ أنّ الرَجُلَ كاذِبٌ : Adamın yalancı olduğunu bildim.
haberi ismi

عَلِمْتُ أنّ الإمتحاحَ صَعْبٌ : Sınavın zor olduğunu bildim.
haberi ismi

كأنّ : **Teşbih yani benzetme harfidir.**

كأنّ الكِتَابَ أسْتاذٌ : Kitap, öğretmen gibidir.
haberi ismi

كأنّ القمرَ مِصْباحٌ : Ay, sanki lamba gibidir.
haberi ismi

لكِن : **İstidrak yani düzeltme harfidir.**

البَيْتُ جَديدٌ لكِنّ أثَاثَهُ قديمٌ : Ev yeni ama eşyası eskidir.
haberi ismi

كَثُرَ العِنَبُ لكِنَّ ثَمَنَهُ مُرْتَفِعٌ : Üzüm bol ancak fiyatı yüksektir.
haberi ismi

لَيْتَ : **Temenni harfidir. Hiç olmayacak veya olması zor işler için kullanılır**.

لَيْتَ الشَبابَ عائِدٌ : Keşke gençlik geri dönseydi!
haberi ismi

لَيْتَ أَبِي حَيّاً : Keşke babam sağ olsaydı!
haberi ismi

لَعَلّ : **Tereci yani ümit etme, umma, bekleme bildirir**.
لَعَل الجَوَّ جَميلٌ : Muhtemelen hava güzel olacak!
haberi ismi

لَعَل المُديرَ موْجودٌ في غُرْفَتِهِ : Umarım müdür odasında mevcuttur!
haberi ismi

(إنَّ)' nin Kesra Okunduğu Yerler:

1) Cümle başında:
إنَ أللّهَ يَغْفِر الذُنوبَ جَميعاً : Allah bütün günahları bağışlar.
(Zümer,53)

2)(قال) ve türenişlerinden sonra gelince:
قُلْ : إنَّ أللّهَ واحِدٌ : "Allah birdir" de!

3)Sıla cümlesinin başında bulunduğunda:
أثنيْتُ على الّذي إنّي أحترمُه : Saygı duyduğum kimseyi övdüm.

4)Yemin, cevap cümlesinin başında geldiğinde:
واللهِ إنّ المسليمين أمّةٌ واحدةٌ : Vallahi, müslümanlar tek bir millettir.

5)Hal cümlesinin başında bulunduğunda:
سافر الرجلُ وإنّهُ يَرْكَبُ الطائرةَ : Adam uçağa binerek seyahat etti.

(إنَّ)' nin Hemzesinin Fetha Okunduğu Yerler:

1)Fail cümlesinin başında bulunduğunda:
بَلَغَني أنّكَ ذاهِبٌ :Gideceğinin haberi bana ulaştı.

2)Naib-i fail cümlesinin başında bulunduğunda:
سُمِعَ أنَّ الرجُلَ عالمٌ :Adamın alim olduğu duyuldu.

3)Meful cümlesinin başında bulunduğunda:
أعْلَمُ أنَّ أللّهَ يرْزُقُني : Allah'ın beni rızıklandırdığını biliyorum.

4)Harf-i cerden sonra geldiğinde:
آمَنْتُ بِأنَّ مُحَمّداً رسولُ أللهِ :Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna iman ettim.

5)Muzafun ileyhin başında gelince:
إجْلِسْ حينَ أنّني جالسٌ :Ben oturduğum zaman sen de otur!

(إنَّ) ve benzerleri (ما) ile bitişince kendilerinden sonra ki kısım, mübteda ve haber olmak üzere merfu olur. Fiil cümlesinin önünde de gelebilirler.

إنّما الحياةُ جهادٌ : Hayat ancak cihaddır.
المبْتدأ الخَبرُ

إنَّما أحْمَدُ يُسَافِرُ غَداً إلى آنْقره :Ahmet yarın Ankara'ya gidiyor.
الخَبرُ المبْتدأ
(Fiil cümlesi)

إنّما العلمُ نورٌ : İlim ancak nurdur.
المبْتدأ الخَبرُ

لَيْتَما السُّرورُ دائمٌ : Keşke mutluluk daim olsaydı.
المبْتدأ الخَبرُ

(إنَّ) ve benzerleri tahfif de edilebilir. (Şeddesiz gelebilir) Bu durumda amel etmezler ve fiil cümlesinin önüne gelebilirler.

إنْ عليٌّ لعالمٌ : Muhakkak ki Ali, alimdir.
المبْتدأ الخَبرُ

NAKIS FİİLER الأفْعالُ الناقصة

(كَانَ) VE BENZERLERİ

Yalnız failleri ile bir oluş bildirmeyen ve başka bir kelimeye ihtiyaç duyan fiillere nakıs fiil denir. Bunlar daha çok yardımcı fiil olarak kullanılırlar. (كَانَ) ve benzer nakıs fiiller, isim cümlesinin önüne gelir ve isim cümlesinin mübtedasını kendisine isim olarak alıp ref hali üzere bırakır, haberini de haber olarak alıp nasb ederler.

Nakıs Fiiller:

كَانَ : "idi" anlamındadır
لَيْسَ : "değil " anlamında olumsuz
صارَ : bu grup durum değişikliği bildirir. أصْبَحَ : أضْحىَ : أمْسىَ : ظَلَّ : باتَ :
ما زَالَ : devamlılık bildirirler ما بَرِحَ : ما فتِئَ : ما إنْفَكَّ :
ما دامَ : zaman zarfı olarak kullanılır

Örnek cümleler:

كَانَ ve benzerleri isim cümlelerinin başalrına gelerek, ismini ref, haberini nasb eder.

المَريضُ نائمٌ : Hasta uyuyor.
Haber Mübteda

كَانَ المَرِيضُ نائماً : Hasta uyuyordu.
Haberi İsmi

كَانَ الزِحامُ شديداً : Kalabalık çok idi.
Haberi İsmi

لَيْسَ الجَوُّ حارّاً : Hava sıcak değildir.
Haberi İsmi

لَيْسَ العاملُ نشيطاً : İşçi çalışkan değildir.
Haberi İsmi

صارَ الرجُلُ فقِيراً : Adam fakir oldu.
Haberi İsmi

صارَ البَردُ قارساً : Soğuk şiddetlendi.

أصْبَحَ المُديرُ مُشْتغِلاً : Müdür meşgul oldu.

أصْبَحَ الجَوُّ مُمْطِراً : Hava yağışlı oldu.

ظَلَّ الشارِعُ مُزْدَحِماً : Cadde kalabalıklaştı.

ظَلَّ المطرُ غزيراً : Yağmur çoğaldı.

أضْحىَ الضَبابُ كَثيفاً : Sis yoğunlaştı.

أضْحىَ الغَمامُ كثيفاً : Bulutlar çoğaldı.

كَانَ : (كَانَ)**'nin mazi, muzari ve emri çekilir**.

كَانَ الجَوُّ حارّا أمْسِ : Dün hava sıcaktı.
Hbr. İsmi

يكونُ العالمُ صالحاً : Alim, salih olur.
Hbr. İsmi

كُنْ صابِرا عَلَى المَصائِبُ : Musibetlere karşı sabırlı ol!
Hbr. İsmi

(كَانَ) bazen tam fiil olarak da kullanılır. Bu durumda haber almaz.

أَيْنَما تَكونوا يُدْرِكْكُمْ المَوْتُ : Nerede olursanız olun, ölüm size yetişir.
İsmi
(Nisa, 78) - Cümle burada haber almamıştır.

كَانَ Emri hazır veya şart cümlesi olduğu durumlarda genellikle tam fiil olur.

لَيْسَ : **Olumsuzluk bildirir. Değil anlamındadır. Sadece mazisi çekildiği için camidir**.

لَيْسَ الفَقْرُ عاراً : Fakirlik ayıp değildir.
Hab. İsm.

لسْتُ جائِعاً : Aç değilim.
Hab. İsm.

صارَ **ve benzerleri durum değişikliği bildirir. Bunlar tam çekimli fiillerdir.**
صارَ الثمَرُ ناضِجاً : Meyve olgunlaştı.
أَصْبَحَ المجْرِمُ مَحْكوماً : Suçlu mahkum oldu.
أَمْسَى العامِلُ مُتْعَباً : İşçi yoruldu.
ظَلَّ العَنْدليبُ مُغَرِّداً : Bülbül öttü.
باتَ القَمَرُ طالِعاً : Ay doğdu.

DEVAMLILIK FİİLLERİ أفْعالُ الإستمْرار

Bu fiiller كَانَ ve benzerleri gibi isim cümlesinin başına gelerek isimlerini ref, haberlerini nas ederler. Bunlar:
ما إنْفَكَّ - ما فتِئ - ما بَرِحَ - ما زَالَ

Bu filer başlarında bulunan (ما) olumsuzluk değil, devam anlamı ifade eder.
Pratikte daha çok ما بَرِحَ - ما زَالَ kullanılır.
Bu fiillerin sadece mazi ve muzarisi kullanılır.

Örnek cümleler:
ما زَالَ الحَرُّ شديداً : Sıcaklık hala fazladır.
ما زَالَ السَفَرُ مُفِيداً : Yolculuk yapmak faydalıdır.
ما بَرِحَ المَريض نائماً : Hasta hala uyumakta.
ما بَرِحَ الصِدْقُ طَريقَ النَجاةِ : Doğruluk daima kurtuluş yoludur.
ما فتِئ نتيجَةُ الإمْتِحانِ مَجْهولَةً : İmtihanın sonucu hala belli değil.
لا يَنْفَكُّ الجاهِلُ مُصِرّا عَلى عِنادِهِ :Cahil kimse inadında daima direnir.

ما دامَ : **Zaman zarfı olan nakıs fiildir.**

أعْبُدُ أللّهَ ما دُمْتُ حَيّاً : Hayatta olduğum sürece Allah'a ibadet ederim.
تُحْتَرَمُ ما دامَ خُلُقُكَ كَريماً : Ahlakın güzel olduğu sürece ikram görürüsün.
تَصَدّقْ على الفُقَراءِ ما دُمْتَ غَنِيّاً : Zengin olduğun sürece fakirlere sadaka ver.
دام' nin başında bulunan (ما) olumsuzluk için değil, zaman bildiren mastar (ما)'sıdır.

(لَيْسَ)' YE BENZEYEN HARFLER

(ما – لا – إنْ – لاتَ): Bu harfler (لَيْسَ) gibi isim cümlesinin önüne gelerek, hem manasını olumsuz yapar hem de ismini ref, haberini nasb eder. Fakat bunların amel etmesinin birtakım şartları vardır:
- إنْ ve ما 'nın amel etmesinin şartı bunların ismlerinin haberlerinden önce gelmesidir. لا' nın amel etmesinin şartı ise, bu iki şarta ilaveten, mamülünün

iki nekra olarak gelmesidir. لاتَ ‘nin amel etmesinin şartı da, isim veya haberinden birisinin ismi zaman olarak gelmesidir.

ما الطالِبُ مُجْتَهِداً :Öğrenci çalışkan değildir.
Hab. İsmi

ما الحصونُ مَنِعَةً : Kaleler koruyucu değildir.
Hab. İsmi

لا شارِعٌ مُزْدَحِماً :(Hiçbir) cadde kalabalık değildir.
Hab. İsmi

لا بيوتَ نظيفةً : (Hiçbir) ev temiz değildir.
Hab. İsmi

إنْ عَلِيٌّ كاذِباً : Ali, yalancı değildir.
Hab. İsmi

إنْ القصورُ شاهِقةً : Saraylar yüksek değildir.
Hab. İsmi

لاتَ وَقْتَ راحَةٍ :Dinlenme vakti değildir.
Hab.

لاتَ ساعة ندامةٍ : Pişmanlık vakti değildir.
Hab.

MEFUL TÜRLERİ أنواع المفعول

Mefulu Mutlak – (المَفعول المَطْلاق) :Fiilin anlamını tekit etmek, çeşidini veya sayısını bildirmek için fiil ile aynı kökten gelen mastardır.

Tekit için örnek:
نامَ الوَلَدُ نَوْماً : Çocuk gerçekten (çok) uyudu.
يَفِرُّ اللّصُ فِراراً : Hırsız öyle kaçıyor ki!

Çeşit Bildirmek İçin: Fiilin nasıl meydana geldiğini ve çeşidini bildirir.
يَثِبُ النَمْر وُثُوبَ الأسَدِ: Kaplan aslan gibi sıçrar.
يجلس الولدُ جلوسَ الرجل : Çocuk adamın oturuşu gibi oturuyor.

Sayı belirtmek için:
أَكَلَ الرَجُلُ أَكْلَةً: Adam bir defa yedi.
أَكَلَ أحْمَدُ ثلاثَ أَكَلاتٍ: Ahmet üç defa yedi.

Mefulu Bih – (المَفعول بِهِ): Fiilin yaptığı işten etkilenen lafza mefulu bih denir.
مال المؤمنُ إلى الحقِّ: Mümin Hakk'a yöneldi.

كَتَبَ الطالب الدرسَ : Öğrenci dersi yazdı.

1)Fiilin mefulu bihi doğrudan harfi cersiz aldığı mefullere, mafulu bih sarih denir.
رَمى الصَيّادُ الشَبَكَةَ : Avcı ağını attı.

2)Harfi cerli mefulu bihlere, mefulu bih gayri sarih denir.
آمَنْتُ باللّهِ: Allah'a iman ettim.

Not: Müteaddi fiiller sadece mefulu bih sarih olan fiillerdir.
رأيْتُ المُديرَ:Müdürü gördüm.
أيّدْتُ ألإقتِراحَ :Öneriyi destekledim.

Beş duyu fiilleri mefulu bihlerini genellikle harfi cersiz alırlar.

رأى : görmek
سَمِعَ : işitmek
شَمَّ : koklamak
ذاقَ : tatmak
لَمَسَ : hissetmek / dokunmak

رأيْتُ سيّارةً : Araba gördüm.
Mef. bih

شَممْتُ وردةً : Gül kokladım.
Mef. bih

ذاقَ الرجلُ منْ الطعامِ : Adam yemekten tattı.
Mef. bih

Mefulun Li- Eclihi – (المَفعول لِأجْلِهِ) :Fiilin oluş nedenini bildiren mefuldur. Buna mefulun leh de denilir.
أُصَلّي إيماناً باللّهِ: Allah'a imanımdan dolayı namaz kılıyorum.

قُمْتُ لِلإحْترامِ: Saygı için ayağa kalktım.

Mefulun leh harfi cersiz veya harfi cerli olarak gelebilir.
جئتُ لِكَيْ أتَعَلّمْ : Öğrenmek için geldim.

أنامُ لِأسْتَرِحَ : Dinlenmek için uyuyorum.

أدْرُسُ حتّى أنْجَحَ : Başarmak için çalışıyorum.

Mefulun Fihi – (المَفعول فيهِ) : Fiilin işlendiği zamanı veya yeri bildiren mefule, mefulu fih denir.
شَربَ المريضُ الدواءَ صَباحاً : Hasta, ilacı sabahleyin içti.

وَجَدْتُ الرسالة بَيْنَ الأوراق : Mektubu kâğıtların arasında buldum.

Mefulu fih ikiye ayrılır:
1) Zarfı zaman: Fiilin oluş zamanını bildirir.
سأزورك غَداً : Seni yarın ziyaret edeceğim.
يُراقِبُ المُديرُ الأعْمالَ كُلَّ يَوْمٍ :Müdür, çalışmaları her gün kontrol ediyor.

2)Zarfı mekân: Fiilin oluş yerini, mekânını bildiren mefuldur.
رَأَيْتُكَ أمامَ البيْتِ : Seni evin önünde gördüm.
تَقَعُ قارس شَرْقَ تُرْكيا :Kars, Türkiye'nin doğusunda bulunuyor.

Not: Zarfı zaman ve mekan edatları ile ilgili bilgiler, kitabın baş taraflarında bu başlıklar altında verilmiştir. Oraya bakılabilir.

Mefulu Maah - (المَفعول مَعَهُ) :
Vav'ul maaiyeden sonra gelen, beraberlik bildiren mefuldur.
جِئْتُ وَ سَلِيماً : Selim'le geldim.
سِرْتُ و الشارِعَ : Cadde boyunca yürüdüm.

FİİLİ MUZARİ MANSUB الفِعْلُ المُضارِعُ المَنصوبُ

Şu edatlar fiili muzaari'yi doğrudan nasb ederler: أنْ – لَنْ – كَيْ – إذَنْ
1) (أنْ): Fiili muzarinin önüne gelerek onu nasb eder ve manasını mastara çevirir.
أرادَ الطالِبُ أنْ يَقْرَأَ شيْئاً : Öğrenci bir şey okumak istedi.
يَجِبُ عَلَيْكَ أنْ تُساعِدَ الفُقَراءَ : Fakirlere yardım etmen gerekir.
أحبُّ أن أكافِئَ المجتهدَ : Çalışkanı ödüllendirmek istiyorum.

2) (لَنْ): Muzarinin manasını gelecek zamana çeviriri ve olumsuz yapar.
لَنْ أكْذِبَ :Yalan söylemeyeceğim.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ المَسِيحُ أنْ يَكونَ عَبْداً لِلّهِ : Mesih, Allah'a kul olmaktan kaçınmaz! (Nisa,172)

لَنْ يَنْجَحَ الطالبُ الكَسْلانُ : Tembel öğrenci (asla) başaramaz.
لن أتهاونَ في واجباتي : Ödevlerimi (asla) ihmal etmem!

3) (كَيْ) veya (لِكَيْ) : Sebep bildirir.
يَقْرَأُ الطالِبُ كَيْ يَتَعَلَّمَ : Öğrenci öğrenmek için okuyor.
أدرسُ كي أنجحَ :Başarılı olmak için okuyorum.
رَقَدْتُ على السريرِ لِكَي أنامَ :Yatağa uyumak için uzandım.

4) (إذَنْ) : Cevap cümlesinin başında bulunmalıdır.
أنا سَأزورُكَ : (Seni ziyaret edeceğim) diyene,
إذَنْ أكْرِمُكَ : (öyleyse sana ikramda bulunurum) denilir.

قالَ الطّالبُ: سأدرسُ، فأجابَ المدرّسُ : إذنْ تنجحَ : 'Okyacağım' diyen öğrenciye öğretmen, 'öyleyse başarılı olursun' dedi.

Diğer nasb harfleri: Bu harflerden sonra gizli bir (أنْ) olduğu kabul edilir. Dolayısıyla bu harfler de muzariyi nasb ederler.
1- (لِ) – **Lamu't ta'liil:** Sebep bildiren lam.
ذهَبْتُ لِأشاهِدَ المُبارةَ : Maçı izlemek için gittim.
جلَسْتُ لِأسْتَرِحَ : Dinlenmek için oturdum.

(لِأنْ) şeklinde de gelebilir.
جلَسْتُ لِأن أسْتَرِحَ : Dinlenmek için oturdum.
طَبَخْنا اللحْمَ لِأنْ نأكُلَ : Yemek için et pişirdik.

2 - (حَتّى) : **ta ki, -caya kadar, -den dolayı** gibi anlamlarda kullanılır.
إصْبِرْ حَتّى تَدْخلَ الجَنّةَ : Sabırlı ol ki cennete giresin!
لا تتكَلّمْ حَتّى يأتيَ دَوْرُكَ : Sıran gelinceye kadar konuşma!

3 - (لِ)- **Lamu'l Cuhuud (İnkâr lamı)** : İsmin başında bulunduğunda harfi cerdir. Olumsuz (كانَ)' nin haberinin başındaki muzariyi nasb eder.
ما كُنْتُ لِأنْ أكْتُمَ الحَقَ : Hiçbir zaman gerçeği gizlemem.

وما كانَ أللهُ لِيطّلِعَكُمْ على الغَيبِ : Allah sizi gayba muttali kılacak değildir! (Al-i İmran, 179)

4 - (أوْ): Gizli (أنْ) ile muzariyi nasb eder. Atıf harfidir. Ancak إلاّ ve إلى anlamında kullanılırsa muzariyi nasb eder.
يُعاقَبُ المُذْنِبُ أوْ يَتُوبَ : Günahkar cezalandırılır veya tevbe eder.

إسْتَمِعْ نُصْحَ الطبيبِ أوْ يَتِمَّ شِفاؤُكَ : İyileşinceye kadar doktorun tavsiyesini dinle.

(فَ) - **Fau's Sebebiye (Sebep bildiren fa):** Olumsuzluk veya talepten sonra gelirse nasb edebilir.
لَمْ يَقْرأ فَيَعْلَمَ : Okumadı ki bilsin.

لا تَكُنْ رَطْباً فَتُعْصَرَ و لا يابِساً فَتُكْسَرَ :Yaş olma sıkılırsın, kuru olma kırılırsın.

5 - (و) - **Vavu'l maiyye (Beraberlik vavı):** Atıf harfidir.
Nefiy ve talepten sonra gelirse muzariyi nasb eder.
لا تَغْتَبْ الناسَ وتتحَدَّسَ عنْ إثْمِ الغِيْبةِ : Gıybetin günahından söz edip de (kendin) halkı çekiştirme.

لا تأمُرْ بالصِّدقِ وَ تَكْذبْ : Doğruluğu emredip, kendin yalan söyleme!

FİİLİ MUZARİ MECZUM الفِعْلُ المُضارِعُ المجزوم

Bir Tek Fiili Muzariyi Cezmeden Edatlar:

لا (لا الناهِية) لَمْ ـ لَمّا ـ ل(لام الأمر)

1) (لَمْ) : Fiili muzariyi cezm eder, manasını maziye çevirir.

لم يَقْرأ عَلِيٌّ الصحيفَة :Ali gazeteyi okumadı.
لَم يذهَبْ الطالِبُ إلى المَدرسةِ : Öğrenci okula gitmedi.

2) (لَمّا) : Muzariyi cezm edip, manasını maziye çevirir, işin henüz olmadığını bildirir.

ذهبَ أبي إلى العمل و لَمّا يرْجِعْ : Babam işe gitti, henüz dönmedi.
فتحَ الأستاذُ الكتابَ و لَماّ يَقْرأْ : Öğretmen kitabı açtı, henüz okumadı.

3)(لام الأمر)ل : Muzariyi cezm eder, anlamını emre çevirir.

لِيُتْقِنْ كُلُّ طالبٍ دَرْسَهُ : Her öğrenci dersini iyice yapsın.
لِيُوَقِّرْ صَغيرُكُمْ كَبيرَكُمْ : Küçüğünüz büyüğünüze saygı göstersin.

4): (لا الناهِية) لا : Muzariyi cezm eder, işin yapılmamasını istemek için kullanılır.

لا تَكْذِبْ أبَداً :Asla yalan söyleme.
لا تَأخُذْ ما ليْسَ لَكَ :Sana ait olmayan şeyi alma.

İki Muzariyi Cezmeden Edatlar:

إنْ ـ إذْما ـ مَنْ ـ مَهْما ـ أيُّ ـ مَتَى ـ أيْنَما ـ أيّانَ ـ حَيْثُما ـ أنّى ـ كَيْفَما

Bunlara şart edatları da denir. Örnek cümleler:

إن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ : ‘ Dilerse sizi yok eder...’ (Enam, 33)
إنْ تَعْجَلْ تَنْدَمْ : Acele edersen pişman olursun.

إذْما تتعلّمْ تتقَدّمْ : Öğrenirsen ilerlersin!
إذْما تَتُبْ تُقْبَلْ تَوْبَتُكَ : Tevbe edersen tevben kabul edilir!

من تكرمْ يحببْك : Kime ikram edersen seni sever.
مَنْ يجْتهدْ يَنْجَحْ : Çalışan başarır.

ما تَزْرَعْ تَحصُدْ : Ne ekersen onu biçersin.
ما تقرأ تستفدْ : Ne kadar okursan o kadar istifade edersin.

مهْنا تفْعلْ أفْعلْ : Ne yaparsan ben de onu yaparım.
مهما تفعلْ تُسْئلْ منهُ : Ne yaparsan ondan sorulacaksın!

أيّا تُكْرِمْ أكْرِمْ : Kime ikram edersen ben de ona ikram ederim!
أيّا تَكْتُبْ أكْتُبْ : Kime yazarsan ben de ona yazarım!

متى تقُمْ نَذهَبْ : Ne zaman kalkarsan gideriz.
متى تَحْسُدْ تَهْلُكْ : Ne zaman hased edersen helak olursun!

أيّانَ تُطِعْ ألله تَنَلْ رضاءهُ : Allah'a ne zaman itaat edersen rızasını kazanırsın!
أيّانَ تستنجدْ بهِ ينجدْك : Ondan ne zaman yardım istersen sana yardım eder!

حَيْثُما تكُنْ يَجِدْكَ الرزْقُ : Nerede olursan ol, rızık seni bulur.
حيثما ينزلْ الثلجُ يبردْ الجوُ : Nereye kar yağarsa (orada) hava soğuk olur.

أيْنَما تكُنْ يُدْرِكْكَ المَوْتُ :Nerde olursan ol, ölüm sana ulaşır.
أيْنَماتَجلسْ أجلسْ : Sen nereye oturursan ben de oraya otururrum!

أنّى يَجْلسْ العالمُ يُحتْرَمْ : Âlim nerede oturursa otursun, hürmet görür.
أنّى تذهبْ أذهبْ : Nereye gidersen, ben de oraya giderim.

كَيْفَما تَقْرأْ أقْرَأْ : Sen nasıl okursan ben de öyle okurum!
كيفما تضْربْ يَضْرِبْ : Nasıl vurursan öyle vurur.

يَجِدْ يطْلُبْ إنْ : Talep ederse, bulur.
Cavab- şart- ş. Edatı

- Birinci muzari fiile şart, ikinci fiile cevap veya ceza denilir.

- Şartın cevabı, isim cümlesi veya camid fiil cümlesi ise (فَ) fa ile beraber gelir. Bu durumda cevabın şartı olarak gelen muzari fiili başında fa olması nedeniyle meczum olmaz.

مَنْ يهدِ اللهُ فهُوَ المُهْتَدِ : "Allah kime hidayet etmişse, o duğruyu bulmuştur."

- لَوْ (eğer), لَولا (eğer olmasaydı) ve إذا (…diği zaman) ise, şart edatı oldukları halde cezm etmezler.

لَوْ نَجْتَهدُ ما ننْدَنُ : Çalışırsak pişman olmayız.
لَوْ تَقْرأ دَرْسَكَ تَنْجحُ : Dersini okursan başarılı olursun.
لوْلا الهواءُ ما عاشَ إنْسانٌ : Hava olmasaydı insan yaşayamazdı.
لوْلا الطّبيبُ لَساءتْ حالُ المريضِ : Doktor olmasaydı hastanın durumu kötüleşirdi.
إذا ساد التعاونُ بينُ الشعوب قلّتْ أسبابُ الخِلافِ : Halklar arasında yardımlaşma hakim olduğu zaman ihtilaf nedenleri azalır.

YAKLAŞTIRMA, ÜMİT VE BAŞLAMA FİİLLERİ
أفْعالُ المُقاربة و الرجاءِ و الشروع

Yaklaşma bildiren bu yardımcı fiiller, mübteda ve haberin başına gelerek isimlerini ref, haberlerini nasb ederler. Fakat bunların haberleri daima muzari ile başlamalıdır.
Mukarebe fiillerinin kısımları:

a) Yaklaşma bildirenler: كاد، أوْشَكَ، كَرَبَ
كاد الولدُ يَسقُطُ : Çocuk neredeyse düşecek!
haberi isimi
Yukarıda örnekte görüldüğü gibi (كادَ) ismini ref etmiş, haberi ise mahallen mensuptur.
كَرَبَ قلْبُهُ يَذوبُ منْ الحُبِّ :Kalbi, sevgiden neredeyse eriyecek.
يوشِكُ العدوُّ يُهْزَمُ : Düşman neredeyse hezimete uğrayacak.

b) Ümit bildiren fiiller: عَسَى، حرى، إخْلوْلَقَ
Bunun için daha çok (عَسَى) kullanılır.
عَسَى رَبّكُمْ أنْ يرْحَمَكُمْ: Umulur ki rabbiniz size merhamet eder!
عَسَى الضِيْقُ أنْ يَنْفَرِجَ : Umulur ki sıkıntı halledilir!

c) Başlama bildiren fiiller: جَعَلَ، أخّذ، شّرَعَ، بدَأ، إبْتَدّأ ، قامَ ،عادَ، راحَ، أقبَلَ ، أنْشأ

Örnek:

أخذ الطِفْلُ يَبْكي : Çocuk ağlamaya başladı.
شرعَ الجيشُ يتَحَرّكُ : Ordu harekete geçti.
شرعَ العاملُ يعْمَلُ في المصنع : İşçi, fabrikada çalışmaya başladı.
بدأ المُدَرّسُ يَشْرَحُ الدرْسَ : Öğretmen dersi anlatmaya başladı.
قام الوزيرُ بالزيارةِ : Bakan, ziyarete başladı.

BİLGİ, ZAN VE DEĞİŞTİRME FİİLLERİ أفْعالُ القلوبِ

Bu fiillerde isim cümlesinin önüne gelirler. Mübteda ve haberi nasb ederek meful yaparlar.

المَسجِدُ قَريبٌ : Mescid yakındır.
Hab. müb.

ظَنَنْتُ المَسْجِدَ قَريباً : Mescidin yakın olduğunu zannetim.
2. mef. 1. mef.

Bu fiiler üç guruba ayrılır:

a) **Bilmek manasına gelenler**: عَلِمَ ـ وَجَدَ ـ رأى ـ دَرَى
وجَدْتُ عَمَلَكَ جَيّداً : İşini iyi buldum.
رأيْتُ أباكَ عالماً : Babanı alim gördüm (bildim) .

b) **Zan manasına gelenler**: ظَنَّ ـ حسِبَ ـ زَعَمَ ـ عَدّ ـ هَبْ
ظَنّ المُدَرِّسُ الطالِبَ مُجْتَهداً : Öğretmen öğrenciyi çalışkan sandı.
زَعَمْتُ صَديقَكَ شُجاعاً : Arkadaşını cesur zannettim.

c) **Değiştirme bildirenler**: جَعَلَ ـ صَيّرَ ـ إتّخَذَ ـ ردّ ـ تَرَكَ
جَعلَ الإسلامُ المؤمِنين إخْواناً : İslam, müminleri kardeş yaptı.
إتّخَذَ أللهُ إبْراهيمَ خليلاً : Allah, İbrahim'i dost edindi.

MASTAR المَصْدَرُ

Mastar, zamana bağlı olmaksızın bir durum veya olayı anlatan sözdür.

Sülasi Mücerred Fiillerin mastarlarının birçok vezni vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- فِعَالَةٌ Vezni: Genellikle bir sanat ve meslek ifade etmek için kullanılır.

صِبَاغَةَ : boyacılık خِلافَةَ : halifelik رئاسة : başkanlık زراعة : ziraat خِياطة : terzilik سِقَايةً : suculuk	إمامَةَ : imamet وِزارةٌ : bakanlık تجارةٌ : ticaret سِفارةٌ : sefaret طِباخةٌ : aşçılık حِراسةٌ : bekçilik

Bu vezinden geldiği halde meslek bildirmeyen vezinler de vardır:

عِبادَةٌ : ibadet قِراءةٌ : okumak	حِضانة : çocuk bakımı وِقاية : korumak

2- فِعالٌ Vezni: Genellikle uzaklaşmak, kaçmak anlamına gelen fiillerin mastarları bu kalıptan gelir.

فِرارٌ : kaçmak	فِراقٌ : ayrılık	شِرادٌ : kaçmak, sapmak

3- فَعْلانُ Vezni: bu vezinden gelen mastarlar daha çok hareket ve davranış anlatır.

دَوْرانٌ : dolaşmak	سَيْلانٌ : akmak	ذَوْبانٌ : erimek
قَفْزانٌ : atlamak	طَيْرانٌ : uçmak	فَيضانٌ : taşmak

4- فُعالٌ Vezni: Genellikle ses ve hastalık bildiren fiillerin mastarı bu vezinden gelir.

صُهالٌ : at kişnemek	صُداعٌ : baş ağrısı	سُعَالٌ : öksürük
مُواءٌ : miyavlamak	مُكاءٌ : ıslık	دُوارٌ : baş dönmesi

5-فُعُولَةٌ ve فَعَالَةٌ Vezinleri: فَعُلُ vezninden gelen fiillerin mastarları genellikle bu ölçülerde gelir.

سُهُولَةٌ : kolaylık	لَطافَةٌ : incelik	شَجاعَةٌ : cesaret
عُذوبَةٌ : suyun tatlılığı	نَظافَةٌ : temizlik	صَراحَةٌ : açıklık

6- فَعَلٌ Vezni: فَعِلَ vezninden gelen lazım fiillerin mastarları genellikle bu vezinden gelir.

فَرْحٌ : sevinmek	تَعْبٌ : yorgunluk	نَدَمٌ : pişmanlık
هَرْمٌ : ihtiyarlamak	فَشْلٌ : başarısızlık	غَرَقٌ : bayılmak

7- فُعُولٌ Vezni:

وُصولٌ : ulaşmak	نُزولٌ : inmek	مُرورٌ : uğramak
قُعُودٌ : oturmak	رُجوعٌ : dönmek	حُضورٌ : gelmek
خُروجٌ : çıkmak	دُخولٌ : girmek	سُكُونٌ: durmak, kalmak

8- فَعْلٌ Vezni:

زَرْعٌ : ekin ekmek	نَسْفٌ : savurmak	فَهْمٌ : anlamak
بَحْثٌ : aramak	قَتْلٌ : öldürmek	ضَرْبٌ : vurmak
مَكْثٌ : durmak	أَخْذٌ : almak	كَسْبٌ : kazanmak

Sülasi mezid fiilerin mastarları aynı zamanda o baba ismi olmaktadır.
إسْتِفْعال ـــ مُفَاعلَة ـــ إفْعال ـــ تَفْعيل babları gibi…

Rubaî Mücerred Fiillerin Mastarları İki Vezinden Gelir:

1- فِعْلانٌ Vezni:
زَلْزَلَ يُزَلْزِلُ زِلْزالٌ : sarsıntı
سَرْوَلَ يُسَرْوِلُ سِرْوالٌ : şalvar giymek

2- فَعْلَلَةٌ Vezni:
تَرْجَمَ يُتَرْجِمُ تَرْجَمَةٌ : terceme
عرْبَدَ يُعَرْبِدُ عَرْبَدَةٌ : arbede

Mimli Mastarlar المصْدر الميمي

Sülasi fiillerin bazılarının mastarları mimli gelir. Bu tür mastarlara mimi mastar denir. Bunların başlıca iki vezni vardır:

1- مَفْعَلٌ Vezni:

مَقْعَدٌ : oturmak مَطْلَبٌ : istemek مَقْتَلٌ : öldürmek	يَقْعُدُ يطْلِبُ يَقْتُلُ	قعَدَ : oturdu طلبَ : istedi قتلَ : öldürdü

2- مَفْعِلٌ Vezni: Özellikle muzarisinin aynul fiili meksur olan babların minli nastarları bu vezinden gelir.

مَرْجِعٌ : dönmek مَنْطِقٌ : söylemek	يَرْجِعُ يَنْطِقُ	رجَعَ : döndü نَطَقَ : söyledi

Bazı sülasi fiillerin mimli mastarlarının sonuna bir (ة) eklenir.

مَوْعِظَةٌ : öğüt vermek مَرحَمَةٌ : acımak	يَعِظُ يَرْحَمُ	وَعَظَ : öğüt verdi رَحِمَ : acıdı

Yapma Mastarlar المصْدتر الصُناعي

Camit isimlerin sonuna (ة) eklenerek yapılan mastarlara yapma mastar denilir.

الإنسانُ ـــ الإنسانيةٌ : insanlık
المَسؤولُ ـــ المَسؤوليةٌ : mesuliyet
الجاهِلُ ـــ الجاهِليةٌ : cahiliyet

BABLAR الأبوابُ

Bu bölüm fiil kalıplarını içermektedir. Arapçada fiilerin en az üç asli harften oluşur. Fiiler ya bu üç asli harften (sülasi mücerred) veya bu üç asli harfe bir, iki veya üç harf ilavesiyle yapılır. Asli dört harfli ve dört asli harfe ilave ile yapılan fiiller de mevcuttur; ancak sülasi veya sülasi mezidlere göre bunlar daha az kullanılır. Butür rubai mezid fiiller daha çok mübalağa için kullanılır.

Sülasi Mücerred Bablar – (الثلاثي المُجَرّد) : Bunlar üç asli haften oluşur. Sülasi mücerred fiillerin orta harfinin (aynul fiil) harekesine göre altı durumu vardır:

1. Bab: ـَ ـُ يَكْتُبُ كَتَبَ : yazmak
كَتَبَ المُدَرّسُ الدرسَ : Öğretmen dersi yazdı (müteaddi)
خرج المدرّسُ : Öğretmen çıktı (lazım)

2. Bab: ـَ ـِ يَضْرِبُ ضَرَب : dövmek
ضَرَب رجلٌ ولداً : Adamın biri çocuk dövdü. (müteaddi)
جَلَسَ الولدُ : Çocuk oturdu. (lazım)

3.Bab: ـَ ـَ يَفْتَحُ فَتَحَ : açmak
فَتَحَ الحارسُ البابَ : Bekçi kapıyı açtı. (müteaddi)
ذهبَ المُدَرّسُ : Öğretmen gitti. (lazım)

4. Bab: ـِ ـَ يَعْلَمُ عَلِمَ : bilmek
عَلِمَ الطالبُ الجوابَ : Öğrenci cevabı bildi. (müteaddi)
وَجِلَ اللصّ : Hırsız korktu. (lazım)

5. Bab: ـُ ـُ يَكْرُمُ كَرُمَ : cömert olmak
كَرُمَ خالدٌ : Halid cömert oldu. (lazım)
حسُنَ خالدٌ : Halid güzel oldu. (lazım)

6. Bab: ـِ ـِ يَحْسِبُ حَسِبَ : sanmak

حَسِبَ المُدَرّسُ الطالبَ مجتَهداً : Öğretmen öğrenciyi çalışkan sandı. (müteaddi)

وَرِثَ خالدٌ : Halid mirasçı oldu. (lazım)

Bu bablardan 5. bab hariç diğer bablardan gelen fiiller çoğunlukla müteaddi, bazen de lazım olarak gelir. Beşinci bab ise lazım olarak gelir.

Sülasi Mezid Bablar- (Sülasi'ye Harf İlavesiyle Elde Edilen Bablar):

a) **Sülasi Mezid Rubai – (Sülasiye Bir Harf İlavesiyle Yapılan Bablar)** :

1- **İfal** (إفْعال) **Babı:** Sülasi fiilin başına bir hemze getirilerek yapılır. Müteaddi fiili lazıma çevirir. Fiil zaten müteaddiyse, teaddi yönünü güçlendirir. Yani tek meful alıyorsa iki meful almasını sağlar.

إكْرامٌ يُكْرِمُ أكْرَمَ : ikram etti.

Müteaddi:	Lazım:
أكْرَمَ : ikram etti	كَرُمَ : kerim oldu
أفْسَدَ : bozdu	فَسَدَ : bozuldu
أغْضَفَ : kızdırdı	غَضِبَ : kızdı
أجْلَسَ : oturttu	جَلَسَ : oturdu
أظْهَرَ : gösterdi	ظَهَرَ : belirdi

Müteaddi (Birden Fazla Mefulle)	Müteaddi (Tek Mefulle)
أسْمَعَ : işittirdi	سَمِعَ : işitti
أرْكَبَ : bindirdi	رَكِبَ : bindi
أفْهَمَ : anlattı	فَهِمَ : anladı
أقْرَأَ : okuttu	قَرَأَ : okudu
أبْلَغَ : ulaştırdı	بَلَغَ : ulaştı

Lazım (Geçişsiz) Fiil: Failin fiili mefulu bihe geçmeyip kendi üzerinde kalan fiile denilir. Lazım fiiller ancak harfi cer yardımıyla meful alırlar. Örnek:

فَسَدَ الطعامُ : Yemek bozuldu
بَعُدَ الرَجُلَ : Adam uzak oldu
بَعُدَ الرَجُلَ عَنْ البَيتُ : Adam evden uzak oldı. (Burada ancak harfi cer yardımıyla meful alabilmiştir)

Müteaddi – (Geçişli) Fiil: Failin fiili kendi üzerinde kalmayıp bir veya daha fazla mefule geçen fiilidir. Müteaddi fiiller doğrudan yani harfi cersiz olarak meful alabilen fiillerdir.

سَمِعَ الرجلُ الخبرَ : Adam haberi dinledi.
Mef . Fail Fiil

أسْمَعَ الرجلُ الولدَ الخبَرَ : Adam çocuğa haberi dinletti.
2. mef. 1. mef. Fail fiil

2- Tefıl (تَفْعيل) Babı: Sülasi'nin aynul fiili (yani asli orta harfi) şeddelenerek yapılır.

كَرَّمَ يُكَرِّمُ تَكْرِيمٌ : ikram etti

Tefiil babının kullanımı:
a) İfaal babı gibi tefıl babı da bazı lazım fiileri müteaddi yapmak veya müteaddi fiillerin tadiyesini güçlendirmek için kullanılır.

Lazım fiili müteaddi yaptığına örnek:

لَعّبَ : oynattı	لَعِبَ : oynadı
كَبّرَ : büyüttü	كَبُرَ : büyüdü
فَرّغَ : boşalttı	فَرَغَ : boşaldı

لَعَّبَ الرجُلُ الوَلَدَ : Adam çocuğu oynattı.

Aslen müteaddi olan fiilin iki meful almasına örnek:

عَلّمَ : öğretti	عَلِمَ : bildi
كَتّبَ : yazdırdı	كَتَبَ : yazdı
شَرّبَ : içirdi.	شَرِبَ : içti

عَلّمَ المُعَلّمُ التِلميذَ القُرانَ : Öğretmen öğrenciye Kuran öğretti.

b) Tefıl babı ayrıca işin kuvvetlice yapıldığını ifade için de kullanılır.

مَزّقَ : parçaladı	مَزقَ : yırttı
فَرّقَ : dağıttı	فَرَقَ : ayırdı
غَلّقَ : kapattı	غَلَقَ : kapattı

مَزّقَ الكاتِبُ الوَرَقَة : Yazar kağıdı parçaladı.

3- **Müfaale** (مُفاعلة) **Babı:** Fau'l fiil yani fiilin birinci harfinden sonra bir elif ilavesiyle yapılır.

حارَبَ يُحارِبُ مُحارَبَةٌ : Karşılıklı savaşmak

Müfaale babı daha çok müşareket (işteşlik) için kullanılır.

كاتَبَ : yazıştı	كَتَبَ : yazdı
قاتَلَ : savaştı(karşılıklı)	قَتَلَ : öldürdü
شَارَبَ : birlikte içti	شَرِبَ : içti

كاتَبَ الأسْتاذُ معَ أصْدِقائهِ : Hoca, arkadaşlarıyla yazıştı.

Müfaale babından gelen bazı fiiller süreklilik ve gayret de bildirir.

غالَبَ : yenmeye çalıştı	غَلَبَ : yendi
طالبَ : devamlı olarak istedi	طَلَبَ : istedi
سابَقَ : geçmeye çalıştı	سَبَقَ : geçti

غالَبَ الفريقان : İki takım birbirlerini yenmeye çalıştı.

b) **Sülasi Mezid Humasi - (Sülasiye İki Harf İlavesiyle Yapılan Beş Harfli Fiiller) :**

1- **İnfial (إنْفِعال) Babı:** Sülasi Fiilin başına hemze ve sakin nun (ن) ilave edilerek yapılır.

إنْقَسَمَ يَنْقَسِمُ إنْقِسامٌ : Kısımlara ayrıldı.

İnfial babı mutavaat içindir. Mutavaat ise müteaddi fiilin lazım fiile dönüşmesidir. Müteaddi fiil bu baba girince lazım yani geçişsiz olur.

إنْكَسَرَ : kırıldı	كَسَرَ : kırdı
إنْفَتَحَ : açıldı	فَتَحَ : açtı
إنْقَسَمَ : bölündü	قَسَمَ : böldü

كَسَرَ الطالبُ القلمَ : Öğrenci kalemi kırdı.
إنْكَسَرَ القلمُ : Kalem kırıldı.

2- **İftial (إفْتِعال) Babı:** Sülasi fiilin başına meksur bir hemze, faul fiil ile aynul fiil yani, fiilin asli harflerinden birinci harfi ile ikinci harfi arasına fethalı bir (ت) ta getirilerek yapılır.

Bu bab da temelde mutavaat içindir.

إجْتَمَعَ : toplandı	جَمَعَ : topladı
إنْتَقَلَ : taşındı	نَقَلَ : taşıdı
إمْتَنَعَ : kaçındı	مَنَعَ : alıkoydu

Bu babdan gelen fiiller bazen öznenin gayretini bildirmek için gelir.
جَهَدَ: çalıştı ------ إجْتَهَدَ : çalışıp çabaladı.

جَمَعْتُ الطلابَ في الفَصْلِ : Öğrencileri sınıfta topladım.
إجْتَمَعَ الطُلابُ في الفصْلِ : Öğrenciler sınıfta toplandılar.

3- **İfılal (إفْعِلال) Babı:** Fiilin başına meksur bir hemze getirilip, kelimenin son harfi de meftuh yapılarak şeddelenir. Bu bab, renkler ve beden kusurlarını bildirmek için kullanılır.

إصْفِرار يَصْفَرُّ إصْفَرَّ : sarardı

إخْضَرَّ : yeşerdi إبْيَضَّ : beyazladı إعْرَجَّ : topal oldu إخْرَسَّ : dilsizleşti إعْوَرَّ : tek gözlü oldu	أخْضَرُ : yeşil أبْيَضُ : beyaz أعْرَجُ : topal أخْرَسُ : dilsiz أعْوَرُ : tek gözlü

إبْيَضَّ شَعْرُ الرَجُلِ : Adamın saçı beyazladı
إعْرَجَّ الرجلُ : Adam topal oldu.

4- **Tefâul** (تَفاعُل) **Babı:** Sülasi fiilin başına meftuh bit ta (ت), faul fiili ile aynul fiil arasına da bir elif getirilerek yapılır.

تَفَاعُل يَتَفاعَلُ تَفَعالَ

a) Tefaul babı müfaale babından fiillerin mutavaatını yapmak için kullanılır.
فاخَرَ : övündü ------ تَفَاخَرَ : kendi kendine övündü
باعَدَ : uzaklaştırdı ------ تَبَاعَدَ : uzaklaştı

b) Müşareket bildirir:
تَعَاوَنَ : yardımlaştı
تَسابَقَ : yarıştı

c) Yapmacılık ifade etmek için de kullanılır.
جَهِلَ : bilmedi -------- تَجاهَلَ : bilmezden geldi
ماتَ : öldü ----------- تَماوَتَ : ölmüş gibi göründü
نامَ : uyudu ----------- تَناوَمَ : uyumuş gibi yaptı

تَمارَضَى الوَلَدُ : Çocuk hastaymış gibi yaptı.

تَجاهَلَ المديرُ الناسَ : Müdür insanları tanımazdan geldi.

5- **Tefauul** (تَفعّل) **Babı:** Sülasi fiilin balına meftuh ta (ت) getirilerek ve aynul fiil şeddelenerek yapılır.

تَمَزّقَ يَتَمَزّقُ تَمَزُّق : parçalandı

a) Tefııl babından fiilerin mutavaatını yapar.

مَزّقَ : parçaladı ------ تَمَزّقَ : parça parça oldu
شَرّفَ : şereflendirdi ----- تَشَرّفَ : şereflendi

تَشَرّفْنا بزيارةِ العلماءِ : Alimlerin ziyareti ile şereflendik
تحدّسَ الإمامُ عن الصلاةِ : İmam, namaz hakkında konuştu.

c) **Sülasi Mezid Südasi – (Sülasiye Üç Harf İlavesiyle Yapılan Altı Harfli Fiiller) :**

Südasi fiillerin dört babı vardır. Bunlardan pratikte en çok kullanılanı İstifal babıdır. Diğer südaî bablar az kullanılır ve daha çok mübalağa ifade ederler.

1- **İstifal** (إسْتِفْعال) **Babı:** Sülasi fiilin başına hemze (إ), sin (س) ve ta (ت) ilave edilerek yapılır.

إستَغْفَرَ يَسْتَغْفِرُ إسْتِغْفار : bağışlanma diledi

İstifal babı temel olarak talep için kullanılmakla beraber farklı anlamlarda kullanıldığı da olmaktadır.
غَفَرَ : bağışladı ------- إسْتَغْفَرَ : bağış diledi
نطِقَ : konuştu -------- إستَنْطَقَ : konuşmasını istedi
أذِنَ : izin verdi -------- إسْتَأذَنَ : izin istedi

إسْتَأذَنَ الطالبُ منْ المُدَرّس : Öğrenci öğretmenden izin istedi.

Rubaî Mücerred Bab – (الرباعي المُجَرّد) : Kök harfleri dört harften oluşan rubai mücerred fiillerin tek bir babı vardır:

فَعْلَلَ   يُفَعْلِلُ   فَعْلَلَةً ـ فِعْلالُ

زَلْزَلَ يُزَلْزِلُ زَلْزَلَةً ـ زِلْزالٌ : sarsmak
تَرْجَمَ   يُتَرْجِمُ تَرْجَمَةً ترجامٌ : tercüme etmek

تَرْجَمْتُ كُتُبا كَثيرةً   : Birçok kitap tercüme ettim.
زَلْزَلَ المُجاهدون العدوَّ : Mücahidler düşmanı sarstı.

Rubaî Mezid: Rubaiye bir veya iki harf ilavesiyle yapılan bablar ise az kullanılır ve genellikle mübalağa ifade eder.

İSMUL FAİL VE İSMİ MEFUL
إسْمُ الفاعلُ و إسمُ المَفعولُ

**İsmi Fail : ** Fiilden türeyip işi yapan kimseyi gösterir.
İsmi Meful: Fiilden türeyip, işten etkilenen kişi veya nesneyi gösterir.

Sülasi Fiillerde İsmi Fail (فاعل) kalıbında, ismi meful ise (مفْعول) kalıbında gelir. Örnek:

İsmi Meful	İsmi Fail	Fiil
مَكْتُوبٌ : yazılan, yazılmış	كاتِبٌ : yazan	كَتَبَ : yazdı
مشْروبٌ : içilen, içilmiş	شاربٌ : içen	شَرِبَ : içti
مَفْتوحٌ : açılan, açılmış	فاتِحٌ : açan	فَتَحَ : açtı
مَعْلومٌ : bilinen, bilinmiş	عالِمٌ : bilen	علِمَ : bildi

Lazım fiillerin ismi mefulü gelmemektedir.

Sülasi mezidlerde ismi fail ve ismi meful muzari fiilden yapılır. Muzari fiildeki muzari harf atılarak yerine zammeli mim getirilir. Sondan bir önceki harfin harekesi ismi failde meksur, ismi meful de meftuh olur. Örnekler:

İsmi meful	İsmi fail	Muzari	Mazi
مُضْحَكٌ : gülünen مُكَذُّبٌ : yalanlanan مُحاسَبٌ : hesap edilen مُكْتسَبٌ : kazanılan مُسْتَغْفَرٌ : bağışlanma dilenen	مُضْحِكٌ : güldüren مُكَذِّبٌ : yalanlayan مُحاسِبٌ : hesap eden مُكْتسِبٌ : kazanan مُسْتَغْفِرٌ : bağışlanma dileyen	يُضْحِكُ يُكَذِّبُ يُحاسِبُ يَكْتَسِبُ يَسْتَغْفِرُ	اضْحَكَ : güldürdü كَذّبَ : yalanladı حاسَبَ : hesap etti إكْتَسَبَ : kazandı إسْتَغْفَرَ : bağışlanma istedi

İsm-i Fail'in Ameli:

İsmi fail başında (ال) bulunduğu sürece malum fiil gibi amel eder.

أنا الشّاكرُ نِعْمَتَكَ : Ben senin nimetlerine teşekkür edenim.
Meful – i. Fail

لَسْتُ بالجاحدِ فضْلَكُمْ : Sizin faziletinizi inkar edici değilim.
Meful i. Fail

عليّ هو الجامعُ جَميعَ الخِصالِ المجيدةْ: Ali, bütün güzel hasletleri kendisinde toplamıştır.
Meful – i. Fail

İsmi failin başında (ال) yoksa amel etmesi için iki şart vardır:

1- Mazi anlamında olmamalı, şimdiki veya gelecek zaman anlamında olmalıdır.
ما أنا بباسطٍ يَدِيَ إلَيْكَ لِأَقتُلَكَ : "Ben seni öldürmek için elimi uzatmam."
Mef.- i. fail

(Burada ismul fail burada mazi anlamında olmadığından amel etmiştir)

2- Kendisinden önce, nefiy, soru, mübteda, mevsuf veya sahibul hal durumunda olan bir kelime geçmelidir.

أَزائرٌ أخوك رفيقَه : Kardeşin arkadaşını ziyaret edecek mi? (İsmi failden önce soru edatı gelmiştir.)

علِيّ مُسافِرٌ خالُهُ : Ali'nin dayısı yolcudur. (İsmi failden önce mübteda gelmiştir)
fail i.fail

İsimi failin mübalağa sigaları da onunla aynı şartlarda amel eder.

İsm-i Mefulün Ameli:

İsmİ meful meçhul fiil gibi amel eder. Bunu için gereken şartlar ismİ failde olduğu gibidir.

الـمُكْرَمُ ضيفُهُ محمودٌ : Misafirine ikram edilen övülmüştür.
n. fail- i. meful

ما مَعروفةٌ حقيقةُ الأمرِ : İşin gerçeği bilinmemektedir.
n. fail- i. meful

المُجْتهِدُ مَمنوحٌ جائزةً : Çalışkana ödül verilmiştir.

المَرءُ مَخْبوءٌ تَحْتَ لِسانِهِ : Kişi dilinin altında saklıdır.

ZAMAN VE YER İSİMLERİ أسماءُ الزمانُ و المكانُ

Zaman ve yer isimleri bir fiilin işlendiği zamanı veya yeri gösterir. Sülasi mücerred fiillerde iki vezne göre gelir.

1- (مَفْعَلٌ) Vezni:

i. zaman ve mekan	Muzari	Mazi
مَلْعَبٌ : oyun alanı, oyun zamanı مَدخَلٌ : giriş yeri, giriş zamanı	يَلْعَبُ يَدخُلَ	لَعِب : oynadı دَخَل : girdi

مَخْرَجٌ : çıkış yeri, çıkış zamanı مَكْتَبٌ : yazıhane, yazı zamanı مَطْبَخٌ : pişirme yeri, piş. zamanı مَطْعَمٌ : yemekhane, yem. zamanı	يَخْرُجُ يَكْتُبَ يَطْبُخُ يَطْعَمُ	خَرَجَ : çıktı كَتَبَ : yazdı طَبَخَ : pişrid طَعَمَ : yedi

2- (مَفْعِلٌ) Vezni: Muzarisinin aynul fiili kesralı fiillerin zaman ve yer isimleri genellikle bu vezinden gelir:

مَجْلِسٌ : oturma yeri, oturma zamanı	يَجْلِسُ : oturuyor
مَنْزِلٌ : inme yeri, inme zamanı	يَنْزِلُ : iniyor
مَفْصِلٌ : mafsal, eklem yeri, zamanı	يَفْصِلُ : ayırıyor

Not: Bir şeyin çok olduğu veya çokça yapıldığı yeri gösteren ismi mekanın sonuna (ة) eklenir.

مَصْبَغَةٌ : boyahane	صَبَغَ : boyadı
مَطْبَعَةٌ : matbaa	طَبَعَ : tab etti
مَكْتَبَةٌ : kütüphane	كَتَبَ : yazdı
مَدْرَسَةٌ : okul	دَرَسَ : ders yaptı

Not: Mezif fiillerin zaman ve yer isimleri, bu fiillerin ismul mefulleri ile aynıdır.

مُتَعَبَّدٌ : ibadet yeri, ism. zamanı	تَعَبَّدَ : ibadet etti
مُسْتَشْفى: hastane	إسْتَشْفى : şifa aradı
مُفْتَرقٌ : yolların ayrılış yeri, kavşak	إفْتَرَقَ : ayrıldı

BİR DEFA OLUŞ İSMİ إسْم المَرّة

Bir ismin bir defa olduğunu gösteren isme, ismi merre denir. Hangi fiilden yapılıyor ise onun (فَعْلَة) vezninden gelir.

أَكَلَ الرجُلُ أكْلَةً : Adam bir kere yedi
سَجَدَ الإمامُ سَجْدَةً : İmam bir defa secde etti.

فَتَحَ : açtı ----- فَتْحَةٌ : bir açış
نَظَرَ : baktı ----- نَظْرَةً : bir bakış
شَرِبَ : içti ----- شَرْبَةٌ : bir içiş

Mezid fiillerde ismi merre, bu fiillerin mastarlarının sonuna bir (ة) eklenerek yapılır.

إبْتِسامٌ : gülümsemek ----- إبْتِسامَةٌ : bir gülümseyiş

DURUM İSMİ إسمُ النوع

Fiilin olma tarzını anlatır. Sülasilerde (فِعْلَة) vezni üzere gelir.

جَلَسَ الطالبُ جَلسَةَ المُدَرّس : Öğrenci öğretmen gibi oturdu

فتحَ الرجلُ البابَ فتحَةَ اللِصِّ : Adam kapıyı hırsızın açışı gibi açtı.

أكل الولدُ أكْلةَ الرجُلِ : Çocuk adam gibi yedi.

CİNS VE TEKİL İSİM إسمُ الجنس، إسم الوحدة

Cins İsm; bir cinsteki tüm varlıklara verilen isimdir.
شَجرٌ : ağaç
سَمَكٌ : balık
ورقٌ : kağıt

Bu cins isimden sadece bir varlık gösterilmek istenirse, o cinsi gösteren ismin sonuna bir (ة) eklenir.

شجرةٌ : bir ağaç
سَمَكَةٌ : bir balık
ورقةٌ : bir kağıt

İSMİ ALET إسم الآلة

Alet ismi, aletin işlediği fiilden şu vezinlerde gelir: (مِفْعال) , (مِفْعَل) , (مِفعَلة).

Örnekler:
(مِفْعال) :

مِكْيال : ölçü aleti	كال : ölçtü
مِفْتاح : anahtar	فَتَحَ : açtı
ميزان : terazi	وَزَنَ : tarttı

(مِفْعَل) :

مِبْرَد : törpü	بَرَدَ : törpüledi
مِحْفَر : kazma	حَفَرَ : kazıdı
مِنْبَر : minber	نَبَرَ : kaldırdı

(مِفعَلة) :

مِكْنَسَة : süpürge	كَنَسَ : süpürdü
مِمْسحة : silgi	مَسَحَ : sildi
مِلْعَقِة : kaşık.	لَعِقَ : yaladı

Bazı alet ismleri fiilden türememiştir. Örnek:

جَرَس : zil ----- قِدِر : tencere ------ فأس : balta

ÜSTÜNLÜK İSMİ إسم التَفْضيل

İsmu't tafdil yani üstünlük ismi müzekkerde أَفْعَلُ , müenneste فُعْلَى vezninde gelir.

Müennes	Müzekker	İsim
كُبْرى : en büyük	أَكْبَر : en büyük	كَبير : büyük
صُغْرى : en küçük	أصْغَر : en küçük	صَغير : küçük
حُسْنى : en güzel	أحْسَنُ : en güzel	حسن : güzel

أَحْمَدُ أَطْوَلُ مِنْ عَلِيٍّ : Ahmet, Ali'den daha uzundur.
Mefdul aleyhi - i. Tafdil - mufaddal

الفيلُ أَضْخَمُ مِنْ الجمَلِ : Fiil deveden daha iridir.

العلمُ أَنْفَعُ مِن المالِ : İlim maldan daha yararlıdır.

Not: Kıyas durumlarında müennes için de أَفْعَلُ vezni kullanılır.
زَيْنَب أَكْبَرُ منْ عائشة : Zeybeb, Aişe'den daha büyüktür.
المَدْرسةُ أَكْبَرُ من المكتَبَةِ : Okul, kütüphaneden büyüktür.

En üstünlüğü ifade etmek için müenneslerde فُعْلَى vezni kullanılır.
البِنْتُ الكُبْرى : En büyük kız
أَسْماءُ الحُسْنى : En güzel isimler

SIFATI MÜŞEBBEHE صِفةُ المُشَبّهة بإسم الفاعل

SıfatI müşebbehe lazım fiilden türer. İfade ettiği mana ile devamlı sıfatlanan kişi veya varlığı gösterir. Oysa ismi failde ise bu devamlılık şartı aranmaz. Örneğin:
نائمٌ : uyuyan ----- جالسٌ : oturan, dediğimiz zaman, uyumak veya oturmak failin devamlı bir sıfatı değildir.

Ancak; كَريمٌ : cömert ------ رحيمٌ : merhametli anlamındadır. Bu sıfatlar devamlılık gösteriri. Yoksa arasıra cömertlik yapana كَريمٌ veya bazen

merhametli olana رحيمٌ denmez. Sıfatı müşebbehenin de değişik vezinleri vardır..

Sık kullanılan bazı sıfatu'l müşebbehe kalıpları:

جَبَان - فَعَال : korkak نبيل - فَعيل : asil مَرِح - فَعِل : neşe أبيض - أفْعَل :beyaz	شُجَاع - فُعَال : cesaret صُلْب - فُعْل : sert شَهْم - فَعْل : keskin zeka, cesare ظَمْآن - فَعْلان :susuz

Sıfatı müşebbehenin ameli:

Sıfatı müşebbehenin mamülü çeşitli şekillerde gelebilir:
a- Fail olarak mefru gelebilir:
أخوك حسنٌ صوتُه : Kardeşinin sesi güzeldir.
fail s. müş.

b- Muzafun ileyh olarak mecrur gelebilir:
أخوك حسنُ الصوتِ : Kardeşin güzel seslidir.
muz. İlyh- muz.

c- Nekre olduğu durumlarda temyiz olark, marife olduğu durumlarda da şibhi meful olarak mensub gelir.
أخوك حسنٌ صوتاً ، حسنٌ صوتَه : Kardeşin ses olarak güzeldir
meful. temyiz.

İSMİ TASĞİR إسم التصغير

İsmi tasğir; küçüklüğü, azlığı göstermek, sevgi ifade etmek veya küçümsemek için kullanılır. Başlıca iki vezni vardır: فُعَيلٌ ve فُعَيعَلٌ

a) فُعَيلٌ Vezni:
رجُلٌ : adam ------- رجَيلٌ : adamcağız
نـهْرٌ : nehir -------- نـُهَيْرٌ : nehircik
عَبدٌ : kul ------- عُبَيدٌ : kulcağız

Müennes ismin tasğiri yapılınca sonuna bir (ة) eklenir.
شَمْسٌ : güneş ------ شُمَيْسُيَةٌ : güneşcik
عَينٌ : göz ------- عُيَيْنَةٌ : gözcük
سَماء : gök -------- سُمَيَّةٌ : gök parçası

b) فُعَيعَلٌ Vezni: Dört harfli ismlerin tasğiri bu vezinden yapılır.
مَنْزِلٌ : ev ---------- مُنَيْزِلٌ : evcik
بُلبُلٌ : bülbül --------- بُلَيْبُلٌ : bülbülcük
مَكْتَبٌ : sıra --------- مُكَيْتِبٌ : sıracık

İLGİ İSMİ إسم المَنسوب

Bir yer, varlık veya iş ile ilgiyi, ona mensup olmayı gösteren ve sonu şeddeli ya (ي) şeklinde gelen isimlere, ismul mensub denilir.

عِراقٌ : Irak ------ عِراقيٌّ : Iraklı
دِمَشْقُ : Şam ------ دِمَشْقِيٌّ : Şamlı
العِلمُ : İlim ------ العِلْمِيٌّ : İlimle ilgili

Notlar:
a) İsmi mensup yapılacak kelimenin son harfi meksur yapılır ve sonuna şeddeli bir ya (يّ) eklenir.
عُثمانُ : Osman ----- عُثمانِيٌّ : Osmanlı
ذهَبٌ : altın ------ ذهَبِيّ : altınla ilgili

b) İsmin sonunda (ة) var ise, mensubu bu (ة) yapılrken düşer.
مَكّة : Mekke --------- مَكّيّ : Mekkeli
سُنّةٌ : sünnet ------- سُنّيٌّ : sünnete mensup

c) Üç harfli kelimenin ikinci harfinin harekesi kesra ise, mensubu yapılırken o kesra fethaya çevirilir.
مَلِكٌ : kral ----- مَلَكِيٌّ : krala ait
نَمِرٌ : kaplan ----- نَمَرِيّ : kaplana ait

d) (فَعيلَةٌ) vezninden isimlerin mensubu yapılırken (ة) beraber (ي) de düşer.
المَدينةُ : Medine -------- مَدَنِيٌّ : Medine'li, medenî
قَبيلَةٌ : kabile -------- قَبَلِيٌّ : kabileye ait

e) Kelimenin sonunda hemze varsa, hemze vava çevrilir.
صَحْراءُ : çöl ---- صَحْراوِيّ : çöle ait
سَماءُ : gök ---- سَماوِيّ : göğe ait

Bazı kelimelerde hemze olduğu gibi kalır ve sonuna şeddli ya ilave edilir.
إبْتِداءٌ : başlamak ---- إبْتِدائِيّ : başa dair
إنْشاءُ : inşa ---- إنْشائِيّ : inşaya dair

f) Kelime şeddeli (يّ) ile bitiyorsa:
— Şeddeli (يّ) den önce bir harf varsa, birinci (ي) aslına döner, ikinci (ي) vav'a çevrilir. Vav'dan önceki harfin harekesi fetha yapılr.
حَيٌّ : diri ----- حَيَوِيٌّ : diriliğe ait
غَيٌّ : azgınlık ----- غَيَوِيٌّ : gayya ile ilgili

— Şeddeli (يّ) den önce iki harf varsa, birinci (ي) düşer, ikinci (ي) vav'a çevrilir. Vav'dan önceki harfin harekesi fetha yapılr.
نَبِيٌّ : peygamber ------ نَبَوِيٌّ : peygambere ait, nebevî
عَلِيٌّ :Ali ------- علَوِيٌّ : Ali'ye ait, O'na mensup

SAYILAR الأعْدادُ

Müennes	Rakam	Müzekker
واحِدةٌ	1-	واحِدٌ
إسْنتان	2-	إسْنانِ
ثلاثٌ	3-	ثلاثة
أرْبعٌ	4-	أرْبعة
خَمْسٌ	5-	خَمْسة
سِتٌّ	6-	سِتّة
سَبْعٌ	7-	سَبْعة
ثَمانٍ	8-	ثَمانية
تِسْعٌ	9-	تِسْعة
عشَرٌ	10-	عشَرَة

Sayı kuralları:
- 1 ve 2 sayılırı, madudu yani sayılanı ile sıfat mevsuf ilişkisi içinde uyum halinde bulunurlar. Örneğin:

قَلَمٌ واحِدٌ : bir kalem ------- قَلمانِ إسْنانِ : iki kalem
نظارَةٌ واحِدَةٌ : bir gözlük --------- نَظارتان إسْنتان : iki gözlük

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi bir (واحِدٌ) ve iki (إسْنانِ) de sayı vesayılan arasında müzekkerlik müenneslik, müfretlik tesniyelik ve hareke bakımlarından uyum vardır.

- Üç ila on arasında ise, sayı ile sayılan arasında cinsiyet bakımından zıtlık bulunmalıdır. Yani sayılan (madud) müzekker ise sayı müennes, sayılan müennes ise sayı müzekker olarak gelir. Ayrıca sayılan yani madud çoğul ve meksur olarak gelir. Sayı ile sayılan arasında muzaf muzafun ileyh ilişkisi vardır. Örnek:

ثلاثةُ أقْلامٍ : üç kalem
سَبْعةُ أقْلامٍ : yedi kalem
تِسْعةُ طُلابٍ : dokuz (erkek) öğrenci

تِسْعُ طَالِبَاتٍ : dokuz (bayan) öğrenci.
ثَلاثُ نَظّاراتٍ : üç gözlük
خَمْسُ نَظّاراتٍ : beş gözlük

- 11 ila 99 arasında ise sayılan ile sayılana bitişik sayı arasında müzekkerlik müenneslik açısından uyum bulunur ve sayılan daima müfred mensup olarak gelir. Temyiz olarak iraplanır. 10 ile 20 arasındaki sayılara **mürekkeb sayı** denir. 20 den sonraki sayılar ise vav ile birbirine bağlanıp atıf yapıldığından **matuf sayılar** olarak ismlendirirlir.

Mürekkeb sayılara (10 -20) örnek:
أَرْبَعَةَ عَشَرَ طَالِباً : ondört (erkek) öğrenci
تِسْعَةَ عَشَرَ طَالِباً : ondokuz (erkek) öğrenci
أَرْبَعَ عَشَرَةَ طَالِبَةً : ondört (bayan) öğrenci
تِسْعَ عَشَرَةَ طَالِبَةً : ondokuz (bayan) öğrenci

Matuf sayılara örnek:
خَمْسَةٌ و عِشْرونَ طَالِبا : yirmibeş (erkek) öğrenci
سِتةٌ و سَبعون طَالِبا : yetmiş altı (erkek) öğrenci
خَمْسٌ و عِشْرونَ طَالِبَةً : yirmibeş (erkek) öğrenci
سِتٌ و سَبعون طَالِبَةً : yetmiş altı (erkek) öğrenci

Onarlı (10- 20 – 30 -80 -90) sayılara ise ukud sayılar denir. Bunlarda müzekkerlik müenneslik yoktur.

Ukud sayılara örnek:
عِشْرونَ طَالِبا : yirmi (erkek) öğrenci
عِشْرونَ طَالِبَةً : yirmi (bayan) öğrenci

سَبعون ولداً : yetmiş (erkek) çocuk
سَبعون بنتاً : yetmiş (kız) çocuk

- 100 ve katlarında da müzekkerlik müenneslik yoktur. Bunların madudu müfred ve meksur olarak gelir. Muzafun ileyk olarak iraplanır.

مائةُ طَالِبٍ : yüz (erkek) öğrenci

مائةُ طالِبَةٍ : yüz (bayan) öğrenci
ألْفُ طالِبٍ : bin (erkek) öğrenci
ألْفُ طالِبَةٍ : bin (bayan) öğrenci

- 1000 ile 10 000 arasındaki sayılar:

ألْفٌ : bin
ألفانِ : ikibin
ثلاثةُ آلافٍ : üç bin
أرْبَعَةُ آلافٍ : dört bin
عشَرَةُ آلافٍ : on bin şeklinde çoğul olarak gelir**.** ألْفٌ ve ألفانِ den sonra muzaf muzafun ileyh olduğundan, çoğul meksur olarak gelir. Bunlardan sonra gelen madud da daima müfred meksur olur. Örnek:

أرْبَعَةَ آلافِ طالِبٍ : dörtbin öğrenci
عشَرَةُ آلافِ طالِبٍ : on bin öğrenci

- 10 binden sonraki sayılar: Daha önceki kurallara göre yapılır. Örneğin:

خَمْسَةَ عَشَرَ ألْفُ طالِبٍ : onbeşbin öğrenci
مائةُ ألْفِ طالِبٍ : yüzbin öğrenci

- Mürekkeb sayılardan sadece on iki murebdir. Diğer sayılar ise mebnidir. Örnek:
جاءَ إثنا عشرَ رَجُلاً : On iki adam geldi. (Ref hali)
رَأيْت إثنَي عَشَرَ رجُلاً : On iki adam gördüm.(Nasb hali)
سَلّمْتُ على إثنَيْ عَشَرَ رجُلاً : On iki adama selam verdim. (Cer hali)

- Onluk yani ukud sayıların irabı harf iledir. Bunların ref hali vav (و), nasb ve cer hali ye (ي) iledir. Örnek:

جاء ثلاثونُ رجُلاً : Otuz adam geldi. (Ref hali)
رَأيْتُ ثلاثينَ رجُلاً : Otuz adam gördüm (Nasb hali)
سَلّمْتُ على ثلاثينَ رجُلاً : Otuz adama selam verdim. (Cer hali)

Önemli bir husus: Matuf sayılardan sonra gelen madudun temyizi, en son sayıya göredir.

مائة و سَبْعَةٌ أقلامٍ : 107 kalem
خَمْسُمِائَةٍ أرْبَعَة عَشَرَ قلَماً : 514 kalem
سَبْعُمِائَةٍ أرْبَعَةٌ وخَمْسونَ قلماً : 754 kalem

Diğer önemli bir husus: Yüz'ün katları iki sayının kaynaşmasından oluşur. İrabı birinci sayının sonunda görülür. İkinci sayı daima mecrur olur.

جاءَ سِتُّمِائَةِ طالبٍ : Altıyüz öğrenci geldi.
رَأيْتُ سِتَّمِائَةِ طالبٍ : Altıyüz öğrenci gördüm.
سَلَمْتُ على سِتِّمِائَةِ طالبٍ : Altıyüz öğrenciye selam verdim.

3 ila 9 arasındaki, belli olmayan miktarın madudunun müzekkerine (بِضْعَةٌ), müennesine ise (بِضْعٌ) kullanılır.

بِضْعَةٌ رِجالٍ : birkaç adam ----- بِضْعٌ نِسْوَةٍ : birkaç kadın

Sıra Sayıları الأعْدادُ التَرْتِبيّةُ

Müennes	-----------	Müzekker
الأولى	birinci	الأوّلُ
الثانية	ikinci	الثاني
الثالثة	üçüncü	الثالث
الرابعة	dördüncü	الرابع
الخامِسة	beşinci	الخامِس
السادسة	altıncı	السادس
السابعة	yedinci	السابع
الثامنة	sekizinci	الثامن
التاسعة	dokuzuncu	التاسع
العاشرة	onuncu	العاشر
حادِية عَشَرَة	on birinci	حادِيَ عَشَرَ
ثانيَة عَشَرَةَ	on ikinci	ثانيَ عَشَرَ
رابعة عَشَرَة	on üçüncü	رابع عَشَرَ
تاسعَة عَشَرَة	on dokuzuncu	تاسعَ عَشَرَ
عِشْرون	yirminci	عِشْرون

Sıra sayıları madudu ile sıfat mevsuf terkibi şeklinde gelir:

الطالبُ الأوّلُ : Birinci (erkek) öğrenci
الطالبُ الرابعُ : Dördüncü (erkek) öğrenci
لطالبُ العاشرُ : Onuncu (erkek) öğrenci

الطالبةُ الأولى : Birinci (bayan) öğrenci
الطالبةُ الرابعةُ : Dördüncü (bayan) öğrenci
لطالبةُ العاشرَةُ : Onuncu (bayan) öğrenci

الدّرسُ الحادي والعِشرون : Yirmibirinci ders
البِنتُ الحاديَةُ والعِشرونَ : Yirmibirici kız

Kesirli Sayılar الأعْدادُ الكَسْريّةُ

نِصْفٌ : yarın
ثُلُثٌ : üçte bir
رُبُعٌ : çeyrek
خُمُسٌ: beşte bir
سُدُسٌ: altıda bir
سُبُعٌ : yedide bir
ثُمُنٌ : sekizde bir
تُسُعٌ : dokuzda bir
عُشُرٌ : onda bir

MÜBALAGA SİGALARI صيغَةُ المبالغة

En çok kullanılan mübalağa siğaları şunlardır: فعّالٌ – فُعُولٌ – فَعيلٌ

a) فعّالٌ :

رَزاّقٌ : rızık verici	رَزَقَ : rızık verdi
دَسّاسٌ : hilekar	دَسَّ : hile yaptı
جَرّاَحٌ : cerrah	جَرَحَ : yaraladı

b) فُعُولٌ

حَقودٌ : kin tutucu	حَقَدَ : kin tuttu
صبورٌ : çok sabırlı	صَبَرَ : sabretti
وَقورٌ : çok vakarlı	وَقُرَ : vakarlı oldu

c) فَعيلٌ

رَحِيمٌ : çok merhametli	رَحِمَ : acıdı
كَريمٌ : çok cömert	كَرُمَ : cömert oldu
عَليمٌ :çok iyi bilen	عَلِمَ : bildi

GAYRİ MUNSARİF غَيْر المُنْصَرفِ

Tenvin ve cer kabul etmeyen, cer yerine fetha alan isimlere gayri munsarif isim denir. Gayri munsarf isimleri üç grupta toplayabiliriz:

1- **Âlemler (Özel İsimler) :**

a) Kadın isimleri : زَيْنَبُ، عائشةُ ، مَرْيَمُ

b) Sonunda (ة) bulunan erkek isimleri: حَمْزةُ ، أسامةُ ، طلْحَةُ

c) Şehir ismleri: إسْتانبول، دِمَشق، مَكّة

d) Yabancı dilden Arapçaya geçen özel isimler:أبْراهيم ، يَعقوب، رمْسيس

e) Sonunda (ان) bulunan özel isimler :عثمان، سُفْيان، مَرْوان

f) Fiil vezninden olan özel isimler : أحْمَد، يَزيد، يَعيش

g) Üç harfli olup, ilk harfi zamme, ikinci harfi fetha olan özel isimler: عُمَر، زُفَر، زُحَل

h) Kelimeleri kaynaşmış (mezci) özel isimler: بورْسَعيد، حَضْرَمَوْتْ، بعلبَك

2- **İsimlerde:**

a) Sonunda dişilik elifi bulunan kelimeler. (Elifi memdude veya elifi maksure) :

صحْراء، ذِكْرى، بُشْرى

b) Müntehe'l cumuu (eliften sonra iki veya üç harf bulunan) sigaları:

مَساجِد، مَدارس، دَراهم

3- **Sıfatlarda:**

a) Sonunda dişilik elifi bulunan sıfatlar: زَرْقاء :mavi, سَوداء : siyah, كُبْرى : en büyük

b) Müennesi فَعْلى vezninde gelen فَعْلان vezni sıfatları:
شَبْعان --- شَبْعىَ : tok, جَوْعان --- جَوْعىَ : aç, سَكْران --- سَكْرى : sarhoş

c) أفْعَلُ vezninde olan sıfatlar: أكْثرُ : en çok, أفْضَلُ : en üstün, أجْمَلُ : en güzel

Not: Gayri munsarfi kelime ancak muzaf olur veya başına el (ال) gelirse kesra kabul eder:

صَلّينا في أجملِ المَساجِدِ : Mescidlerin en güzelinde namaz kıldık.
m.ileyh – muz.

مَرَرْنا بالمَساجِدِ الكَثيرَةِ : Birçok mescide uğradık.

ÖVME VE YERME FİİLLERİ أفْعال المدح و الذمّ

Arapça da (نِعْمَ) övme ve (بئسَ) yerme fiili olarak kullanılır. Bu fiillerden sonra genellikle merfu iki isim gelir:
نِعْمَ الرجُلُ حامدٌ : Ne iyi adamdır, Halid !
نعم خلقُ المرأةِ الحشمةُ : Ne güzel bir kadın ahlakıdır, haya !

بئسَ الخُلُقُ الكِذبُ : Ne kötü huydur, yalan !
بئسَ الكسبُ الحرامُ : Ne kötü kazançtır, haram !

Övme fiili olarak حبذا da kullanılır. Yerme fiili olarak da بئسَ dışında ساء (kötü oldu) ve لا حبَّذا da kullanılır.
حبذا جَوُّ تُرْكِيا : Havası ne güzeldir, Türkiye'nin !
لا حبَّذا جُلساءُ السوءِ : Ne kötüdür ahlaksız yarenler !

AKSAMI SEB’A/ YEDİ BÖLÜM أقْسامُ السبْعةُ

Fiiler, kök harflerini meydana getiren harflerin durumu bakımından yedi bölümde incelendiğ için bu konu aksamu’s seba başığı altında anlatılmaktadır.
Fiiler öncelikle kök harflerinin durumuna göre önce sahih ve mutel olmak üzere ikiye ayrılır.
Sahih de kendi içinde, salim, mehmuz ve mudaaf olmak üzere üçe ayrılır.
Mutel (İlletli) de kendi içinde dörde ayrılır: Misal, ecvef, nakıs ve lefif.
Şimdi bu kısımlara biraz daha yakından bakalım:

أقْسامُ السبْعةُ

الصحيح: السالم ــــ المهموز ـــــ المضعّف

المُعْتَلّ: المِثال ــــ الأجْوَف ــــ الناقص ــــ اللفيف

1- **Salim Fiil:** Kök harfleri içinde hemze, illet harfi ve aynı harften iki tane bulunmayan fiillerdir. كَتَبَ – ذَهَبَ gibi. Salim fiilim çekimini daha önceden biliyoruz.

2- **Mehmuz Fiil:** Kök harfleri içinde hemze bulunan fiile denir. Mehmuz fiil, hemzenin bulunduğu konuma göre üç kısma ayrılır.
a) Mehmuzul fa : أَكَلَ
b) Mahmuzul ayn :سَأَلَ
c) Mahmuzul lam: قَرَأَ
Mehmuz fiilin çekimi salim fiil gibidir. Mehmuz fiilin çekim örnekleri:

أَمَرَ (birinci babdan) fiili mazinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		emretmek
أَمَرُوا	أَمَرَا	أَمَرَ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
أَمَرْنَ	أَمَرَتَا	أَمَرَتْ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْتُمْ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
أَمَرْتُنَّ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْنَا	----	أَمَرْتُ		مُتَكَلِّمٌ

يَأْمُرُ : Muzari fiilin çekimi.

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		Emretmek
يَأْمُرُونَ	يَأْمُرَانِ	يَأْمُرُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُؤَنَّثٌ	
تَأْمُرُونَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَأْمُرُ	---	آمُرُ		مُتَكَلِّمٌ

مُرْ : Emri hazırın çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil	
مُرُوا	مُرَا	مُرْ	مُذَكَّرٌ
مُرْنَ	مُرَا	مُرِى	مُؤَنَّثٌ

3- **Mudaaf Fiil:** Fiilin kök harflerinden ikisinin aynı olması yani şedeli olması demektir. مَدَّ – شَدَّ – فَرَّ gibi.
Bu şedde fiil çekimlerinde cemi müennes gaibe sigasında çözülür. Muzaaf fiilin çekiminden örnekler:

حَبَّ : fiilinin çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
حَبُّوا	حَبَّا	حَبَّ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
حَبَبْنَ	حَبَّتَا	حَبَّتْ	مُؤَنَّثٌ	
حَبَبْتُمْ	حَبَبْتُمَا	حَبَبْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
حَبَبْتُنَّ	حَبَبْتُمَا	حَبَبْتِ	مُؤَنَّثٌ	
حَبَبْنَا	-----	حَبَبْتُ		مُتَكَلِّمٌ

يَحِبُّ: çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَحِبُّونَ	يَحِبَّانِ	يَحِبُّ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَحْبِبْنَ	تَحِبَّانِ	تَحِبُّ	مُؤَنَّثٌ	
تَحِبُّونَ	تَحِبَّانِ	تَحِبُّ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَحْبِبْنَ	تَحِبَّانِ	تَحِبِّينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَحِبُّ	----	اَحِبُّ		مُتَكَ

حِبّ: emir fiilinin çekimi

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
حِبُّوا	حِبَّا	اِحْبِبْ - حِبَّ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
اِحْبِبْنَ	حِبَّا	حِبِّي	مُؤَنَّثٌ	

4- **Misal Fiil**: Kök harflerinden ilki و veya ي olan fiildir. وَهَبَ – وَضَعَ – يَقِظَ – يَبِسَ

Fiilin ilk harfi vav (و) ise misali vavî, ya (ي) ise misali yai denir. Misal fiilerin mazi çekimi salim fiil gibidir. Misali vavilerde ise, muzarilerinden, vav düşer. (وَجَدَ – يَجدُ gibi) Bu vavlar mastardan da düşer.

وَعَدَ – يَعِدُ – عِدّةٌ : vaad

وعظَ – يعِظُ – عِظّةٌ : vaaz

Muzari malum sigadan kalkmış olan vav, meçhul çekiminde geri döner. Mazi çekimi salim fiili gibi olan misalin, muzari malum ve meçhulünün çekimine örnek:

يَجدُ : Malum muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَجدونَ	يَجدانِ	يَجدُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَجدْنَ	تَجدان	تَجدُ	مُؤَنَّثٌ	
تَجدونَ	تَجدان	تَجد	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَجدْنَ	تَجدان	تَجدينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَجدُ	---	أجدُ		مُتَكَ

Meçhul muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يوُجدونَ	يوُجدان	يوُجدُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يوُجدْنَ	تَوُجدان	تَوُجدُ	مُؤَنَّثٌ	
تَوُجدونَ	تَوُجدان	تَوُجدُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَوجدْنَ	توَجدان	تَوجدينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَوجدُ	---	أوجدُ		مُتَكَ

5- **Ecvef Fiil:** Kök harflerinden ortataki harfi yani aynul fiili illetli olan fiildir. Bilindiği üzere illet harfleri (و), (ي) ve (ا) dir. Ortada bulunan و ve ي mazide elif (ا)'e dönüşür.

Orta harfi aslen vav olan ecvef fiile, ecvefi vavi denir.
قَوَلَ den .... قَالَ : dedi
قَوَمَ den ..... قَامَ : kalktı
خَوَفَ den .....خَافَ : korktu

Orta harfi aslen ye olan ecvef fiillere de ecvefi yai denilir.
بَيَعَ den… بَاعَ : sattı
سَيَرَ den… سَارَ yürüdü
هَيَبَ den.. هَابَ korktu

Ecvef fiilin ilk harfi üstün, illet harfi de harekeli ise vav ve ye, telefuz kolaylığı açısından elife çevrilir. Ecvef fiilin mazi, muzari ve emir çekimine örnekler:

Birinci babdan örnek:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
زَارُوا	زَارَا	زَارَ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
زُرْنَ	زَارَتَا	زَارَتْ	مُؤَنَّثٌ	
زُرْتُمْ	زُرْتُمَا	زُرْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
زُرْتُنَّ	زُرْتُمَا	زُرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
زُرْنَا	---	زُرْتُ		مُتَكَلِّمٌ

İkinci babdan örnek:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
بَاعُوا	بَاعَا	بَاعَ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
بِعْنَ	بَاعَتَا	بَاعَتْ	مُؤَنَّثٌ	
بِعْتُمْ	بِعْتُمَا	بِعْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
بِعْتُنَّ	بِعْتُمَا	بِعْتِ	مُؤَنَّثٌ	
بِعْنَا	---	بِعْتُ		مُتَكَلِّمٌ

Muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَزُورُونَ	يَزُورَانِ	يَزُورُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَزُرْنَ	تَزُورَانِ	تَزُورُ	مُؤَنَّثٌ	
تَزُورُونَ	تَزُورَانِ	تَزُورُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَزُرْنَ	تَزُورَانِ	تَزُورِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَزُورُ	---	اَزُورُ		مُتَكَلِّمٌ

Muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَبِيعُونَ	يَبِيعَانِ	يَبِيعُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَبِعْنَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعُ	مُؤَنَّثٌ	
تَبِيعُونَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَبِعْنَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَبِيعُ	---	اَبِيعُ		مُتَكَلِّمٌ

زُرْ :Emri hazır:

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
زُورُا	زُورَا	زُرْ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
زُرْنَ	زُورَا	زورى	مُؤَنَّثٌ	

بِعْ :Emri hazır:

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
بِيعُوا	بِيعَا	بِعْ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
بِعْنَ	بِيعَا	بِيعِى	مُؤَنَّثٌ	

6- **Nakıs Fiil:** Son harfi yani lamu'l fiili illetli olan fiildir.
İllet harfi aslen vav olupta (و) elif şeklinde yazılıyorsa buna nakısi vavi denilir. دَعَوَ s-den --- دَعَا : dua etti, çağırdı.
Son harfi aslen (ي) olup da elifi maksura (ى) yani noktasız ye şeklinde ise, bu tür fiillere nakısı yai denilir. Bu fiiler sonu elifi maksuradan dolayı uzatılarak okunur. سَعَيَ den --- سَعى : çalıştı, رَمَيَ den --- رَمَى : attı, gibi.

Nakıs fiillerin çekimine örnek:

دَعَا : Nakısı vavi örneği.

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
دَعَوْا	دَعَوَا	دَعَا	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
دَعَوْنَ	دَعَتَا	دَعَتْ	مُؤَنَّثٌ	
دَعَوْتُمْ	دَعَوْتُمَا	دَعَوْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
دَعَوْتُنَّ	دَعَوْتُمَا	دَعَوْتِ	مُؤَنَّثٌ	
دَعَوْنَا	---	دَعَوْتُ		مُتَكَلِّمٌ

رَعَى : nakısı yai örneği

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
رَعَوْا	رَعَيَا	رَعَى	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
رَعَيْنَ	رَعَتَا	رَعَتْ	مُؤَنَّثٌ	
رَعَيْتُمْ	رَعَيْتُمَا	رَعَيْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
رَعَيْتُنَّ	رَعَيْتُمَا	رَعَيْتِ	مُؤَنَّثٌ	
رَعَيْنَا	---	رَعَيْتُ		

يَدْعُو :Muzari

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
يَدْعُونَ	يَدْعُوَانِ	يَدْعُو	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعُو	مُؤَنَّثٌ	
تَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعُو	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَدْعُو	---	اَدْعُو		مُتَكَلِّمٌ

يَرْعَى :Muzari

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
يَرْعَوْنَ	يَرْعَيَانِ	يَرْعَى	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَرْعَيْنَ	تَرْعَيَانِ	تَرْعَى	مُؤَنَّثٌ	
تَرْعَوْنَ	تَرْعَيَانِ	تَرْعَى	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَرْعَيْنَ	تَرْعَيَانِ	تَرْعَيْنَ	مُؤَنَّثٌ	
نَرْعَى	-----	اَرْعَى		مُتَكَلِّمٌ

أُدْعُ :Emir

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
أُدْعُوا	أُدْعُوَا	أُدْعُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
أُدْعُونَ	أُدْعُوَا	أُدْعِى	مُؤَنَّثٌ	

اِرْعَ :Emir

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
اِرْعَوْ	اِرْعَيَا	اِرْعَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
اِرْعَيْنَ	اِرْعَيَا	اِرْعَىْ	مُؤَنَّثٌ	

7- **Lefif Fiil:** İki harfi illetli olan fiillere lefif fiil denilir. İllet harfleri (وَقَى) gibi birbirinden ayrı ise buna lefifi mefruk, illet harfleri (قَوِيَ) gibi yan yana ise buna da lefifi makrun denilir.. Her iki lefif fiil türü de nakıs fiil gibi çekilir.

وَقَى: Mazinin çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
وَقَوْا	وَقَيا	وَقَى	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
وَقَيْنَ	وَقَتا	وَقَتْ	مُؤَنَّثٌ	
وَقَيتُمْ	وَقَيْتُما	وَقَيتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
وَقَيتُنّ	وَقَيتُما	وَقَيْتِ	مُؤَنَّثٌ	
وَقَيْنا	---	وَقَيتُ		مُتَكَلِّمٌ

يَقِى : Muzari çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَقُونَ	يَقِيَانِ	يَقِى	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَقِينَ	تَقِيَانِ	تَقِى	مُؤَنَّثٌ	
تَقُونَ	تَقِيَانِ	تَقِى	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَقِينَ	تَقِيَانِ	تَقِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَقِى	---	اَقِى		مُتَكَلِّمٌ

ق :Emir çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
قُوا	قِيَا	ق	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
قِينَ	قِيَا	قِى	مُؤَنَّثٌ	

Diğer fiiller de bu örneklerle kıyaslanarak çekilebilir.

TEACCÜB FİİLLERİ أفْعَالُ التَعَجّبُ

Teaccüb yani şaşkınlık fiillerinin iki vezni vardır: ما أفْعَلَ — أفْعَلْ بِهِ

ما أسْعَدَ المُسْلِمَ ! — أسْعِدْ بِالمُسْلِم ! : Müslüman kişi ne mutludur!

ما أعْلَمَ المُدَرّسَ ! — أعْلِمْ بِالمُدَرّس ! : Hoca, ne kadar bilgilidir!

ما أفْرَحَ النَاجِحَ ! — أفْرِحْ بِهِ ! : Başarılı ne kadar sevinçlidir!

Taccüp için getirlecek fiilin sülasi olması, malum sigadan gelmesi, tam fiil olması, çekiminin yapılabilmesi ve üstünlük kabul edebilmesi gerekir.

MÜSTESNA المستثنى

İstisna edatlarından sonra gelen ismin, önceki bölümün hükmünden ayrı tutulmasına istisna diyoruz. İstisna edatları şunlardır: إلاّ ، غَيْرَ ، سِوَى ، خلا ، عَدا ، حاشا

جَاءَ الطُلاّبُ إلاّ حامِداً : Hamit hariç tüm öğrenciler geldi.
müstesna- ist. harfi- müstesna minh

'إلاّ' nın Müstesnası:

1- Cümle olumlu, müstesna minh de zikredilmişse, müstesna mensub olur.
جاءَ الطُلابُ إلاّ طالِباً : Bir öğrenci dışında tüm öğrenciler geldi.

2- Cümle olumsuz, müstesna minh de zikredilmiş ise, müstesna mensub veya bedel olabilir.
ما ذهَبَ أحَدٌ إلاّ حامِداً (حامدٌ) : Hamid dışında kimse gitmedi.
bedel – mensub

Burada (إلاّ) ya amel ettirsek حامد lafzı müstesna olarak mensub, aksi taktirde bedel olarak merfu olur.

3- Müstesna min zikredilmemiş ise, إلاّ dan sonrası, إلاّ yokmuş gibi irablanır.
لا يَفوزُ إلاّ المُجْتَهِدُ : Ancak çalışan kazanır. (Müferrağ istisna)
Fail

Not: Müsrena ve müstesna minh aynı cinseten ise buna **muttasıl istisna**, ayrı cinsten olursa **münkati istisna**, cümlede müstesna minh zikredilmemişse buna da **müferrağ istisna** denir.

سِوَى ve غَيرُ'nın Müstesnaları:

سِوَى ve غَيرُ bu her iki edat da isim olarak kendilerinden sonra gelen müstesnalara muzaf olurlar.
لا أخافُ غَيرُ أللهِ : Allah'tan başkasından korkmam!
muz. i.- muzaf

قَرَأتُ الكُتُبُ سِوى كِتابٍ : Bir kitap hariç tüm kitapları okudum.
muz. i.- muzaf

خلا – عدا – حاشا' nın Müstesnaları:

Bu edatlar fiil ve harfi cer olurlar. Fiil olarak kabul edilirlerse kendilerinden sonra gelen müstesna mefulu bih olarak mensub olur. Harfi cer kabul edilirlerse, kendilerinden sonra gelen müstesna mecrur olur.

نَزَلَ الركابُ من الحافلةِ خلا راكِباً : Bir yolcu dışında tüm yolcular otobüsten indi.
وصَلَ العمّالُ إلى المَصْنَع عدا عاملاً : Bir işçi dışında tüm işçiler fabrikaya ulaştı.
فحصَ الطبيبُ الجَرحى حاشا جَرِيحاً : Doktor bir yaralı dışında tüm yaralıları muayene etti.

(خلا) ve (عدا) nin önüne ما gelebilir.

MÜNADA المُنَدَى

Münada, çağrılan, nida edilen demektir. Nida harfleri şunlardır:

(أ) ve (أيْ) : Yakın münada için kullanılır.

أيْ أخي : Ey kardeş! , أخالد : Ey Halid!

يا، آ، آي، أيا، هيا : Seslerdeki uzatma nedeniyle daha çok uzaktaki kimseler için kullanılırlar:
وا : Özellikle nudbe için kullanılır.
وارأسي : Vah başım! , وا أمّاه : Vah annem!
يا : Yakın için, uzak için ve yardım talebi için kullanılır. En çok kullanılan nida harfidir.

يا للأغنياءِ لِلفقراءِ : Ey zenginler, fakirlere (yardım edin) ! Bu cümle yardım talebi, zenginleri fakirlerin yardımına çağırmak için kullanılmıştır. Lafzı celalin başına nida harfi olarak يا gelir. (يا أللهُ)

Münada müfred alem olduğunda ve nekreyi maksude olduğunda ref üzere mebnidir.
يا حسنُ ! : ey Hasan!
يا محمودُ! : ey Mahmud !
يا رجالُ قوموا ! : ey adamlar kalkın!

Münada muzaf ve nekre gayri maksude olarak geldiğinde mensub olur:
يا عبْدَ أللهِ : Ey Abdullah!
يا غافلاً و الموتُ يَطْلُبُكَ! : Ey ölümüm peşinde olduğundan gafil olan kimse!

HAL الحال

Fiilin failinin, mefulunun veya ikisinin birden durumunu gösteren sözdür. Türkçedeki durum zarfı karşılığıdır. Hal, "nasıl" sorusuna karşılık olarak gelir.

جاء الرجلُ عَدْواً : Adam koşarak geldi.
حال

جِئتُ ماشِياً : Yürüyerek geldim.
حال

جاءَ الطّالبُ مسرعاً : Öğrenci aceleyle geldi.
حال

تُؤكلُ الفاكهةُ ناضجةً : Meyve olgun yenir.
حال

Yukarıdaki iki örnek failin durumuna dairdir.

Mefulun Durumuna Örnek:
أكَلَ الولدُ الطعامَ حاراً :Çocuk yemeği sıcak olarak yedi.
حال

رَئيْتُ الرجلَ نائماً : Adamı uyur halde gördüm.
حال

أنزلَ اللهُ المطرَ غزيراً : Allah yağmuru bolca indirdi.
حال

Hem Fail Hem de Mefulun Durumuna Örnek:
لَقِيَ أحْمَدُ عَلِيّا راكِبَيْنِ :Ahmet, Ali ile ikiside binmiş durumda karşılaştı.
حال

Hal Müfred kelime olabileceği gibi cümle veya şibhi cümle de olabilir.
İsim cümlesi olan hal: İsim cümlesi olan halin başında genellikle vav-ı haliye bulunur.

عادَ العاملُ إلى بيْتِهِ وهو مُتْعَبٌ : İşçi evine yorgun olarak döndü.
حال

Fiil cümlesi olan hal:
وصلْتُ إلى البيْتِ و قَدْ بزغَ الفجْرُ : Şafak sökerken eve ulaştım.
حال

Şibhi cümle olan hale örnek:
خَرَجَ على قَوْمِهِ في زينَتِهِ : (Karun) zinet ve ihtişamı içinde kavminin karşısına çıktı. (Kasas, 79)

Halin sahibine sahibul hal veya zü'l hal denir.

TEMYİZ التَمْيزُ

Kendisinden önce geçen ismi açıklayan nekire bir isimdir. Harfi cerle gelmediği sürece mensubtur.

إشْتَرَيْتُ صُنْدوقاً بُرْتَقالاً : Bir sandık portakal satın aldım.
temyiz- mümeyyez

باعَ التاجِرُ قِنْطاراً قُطْناً : Tacir bir ton pamuk sattı.
temyiz- mümeyyez

إشْتَرَيْتُ ذِراعاً من حريرٍ : Bir arşın ipek satın aldım.
temyiz- mümeyyez

جاءَ عشرون طالباً : Yirmi öğrenci geldi.
اشتريْتُ أوقيةً عسلاً : Bir ukiye bal satın aldım.
شربْتُ لتراً حليباً : Bir litre süt içtim.
حسُنَ أحمدُ خلقاً : Ahmet ahlaken güzel oldu.

TEKİD التأكيدُ

Trkid veya tevkid tabi olduğu kelimenin anlamını güçlendiren, onu pekiştiren ve kapalılığını gideren ve onunla aynı irabı alan sözdür.

رَيْتُ الرئسَ الرئسَ : Başkanı gördüm, başkanı!
Tekid

جاء المُدَرّسُ المُدَرّسُ : Öğretmen geldi, öğretmen!
Tekid

إذهبْ إذهبْ إلى البيْتِ : Eve git, git!
Tekid

Yukarıdaki cümlereler lafzî tekide örnektir. Ayrıca şu kelimelerle de manevi tekid de şu kelimelerle yapılır:

عَينُ ــ نَفْسُ :
جاء الوزيرُ نَفْسُهُ : Bakanın bizzat kendisi geldi.
قرأتُ القصّة عَيْنَها : Öykünün kendisini okudum.

كِلا ــ كِلْتا :
جاء الرجلان كِلاهُما : Adamların her ikisi de geldi.
جاءتْ المَرأتان كِلْتاهُما : Kadınların her ikisi de geldi.

جَميعٌ ــ كُلٌّ :
شرحْتُ الدرْسَ كُلَّهُ : Dersin tamamını açıkladım.
نجح الطلابُ جَميعُهُمْ : Öğrencilerin hepsi başardı.

Örüldüğü üzere bu tekid kelimeleri, tekid ettikleri kelimelerin zamirine muzaf olurlar.

BEDEL البدلُ

Bedel, kendinden önceki kelimeyi açıklamak amacıyla onun irabına uygun olarak gelen lafızdır.

حضر أخوكَ أحْمَدُ :Kardeşin Ahmet geldi.
bedel – mübdel münhu

مَشيْتُ الطرقَ نِصفَهُ :Yolun yarısını yürüdüm.
bedel

أعْجَبَني عثمانُ عِلمُهُ :Osman'ın ilmi hoşuma gitti.
bedel

هذا الولدُ عاقِلٌ : Bu çocuk akıllıdır.
bedel

Bedelin çeşitleri:

1- بدلُ كلٍّ من كلٍّ **Bedeli mutabık:** Bedel ve mübedel minhu birbirine mutabık olur.

حضر أخوكَ أحْمَدُ : Kardeşin Ahmet geldi.
bedel – mübdel münhu

2- بدلُ بعضٍ من كلٍ **Bedeli badd minel küll:** Bedem mübeddel minhudan bir cüz olur. Bedel mübeddel minhuya döner ve onunla mutabık olan bir zamir içerir.

مَشيْتُ الطرقَ نِصفَهُ :Yolun yarısını yürüdüm.
bedel

3- بدلُ اشتمالٍ **Bedeli İştimal :** Bedel ondan bir cüz olmaksızın mübeddel minhu bedeli de kapsar.

أعْجَبَني عثمانُ عِلمُهُ :Osman'ın ilmi hoşuma gitti.
bedel

ATF-I BEYAN عطّف البيان

Önündeki lafzı açıklamak amacıyla getirilen lafza atf-ı beyan denir.

جاء أبو صالحٍ حامدٌ : Salih'in babası Hamid geldi.
a. beyan fail fiil

أخي علِيٌّ طالبٌ ذكِيٌّ : Kardeşim Ali zeki bir öğrencidir.
a. beyan

Atfı beyan, irabda tekil, ikil, çoğul halinde matbuuna yani açıkladığı kelimeye uyar.

ATF-I NESAK عطف النسق

Atıf harflerinden biri kullanılarak iki kelime ve iki cümleyi birbirine bağlamaya atf-ı nesak denir.

جاء عليّ و خالدٌ :Ali ve Halid geldi.

قامَ أحْمَدُ فخالدٌ :Ahmet ve (peşinden) Halid kalktı.

تناولْتُ الطعامَ ثُمّ شربْتُ الماءَ: Yemek yedim sonra su içtim.

Atıf Harfleri Şunlardır: و، ف ، ثُمَّ ، حتّى ، أوْ ، إمّا ، أمْ ، لا ، بلْ ، لكِنْ

جاء عليّ و خالدٌ : Ali ve Halid geldi.
Matuf- atıf harfi- m. aleyh- fiil

Atıf Harflerinin Kullanımı: Atıf harfleri fiil ve isimler için kullanılır.

1- (و) Vav : Sadece atıf için kullanılır. İki kelime veya cümleyi birbirine bağlar.
إشتريْتُ القلمَ و الدفتَرَ : Kalem ve defter satın aldım.

2- (ف) Fe : Tertib ve fasılasız oluşu ifade eder.
خرج حامدٌ فخالدٌ : Hamid ve (peşinden) Halid çıktı.

3- (ثُمَّ) Sümme : Matuf ve matufun aleyh arasında tertip yani sıra bulunduğunu gösterir.
جاء أحمدُ ثُمَّ خالدٌ : Ahmed, sonra Halid geldi.

4- (حتّى) Hatta : Gaye ve sonuç ifade eder.
عاشَ جَدّي طويلا حتّى جاوَزَ التِسعين : Dedem uzun yaşadı, hatta doksan yaşını geçti.

5- (أوْ) Ev : İki şeyden birini tercih etmede veya terddüd durumunda kullanılır.
إقرأ كِتابا في الأدب أو التاريخ : Edebiyat veya tarihle ilgili bir kitap oku !

6- (أمْ) Em : İki şeyden birinin seçimi veya belirlenmesi istebdiğinde kullanılır.
(سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ) : " Onları korkutsan da korkutmasan da birdir" (Bakara, 6)

7- (إمّا) İmma : Cümle içinde tekrar edilerek kullanılır. Şüphe ve tereddüt ifade eder.
تَعلّمْ إمّا اللغةَ و إمّا التاريخَ : Ya dil öğren veya tarih!

8- (لا) La : Matufun aleyhin yaptığı işe matufun katılmadığını gösterir.
أحْمَدُ كاتِبٌ لا شاعرٌ : Ahmet şair değil, yazardır.

9- (بَلْ) Bel : Idrab yani dönme ve vazgeçme anlamındadır.
ما بدأ خالدٌ الكلامَ بل إبراهيمُ : Söze Halid değil bilakis İbrahim başladı.

10- (لكِنْ) Lakin: İstidrak (hatayı düzeltmek) için kullanılır.
لم يجبْ أحمدُ عن السُّؤالِ لكن خالدٌ : Soruya Ahmet değil, ancak Halid cevap verdi.

Matuf, matufun aleyhine irab, siga ve cümlenin yapısı konusunda uyar.

İRAB الإعراب

Kelime sonlarındaki değişimlere irab denir.

Cümle içindeki kelimeler, sonlarındaki harekenin değişimi açısından mureb ve mebni olmak üzere ikiye ayrılırlar.
Mureb, bir amil nedeniyle sonu değişen kelime demektir. Amil etki eden, mamul ise amilden etkilenen lafızdır.
Mebni ise bir amil nedeniyle sonu değişmeyen kelimedir.

Murebe Örnek:
جاءَ الطالبُ : Öğrenci geldi. (Merfu)
رأيتُ الطالبَ : Öğrenciyi gördüm. (Mensub)
سَلّمْتُ على الطالبِ : Öğrenciye selam verdim. (Mecrur)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere الطالب kelimesinin sonu cümle içindeki konumuna göre değimekte, ref haline zamme, nasb halinde fetha ve cer halinde kesra olmaktadır. Dolayısıla الطالب mureb bir kelimedir. Bu şekilde hareke veya harf ile yapılan iraba **lafzi irab** denir.

Mebniye örnek:
جاءَ هذا : Bu geldi. (Mahallen merfu)
رأيتُ هذا : Bunu gördüm. (Mahallen mensub)
سَلّمْتُ على هذا : Buna selam verdim. (Mahallen mecrur)

İsmi işaretlerin mebni olması nedeniyle هذا kelimesinin sonu hiçbir durumda değişmemiştir. Bu drumda mallallen ref, nasb ve cer diyoruz. Yani mebni kelimelerin irabı mahallidir.

Bir de takdiri irab vardır ki sonu elifi maksure (ا – ى) ile veya ya (ي) biten veya mütekellim ya'sına muzaf olan kelimelerin sonundaki irab alemetleri açık olarak görülmediği için, cümle içindeki konumuna göre bu kelimlerin sonuna uygun olan hareke zihnen takdir edilir. Bu durumda olan kelimlerin irabı takdiridir.

Takdiri iraba örnek:
جاءَ موسَى : Musa geldi. (Ref hali. Zamme takdir edilir)

رأيتُ موسَى : Musa'yı gördüm . (Nasb hali. Fetha takdir edilir)
سَلَّمْتُ على موسَى : Musa'ya selam verdim. (Cer hali. Kesra takdir edilir).
موسَى kelimseini sonu elifi maksure ile bittiğinden, bu kelimenin harekesi takdiren zamme, feta veya kesradır diye ifade edilir.

İsimlerde Mureb ve Mebnilik ا لمعرب و المبني في الأسماء

Aşağıdaki kısımlar hariç ismler mebnidir.
Mebni İsimler:
1- Zamirler :
a- Ref zamirleirne örnek: ... هُو ، هُمْ ، أنْتَ ، أنْتُمْ ، أنا ، كتبْتُ ، قالوا
b- Nasb zamirlerine örnek : رَأيْتُهُ ، أسألُكَ ، ضَربني
c- Cer zamirlerine örnek : ...كِتابُهُ ، كتابُها ، إسمُكَ ، لنا
2- İşaret İsimleri : …. هذا ، هذه ، ذالك (هذان ve هاتان murebdir)
3- İsmi Mevsuller : ....اللذي ، ألّتي ، الّذين (اللذان ve أللتان murebdir)
4- Soru İsimleri: ...هلْ ، أينَ ، كيف ؟
5- Bazı Zarflar : ... الآن ، إذا ، حيثُ
6- Fiil İsimleri: ... آمين ، أُفٍ ، آهِ
7- Mürekkeb sayılar (11- 19) : ... أحَدَ عشَرَ ، تِسْعَةَ عَشَرَ ، الرابِعَ عَشَرَ

Ancak saylar konusunda da geçtiği üzere 12 sayısı murebdir.
Örneğin :
جاءَ إثنا عشرَ طالباً : On iki öğrenci geldi
رأيتُ إثنَيْ عشرَ طالباً : On iki öğrenci gördüm
سَلّمْتُ على إثنَيْ عشرَ طالباً : On iki öğrenciye selam verdim.

İsimlerdeki Asli İrab Alemetleri:
- الضمّة : Zamme, ref alemetidir.
- الفتحة : Fetha, nasb alemetidir.
- الكسْرة : Kesra, cer alemetidir.

İsimlerde bir de feri irab alemetleri vardır. Harf ile yapılan irab böyledir. Daha önceki konularımızda da geçtiği gibi ikil ismlerin ref alemeti elif (ا), nasb ve cer alemeti ye (ي)dir. (مدرِّسان ve مدرِّسين) gibi.

Cemi müennes salimin ise ref alemeti (مُدرِّساتٌ) örneğinde olduğu gibi zammeli ta, nasb ve cer alemeti ise (مُدرِّساتٍ) kesralı ta dır.

Cemi müzekker salimin ref alemeti vav (و) , nasb ve cer alemeti ise ya (ي) dır. (مدرِّسون ve مدرِّسينَ) örneklerinde olduğu gibi.

Esmau'l hamse'nin de irabı da ref halinde vav, nasb halinde elif ve cer halinde ya olmak üzere harf iledir. (أبوك ، أباك ، أبيك) gibi .

- Mankus (son harfi ya olan) ismler nekre olduklarında ref ve cer hallerinde ya düşer. Düşen illet harfi yerine hareke takdir edilir.
حكمَ قاضٍ : (Bir) hakim karar verdi.
سَلّمْتُ على ساعٍ : Çalışana selam verdim.

Fiillerde Mureb ve Mebnilik المُعرّب و المبني في الأفعال

Mazi ve Emir fiilleri mebnidir. Müfred müzekker mazi fetha, emir ise sükun üzere mebnidir.
Muzari Fiil ise nunu nisve birleşen şu - يَفْعلْنَ – تَفْعلْنَ - iki sigası dışında murebdir.

Fiili muzarinin murebliğine örnek:
أذهَبُ إلى البيْتِ : Eve gidiyorum. (merfu)

أريدُ أنْ أذهَبَ إلى البيْتِ : Eve gitmek istiyorum (mensub)

لمْ أذهّبْ إلى البيْتِ : Eve gitmedim. (meczum)

Fiillerde Aslı ve Fer'ı İrab Alemetleri:
- الضمّة : Zamme, ref alemetidir.
- الفتحة : Fetha, nasb alemetidir.
- السّكون : Sükun, cezm alemetidir.

Fiillerde fer'ı irab alemetleri:
a- Efalu hamse (muzarinin beş sigasında) ref alemeti nunun sabit kalması, nasb ve cezm alemeti ise nunun düşmesidir. Örnek:
أتريدونَ أنْ تَكّتبوا الرسالة؟ : Mektup yazmak mı istiyorsunuz ?

ألَمْ تَكْتُبي الرسالة يا زيْنبُ؟ : Zeyneb, mektup yazmayacak mısn ?

b- Nakıs fiillede cezm alemeti olarak sonundaki illet harfi düşer.
لمْ يَمْشِ، لمْ يَدْعُ ، لمْ يَنْسَ

Merfu, Mensub ve Mecrur İsimlerin Özeti:
المرفوعاتُ و المنصوبات و المجرورات

a- **Merfu İsimler :**

1- Fail : قامَ زيدٌ :Zeyd kalktı.
2- Naibi Fail : ضُربَ زيدُ :Zeyd dövüldü.
3- Mübteda :زيدٌ قائمٌ :Zeyd ayaktadır.
4- Haber :زيدٌ في الدار : Zeyd evdedir.
5- Kane ve Benzerlerinin İsmi :كان زيدٌ قائماً : Zeyd ayakta idi.
6- İnne ve Benzerlerinin Haberi :إنّ زيداً قائمٌ : Muhakkak ki Zeyd ayaktadır.
7- Merfuya Tabi Olanlar:

Merfuya Tabi Olanlar Dört Tanedir:

1- Nat (Sıfat) : قام زيد العاقلُ : Akıllı Zeyd kalktı.
2- Atıf :قام زيدٌ وبكرٌ : Zeyd ve Bekir kalktı.
3- Tekid :قام زيدٌ نفسُه : Zeyd'in bizzat kendisi kalktı.
4- Bedel : نفعني زيدُ علمُه : Zeyd'in bana ilmi fayda verdi.

b - **Mensub İsimler:**

1- Mefulu Bih :ركبتُ الفرسَ : Ata bindim.
2- Mefulu Fih veya Zarf :جاء زيد اليومَ : Zeyd bugün geldi.
3- Mefulun Leh :غضَّ زيدٌ بصرَه طاعةً لله : Zeyd, Allah'a itaat için gözünü sakındı.
4- Mefulun Maah :ذهبتُ وخالداً : Halid ile beraber gittim.
5- Hal :جاء زيدٌ راكباً : Zeyd, binerek geldi.

6- Temyiz اشتريتُ عشرين كتابا: : Yirmi kitap satın aldım.

7- Müstesna قام القومُ إلا زيداً: : Zeyd hariç, herkes kalktı.

8- (لا) La'nın İsmi لا رجلَ في الدار: : Evde adam yok.

9- Münada يا عبدَ الله: : Ey Abdallah. (Münada izafet terkbi şeklinde olursa)

10- (كان) Kane'nin Haberi كان زيدٌ كريماً: : Zeyd, cömert idi.

11- (إن) İnne'nin İsmi إن زيداً كريمٌ: : Muhakkak ki Zeyd, cömerttir.

12- (ليس) Leyse'ye benzeyen harflerin haberi ليس البيتُ نظيفاً: : Ev, temiz değildir.

13- Mensuba Tabi Olanlar رأيت زيداً وبكراً: : Zeyd ve Bekir'i gördüm.

c – **Mecruru İsimler :**

1- Harfi Cerle Mecruru Olanlar : كتبتُ بالقلمِ : Kalemle yazdım.

2- İzafetle Mecrur Olanlar : ولدُ زيدٍ ذكِيٌّ : Zeyd'in oğlu zekidir.

3- Mecrura Tabi Olanlar : والحمد لله ربِ العالمين : Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

CÜMLE TÜRLERİ أنواع الجمل

Cümleler, isim cümlesi ile fiil cümlesi, basit cümle ile mürekkeb cümle gibi açılarından tasnif edildiği gibi irabdan mahalli olup olmamasına göre de tasnif edilmektedir.

a) İrab'dan Mahalli Olan Cümleler: Bu tür cümleler yerine müfred bir kelimenin konulması ve o kelime ile tevil edilmesi mümkün olan cümlelerdir.

1- **Haber cümlesi** : النشيط يَنْجحُ في العمل : Faal kişi işte başarılı olur.

2- **Naib-i fail olan cümle**: يُقال: أخوكَ عالمٌ : Senin kardeşinin alim olduğu söyleniyor.

3- **Meful cümlesi** : قال مُحَمّدٌ : أنا عَبدُأللهِ : Muhammed, ben Allah'ın kuluyum dedi.

4- **Hal olan cümle** : جاء صَديقُكَ يَضْحكُ : Arkadaşın gülerek geldi.

5- **Nekreye sıfat olan cümle** :مررتُ برجل يحدثُ أصحابه : Arkadaşları ile konuşan adama uğradım.

6- **Muzafun ileyh olan cümle** : هَذا يَوْمُ لا يَنْطِقُونَ : "Bu, onların konuşamayacakları bir gündür"!

7- **Şart edatının cevabı olarak gelip başında (فاء) veya (إذاً) bulunan cümle.**

مَنْ يضْلِلِ أللهُ فلا هادي له : Allah'ın sapıttırdığını doğruya ulaştıracak yoktur.

8- **İrabdan mahalli olan cümleye matuf olan cümle :**

هَذا يَوْمُ لا يَنْطِقُونَ، وَلا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

"Bu, onların konuşamayacakları bir gündür. Onlara özür dilemeleri için izin de verilmez"! (Mürselat, 35)

Burada وَلا يُؤْذَنُ irab bakımından mahallen meksurdur. Çünkü izafet nedeniyele mahallen meksur olan لا يَنْطِقُونَ ifadesine mattufut.

b) **İraptan mahalli olmayan cümleler:** Bunlar müfred lafız ile tevili mümkün olmayan cümlelerdir.

1- **İbtidaiyye cümlesi**: السلام عليكم : Selamun aleykum

2- **Sıla cümlesi** : جاء الولدُ الذي رأيتُهُ : Gördüğüm çocuk geldi.

3- **Tefsir cümlesi**: جلس الولدُ أي قعَدَ : Çocuk جلس oturdu, yani قعَدَ oturdu.

4- **Muterize (parentez) cümlesi**: كان أبوك - رحمه الله – سخياً : Baban – Allah rahmet etsin- cömer idi.

5- **Yeminin cevabı olan cümleler**: والله لأصدقنّ : Vallahi, mutlaka doğru söyleyeceğim.

6- **Cezmeden şart edatına cevap olup başına (فاء) ve (إذاً) bulunmayan cümleler**:

منْ يعمل كثيرا يكْسِبْ مالاً كثيراً : Çok çalışan, çok mal kazanır.

7- **İrabdab mahalli olmayan cümleye matuf olan cümle**:

إنْقطع المطارُ وتبدّدتْ الغيومُ : Yağmur kesildi, bulutlar dağıldı.

EMSİLE TABLOSU الأمثلة المختلفة

نَصَرَ :1	*1-yardım etti-mazi fiil*
يَنْصُرُ :2	*2-yardım ediyor-müzari fiil*
نَصْرا :3	*3-yardım etmek- masdar*
ناصِرٌ :4	*4-yardım edici-ismi fail*
مَنْصُورٌ :5	*5-yardım olunmuş-ismi mef'ul*
لَمْ يَنْصُرْ :6	*6-yardım etmedi-cehdi mutlak*
لَمّا يَنْصُرْ :7	*7-yardım etmedi-cehdi müstağrak*
ماَ يَنْصُرُ :8	*8-yardım etmiyor-nefy-i hal*
لاَ يَنْصُرُ :9	*9-yardım etmez/etmeyecek/etmiyor(genel)-nefy-i istikbal*
لَنْ يَنْصُرَ :10	*10-(hiç,asla)yardım etmez/etmeyecek-te'kidli nefy-i istikbal*
لِيَنْصُرْ :11	*11-yardım etsin!-emri gaib*
لاَ يَنْصُرْ :12	*12-yardım etmesin-nehyi gaib*
اُنْصُرْ :13	*13-yardım et!-emri hazır*
لاَتَنْصُرْ :14	*14-yardım etme!-nehyi hazır*
مَنْصَرٌ :15	*15-yardım etmek, yardım edilecek zaman, yardım edilecek mekan-mimli masdar,ismi zaman,ismi mekan(bu üç mana için de kullanılır)*
مِنْصَرٌ :16	*16-yardım edecek alet-ismi alet*
نَصْرَةً :17	*17-bir kere yardım etmek-masdar bina-i merra*
نِصْرَةً :18	*18-bir çeşit yardım-masdar bina-i nev'i*
نُصَيْرٌ :19	*19- yardımcık-ismi tasğir*
نَصْرِيٌّ :20	*20-yardım etmeye ait-ismi mensub*
نَصَّارٌ :21	*21-çok yardım edici-mübalağalı ismi fail*
اَنْصَرُ :22	*22-en çok yardım eden-ismi tafdil*
ما اَنْصَرَهُ :23	*23-acayip yardım etti-birinci taaccüp ifadesi*
اَنْصِرْ بِهِ :24	*24-ne acayip yardım etti- ikinci taaccüp ifadesi*

HEMZENİN YAZIMI كتابة الهمزة

1- **Kelime başında yazımı:**

a- Fethalı ya da zammeli ise elifin üzerine yazılır:

أبٌ ، أكَلَ ، أذِنَ

b- Kesralı ise elifin altına yazılır :

إنْ ، إكْرَام ، إنسان

2- **Kelima ortasında:**

a- Hemzeden önceki harf fethalı, hemze sakin veya fethalı ise, hemze elifin üzerine yazılır :

سَأَلَ ، مَسْأَلة ، يَأْكُلُ

b- Hemze fethalı, öncesi zammeli veya kesralı ise, öncesinin hareketine üsütün destek üzerine yazılır. (Fethanın desteği elif, zammenin desteği vav, kesranın desteği ya'dır.)

يُؤَكِّدُ ، فِئَة ، بُؤسٌ

c- Hemze uzun elif ile zamir arasında bulunursa kesralı veya zammeli ise, kendi harekesine uygun destek üzerine, fethalı ise satır hizasına desteksiz hemze olarak yazılır:

أعْدَاؤُهُ ، أعْدَاءَهُ ، أعْدَائِهِ

3- **Kelime sonunda :**

a – Kendinden önceki harf harekeli ise, onun harekesine uyun destek üzerine yazılır:

نَبَأ ، يُهَيِّئُ ، تَبَاطُؤُ

b- Kendinden önceki harf sakinse desteksiz yazılır:

جاءَ ، شَيْءٌ ، مَقْرُوءٌ

İbn Kelimesinin Hemzesinin Yazımı كتابة همزة ابن

1- **Şu durumlarda İbn** (ابن) **kelimesinin hemzesi düşer :**

a- İki özel isim arasında gelip, baba oğul münasebeti bildirirse hemze düşer.
عمرُ بنُ الخطّابِ : Ömer b. Hattab

b- Nidadan sonra gelirse:
يا بنَ الكرامِ : Ey kerim kişilerin oğlu!

c- Sorudan sonra gelirse :
أ بنُ أحمد أنت؟ :Sen Ahmed'in mi oğlusun ?

2- **İbn** (ابن) **kelimesinin hemzenin düşmediği durumlar:**

a- ابنُ kelimesi satır başında geldiği zaman düşmez.
ابنُ خالدٍ gibi.

b- ابنُ kelimsenden sonra gelen isim babanın ismi değil anne veya dedenin ismi olursa:
عسى ابنُ مَريم ، عليّ ابنُ خالدٍ

c- ابنُ kelimesiyle (ابنُ)'den önceki ismin arasına, sıfat gibi başka bir kelime girerse:
عمرُ الكريمُ ابنُ خالدٍ : Burada (الكريم) sıfatı, iki isim arasına girdiğinden hemze düşmemiştir.

d- ابنُ kelimesi bir isim cümlesinin haberi olduğu zaman hemzesi düşmez.
زيدُ ابنُ خالدٍ gibi.

BAZI EDATLAR أهم أدوات

1- آمين : *Kabul et!* anlamında emir fiilidir.
2- الآنَ : *Şimdi* anlamında zaman zarfı olarak gelir.
3- آنفاً : *Yakında* anlamlında zaman zarfı olarak gelir.
4- أبداً : *Ebedi* anlamında gelecek zaman zarfıdır.
5- آه : Üzüntü ifadesi olarak kullanılan fiilimsi isimdir.
6- إجماعا : *Topluca, icmaen* anlamında mastar.
7- أجلْ : *Evet* anlamında cevap harfidir.
8- جميعاً : Tekit olarak mensubtur.
9- إذ ذاك : *İşte böylece!* anlamında إذ zarf, ذاك mübteda.
10- إذما : Cezm eden şart harfi.
11- أصلاً : *Aslında* anlamında zarfı zaman veya hal üzere mensubtur.
12- أفٍّ : Sıkıntı ifadesi olarak kullanılan fiilimsi isimidir.
13-ألا : Başlangıç ve dikkat çekme harfidir.
14- اللَّهُمّ : *Ey Allahım!* Anlamında münada..
15- إليك : *Al!* veya *uzaklaş!* Anlamında kullanılan emir fiili isimidir.
16-أم : Atıf harfidir.
17- أمّا : Şart, fasıl ve takid harfidir.
18- إمّا : Fasıl ve vav-ı atıftan sonra tercih harfidir.
19- أمس : *Dün* anlamında zarfı zamandır.
20- أن : إنّ’ den muhaffefe olarak masdariye, müfessire veya zaid olarak gelir.
21- أهلاً وسهلاً : *Hoş geldin!* Anlamında mahzuf fiilin mefulü bihidir. Takdiri: حللتَ أهلاً ونزلتَ سهلاً
22- أيّضا : *Aynı şekilde* anlamında mefulü mutlak veya haldir.
23- أيّم الله : Yemin ismi. *Allah'ın yemini (sağ) kasemimdir* anlamındadır.
24- إيهِ : *Devam et!* veya *çabuk ol!* anlamında emir fiili ismidir.
25- إيها : *Sus!* anlamında emir filli ismidir.
26- بأجمعهم : Hepsi anlamında, ب (ba) zaid, أجمعهم tekid ifadesidir.

27- البتّة : *Elbette*. Mastar olarak isimi mensub.
28- بخ. : *Güzel görüyorum* anlamında fiil ismidir.

29- بسْ : *Yeter* anlamında emir fiili ismidir.
30- بطآن : *Yavaşladı* anlamında mazi fiili ismidir.
31- بعدُ : *Sonra* anlamında zaman zarfıdır.
32 – بغتةً : *Ansızın* anlamında mastar, hal üzere mensub.
33- بَيْدَ : *Ancak* anlamında istisna üzere mensub.

34- تارةً : *Bazen* anlamında zarf veya mastar.
35- تبّاً : Mahzuf fiilin mefulü mutlakıdır. *Allah ona hüsran ve helak versin!* anlamındadır.
36- تترى : *Peş peşe gelen, ardışık* anlamlarındadır. Hal üzere mensubtur.
37- تعساً : *Helak* anlamında mahzuf fiilin mefulü mutlakıdır.

38- جدّاً : *Cidden* anlamında hal veya mazhuf mastarın sıfatıdır.
39- جمعاء : Tekit olarak kullanılır.

40- حاشا : Tenzih ve istisna edatıdır.
41- حذار : *Kaçın! Sakın!* anlamında emir fili ismidir.
42- حقّاً : *Hakkan* anlamında mefulü mutlaktır.
43- حمدا : *Hamden* anlamında mefulü mutlaktır.
44- حيَّ : *Gel!* anlamında emir fiili ismidir.

45- خاصّةً : *Hassaten, özellikle* anlamında mefulü mutlaktır.
46- خلا : İstisna edatıdır.
47- خلافاً : *Hilafına* anlamında mefulü mutlaktır.

48- دائماً : *Daimen* anlamında zaman zarfıdır.
49- دونك :*Al!* anlamında emir fiili ismidir.
50- ذات : *Sahip manasında* (ذو) edatının müennesidir.

51- رويدَ : *Ağır ol!* anlamında emir fiili ismidir.
52- ريثَ : *Gecikmek, oyalanmak* anlamında zaman zarfıdır.

53- سبحانَ : Tenzih ifadesi olarak mefulü mutlaktır.

54- سرعانَ : *Çabuk ol!* anlamında mazi fiili ismidir.
55- سمعاً وطاعةً : *İşitip itaat etmek* anlamında mefulü mutlaktır.
56- شتّانَ : *Ayrıldı* anlamında mazi fili ismidir.

57- صه : *Sus!* anlamında emir fili isimi.
58- ضحىً : Zarfı zamandır.

59- طوالَ : *...boyunca* anlamında zarf.

60- طوعاً وكرهاً : *İsteyerek ve istemeyerek* anlamında mastardır.

61- عجباً : Şaşırma ifadesi, mefulü mutlaktır.
62- عدا : İsitsna harfidir.
63- عليك : *Sana gerekir, bırakma!* anlamında emir fiili ismidir.

64- غالباً: *Çoğunlukla* anlamında isimdir.
65- غداً : *Yarın* anlamında zaman zarfıdır.
66- غَيْر : İsitisna edatıdır.

67- فرادى : *Tek tek* anlamındadır. Hal olarak mensubtur.
68- فضلاً : *Bunun yanında, üstüne üstelik* anlamlarında kullanılır.
69- فقط : الفاء tertib içindir. قط *yeter!* anlamında fiil ismidir.

70- قاطبةً : *Hep beraber, hep birden* anlamında hal olarak mensubtur.
71- قطُّ : Mazi fiilden sonra *hiç, asla!* anlamlarında kullanılır.

72- كذا : *Yine, aynı şekilde* anlamlarında kullanılır.
73- كأيّن : *Nice, çok* anlamında çokluk edatıdır.
74- كافّةً : *Tüm* anlamında hal üzere mensuptur.
75- كلا وكلتا : *İkisi birden, her ikisi de* anlamında manevi tekid edatıdırlar.
76- كم : İki ayrı anlamda kullanılır. *Soru ismi ve ne kadar, nice* anlamında çokluk ismi olarak.
77- كما : *Aynı şekilde, ayrıca* gibi anlamlarda kullanılır.
78- كيفَ : Soru edatıdır

79- كيفما : Şart – ceza edatıdır.

80- كرّتين : *İki kera!* anlamında mastardır.

81- لبيكَ : *Emret, buyur geldim!* anlamlarında kullanılır.

82- لدنْ : عِند gibi zaman ve mekân zarfıdır.

83- لديّ : *Benim yanımda* anlamında zarftır.

84- لولا : *Olmamış olsa* anlamındadır.

85- ليت شعري : Temenni ifadesidir.

86- ليلَ نهارَ : *Gece gündüz* anlamında zaman zarfıdır.

87- مذ : Zaman zarfı ve harfi cer olarak kullanılır.

88- مرارا : *Tekrar* anlamında kullanılır.

89- مرحباً : Mefulu mutlaktır.

90- معَ : *Beraber* anlamında zarftır.

91- مكانكَ : *Yerinde dur!* Anlamında emir fiili ismidir.

92- مه : *Yapma, etme!* Anlamında emir fiili ismidir.

93- مهما : *Her ne ki!* anlamında şart edatıdır.

94- ناهيك : *Nerde kaldı ki..* anlamında hal olarak mensubtur.

95- ها : *İşte!* anlamında işaret ismi ve cümle başlarında kullanılan tembih harfidir.

96- هاتِ : *Ver!* Anlamında emir fiili ismidir.

97- هبْ : *Varsay k!i* anlamında camid fiildir.

98- هلُمَّ : *Beri gel, beri getir!* Anlamında emir fiili ismidir.

99- هلمّ جرّاً : *Gel!* anlamında emir fiili ismidir.

100- هيّا : *Çabuk ol!* Anlamında emir fiili ismidir.

101- هيهاتَ : *Uzak oldu* anlamında mazi fiili ismidir.

102- وا : Nudbe edatıdır. *Vay!* Anlamında kullanılır.

103- وراءك : *Geride kal!* Anlamında emir fiili ismidir.

104- ويْ : Hayret ifadesidir.

105- ويحٌ – وَيْلٌ : *Vay haline! Helak olsun!* Anlamlarında kullanılır.

106- يا : Nida edatıdır.

107- يداً بيدٍ : *Elden ele* anlamındadır..

تمّ بحمدأﷲ تعالى....

Mart, 2009
Oktay Yılmaz